हतुवागढी राजपत्र

हतुवागढी गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड : ८	सङ्ख्या : ४	मिति : २०८१/०३/१०

भाग-१

हतुवागढी गाउँपालिका

हतुवागढी गाउँपालिकाको गाउँसभाले तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको बेहोरा अनुरोध छ ।

गाउँ सभाबाट स्वीकृत मितिः २०८१/०३/१०

हतुवागढी गाउँपालिकाको शिक्षा ऐन, २०७९ (प्रथम संशोधन) २०८१

प्रस्तावनाः

नेपालको संविधानको धारा ५७ को उपधारा (४) ले प्रदान गरेको शिक्षा सम्वन्धी अधिकार र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ परिच्छेद—३ गाउँपालिका तथा गाउँपालिकाको काम कर्तव्य र अधिकारको दफा ११ (२) (ज) आधारभूत तथा माध्यामिक शिक्षा अन्तर्गत उल्लेखित अधिकारको प्रयोग गरी हतुवागढी गाउँपालिका क्षेत्रमा माध्यमिक तथा आधारभूत शिक्षा लगायतका शैक्षिक कार्यक्रम व्यवस्थापन र सञ्चालन गर्न वान्छनीय भएकाले,

नेपालको संविधानको धारा २२६ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ परिच्छेद(१५ दफा १०२ को उपदफा (१) दिएको अधिकार प्रयोग गरी हतुवागढी गाउँपालिकाको बाह्रौ गाउँसभाबाट यो ऐन पारीत गरी जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद १
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः(१) यो ऐनको नाम "हतुवागढी गाउँपालिकाको शिक्षा ऐन, २०७९" रहेको छ ।
(२) यो ऐन हतुवागढी गाउँपालिकाको राजपत्रमा प्रकाशित भएपछि प्रारम्भ हुनेछ ।

२.परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा–

(क) "अभिभावक" भन्नाले विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीको अभिभावक भनी विद्यालयको अभिलेखमा जनिएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ र सो शब्दले दफा २४ को प्रयोजनको लागि विद्यार्थीको बाबु, आमा, बाजे वा बज्यै र त्यस्ता अभिभावक नभएका विद्यार्थीको हकमा त्यस्तो विद्यार्थीलाई संरक्षकत्व प्रदान गर्ने व्यक्तिलाई समेत जनाउँछ ।

(ख) "अनुमति" भन्नाले नेपाल सरकार वा यस गाँउपालिकाले स्थायी स्वीकृती प्रदान गरि नसकेको कुनै निश्चित स्थान वा क्षेत्रमा विद्यालय सञ्चालन गर्न वा कक्षा थप गर्न दिइएको अस्थायी स्वीकृतीलाई सम्झनु पर्छ।

(ग) "ऐन" भन्नाले " हतुवागढी गाउँपालिका शिक्षा ऐन,२०७९" सम्झनु पर्दछ ।

(घ) "कार्यपालिका" भन्नाले हतुवागढी गाउँकार्यपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "कोष" भन्नाले यस ऐनको दफा ८२ वमोजिमको विद्यालय सञ्चालनका लागि खडा गरिएको सञ्चित कोषलाई सम्झनु पर्छ ।

(च) "गाउँपालिका" भन्नाले नेपालको संविधान बमोजिम गठन भएका हतुवागढी गाउँपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

(छ) "धार्मिक विद्यालय" भन्नाले परम्परागत रूपमा चलिआएका गोन्पा, गुरुकुल, आश्रम, मदरसा जस्ता धार्मिक विद्यालयहरूलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ज) "परीक्षा समिति" भन्नाले दफा ३४ बमोजिम गठन हुने परीक्षा सञ्चालन तथा परिचालन समितिलाई सम्झनु पर्छ ।

(झ) "कार्यालय" भन्नाले हतुवागढी गाउँपालिकाको कार्यालयलाई सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले वडा समितिको कार्यालयलाई समेत जनाउँछ ।

(ञ) "प्रधानाध्यापक" भन्नाले दफा ५१ बमोजिम नियुक्त विद्यालयको प्रधानाध्यापकलाई सम्झनु पर्छ ।

(ट) "प्रमुख" भन्नाले गाउँपालिको अध्यक्षलाई सम्झनु पर्छ ।

(ठ) "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" भन्नाले गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको रुपमा काम गर्ने अधिकृतलाई सम्झनु पर्छ ।

(ड) "प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र" भन्नाले तीन वर्ष उमेर पूरा भई पाँच बर्ष उमेर पूरा नगरेका बालबालिकाको लागि दफा ३९ बमोजिम खोलिएको प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र, शिशु विकास केन्द्र, नर्सरी, केजी, मन्टेस्वरी आदि सम्झनु पर्छ ।

(ढ) "व्यवस्थापन समिति" भन्नाले दफा २४ बमोजिम गठन हुने विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई सम्झनु पर्छ ।

(ण) "मन्त्रालय" भन्नाले नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको शिक्षा हेर्ने मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्छ ।

(त) "शिक्षा अधिकृत" भन्नाले गाउँपालिकाको शिक्षा शाखाको प्रमुख वा सो प्रमुखको कामकाज गर्न तोकिएको अधिकृत कर्मचारीलाई सम्झनु पर्छ ।

(थ) "शिक्षा शाखा" भन्नाले गाउँपालिकामा रहेको शिक्षा हेर्ने शाखालाई सम्झनु पर्छ ।

(द) " गाउँ शिक्षा समिति" भन्नाले स्थानीय तहको कार्यपालिकाले गठन गरेको दफा २० अनुसारको शिक्षा सम्बन्धी समिति सम्झनु पर्छ ।

(ध) "शुल्क" भन्नाले विद्यालयले यस ऐन बमोजिम विद्यार्थीसँग लिन पाउने शुल्कलाई सम्झनु पर्छ ।

(न) "शैक्षिक गुठी" भन्नाले विद्यालय सञ्चालन गर्नको लागि कुनै व्यक्तिले नाफा नलिने उद्देश्यले स्थापना गरेको सार्वजनिक वा निजी गुठी सम्झनु पर्छ ।

(प) "शैक्षिक सत्र" भन्नाले विद्यालयमा अध्ययन अध्यापन गराइने वार्षिक अवधि सम्झनु पर्छ ।

(फ) "सामुदायिक शिक्षक" भन्नाले समुदायद्वारा व्यवस्थित विद्यालयमा नेपाल सरकार तथा स्थानीय सरकारबाट स्वीकृत वा अनुमोदन प्राप्त दरबन्दी अन्तर्गत नियुक्त भएको शिक्षकलाई सम्झनु पर्छ ।

(ब) "सामुदायिक सिकाइ केन्द्र" भन्नाले समुदाय स्तरमा सञ्चालन गरिने आजीवन सिकाइ, अध्ययन अनुसन्धान र सीप सिकाइ लगायतका काम गर्ने केन्द्रलाई सम्झनु पर्छ ।

(भ) "संस्थागत विद्यालय" भन्नाले निजी लगानीमा सञ्चालन गर्ने गरी दफा ४ बमोजिम अनुमती पाई स्थापित विद्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।

(म) "सामुदायिक विद्यालय" भन्नाले सरकारी अनुदान वा पछि अनुदान पाउने गरी समुदायको सहयोगमा सञ्चालन गर्ने गरी दफा ४ बमोजिम अनुमति पाई स्थापित विद्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।

(य) "स्वीकृति" भन्नाले तोकिए बमोजिमको सर्त पुरा गरेको विद्यालयलाई नेपाल सरकार वा गाँउपालिकाले प्रदान गरेको स्थायी स्वीकृतीलाई सम्झनु पर्छ ।

(र) "तोकिएको वा तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियमहरुमा तोकिएको व्यहोरा सम्झनु पर्दछ ।

(ल) "विद्यालय कर्मचारी" भन्नाले सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक बाहेक अन्य कर्मचारी सम्झनु पर्दछ ।

(व) "वडा शिक्षा समन्वय समिती" भन्नाले दफा २२ बमोजिम गठित समिती लाई सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद २

विद्यालय खोल्ने अनुमति वा स्वीकृति सम्बन्धी व्यवस्था

३. विद्यालय खोल्ने अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्ने : (१) कसैले विद्यालय खोल्न चाहेमा सम्वन्धित वडा समितिको सिफारिस लिई शैक्षिक सत्र सुरु हुनुभन्दा कम्तीमा तीन महिना अगावै **अनुसूची–१** बमोजिमको ढाँचामा तोकिएको दस्तुर बुझाइ गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय शिक्षा शाखामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२)विद्यालय खोल्नको लागि पूरा गर्नु पर्ने पूर्वाधार : विद्यालय खोल्नको लागि **अनुसूची २** बमोजिमको पूर्वाधार पूरा गरेको हुनु पर्नेछ ।

४.विद्यालय खोल्न अनुमति दिने : (१) दफा ३ बमोजिम विद्यालय खोल्ने अनुमतिको लागि निवेदन परेमा शिक्षा शाखाले निवेदनसाथ प्राप्त कागजातहरू र स्थलगत जाँचबुझ गर्नेछ । त्यसरी जाँचबुझ गर्दा प्रस्तावित विद्यालयको लागि दफा ३ को अनुसूची २ बमोजिमको पूर्वाधार पूरा भएको देखिएका विद्यालयको हकमा शैक्षिकसत्र सुरु हुनुभन्दा ६० दिन अगावै आफ्नो राय सहितको प्रतिवेदन शाखा प्रमुखले गाउँ शिक्षा समितिको वैठकमा पेश गर्नुपर्नेछ । यस्तो प्रतिवेदनमा अनुमति माग गरिएको विद्यालय सामुदायिक वा संस्थागत कुन स्वरूपमा सञ्चालन गर्ने अनुमति माग गरिएको हो सो का सम्बन्धमा यकिन गरी उल्लेख गर्नुपर्नेछ।

(२) उप दफा (१) बमोजिम शिक्षा समितिको वैठकबाट अनुमति दिने सिफारिसको निर्णय भएमा कार्यापालिका समक्ष अनुमोदनका लागि सिफारिस गरी पठाउनु पर्नेछ । यसरी प्राप्त सिफारिसको आधारमा अनुमोदन भएका विद्यालयहरूको सूचीका विद्यालयहरूलाई शिक्षा शाखाले विद्यालय खोल्न अनुमति दिनेछ।

(३) उप दफा (२) अनुसार गाउँ कार्यपालिकाबाट अनुमोदित सूचि बमोजिमका विद्यालयलाई शिक्षा शाखा प्रमुखले **अनुसूची ३** बमोजिमको ढाँचामा अनुमति दिनेछ ।

(४) यसरी अनुमति दिँदा शैक्षिकसत्र सुरु हुनुभन्दा ३० दिन अगावै दिनुपर्नेछ।

(५) उपदफा(२) वमोजिम शिक्षा समितिले विद्यालय खोल्ने अनुमतिको सिफारिस गर्ने निर्णय गर्दा विद्यालयको नक्साङ्कन, स्कुल जोनिङ्ग र गाउँ शिक्षा समितिले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम र गाउँपालिका तथा वडाको लागि विद्यालयको अधिकतम सङ्ख्याको अधीनमा रही दिनु पर्नेछ ।

(६) कसैले यस ऐन विपरीत अनुमति दिएको वा प्राप्त गरेको पाइएमा गाँउकार्यपालिकाले छानविन गरी त्यसरी अनुमति प्राप्त विद्यालयको अनुमति जुनसुकै बखत रद्द गर्नेछ र त्यस्तो अनुमति दिनका लागि सिफारिस गर्ने र अनुमति प्रदान गर्ने पदाधिकारी तथा कर्मचारीलाई प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही गरिनेछ ।

५.सर्त पालना गर्नु पर्ने : यस ऐनमा उल्लेखित सर्त पालना गर्नु हरेक विद्यालयको कर्तव्य हुनेछ ।

६. विद्यालयले पालना गर्नु पर्ने शर्त तथा बन्देज : विद्यालयले पालन गर्नु पर्ने शर्त तथा बन्देजहरू देहाय बमोजिम हुनेछन्:

क. नेपाल सरकारबाट स्वीकृत पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक लागु गर्नु पर्ने,

ख. थप पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्यसामग्री प्रयोग गर्दा श्रव्यदृश्य सहित आधुनिक प्रविधि युक्त सामग्री प्रयोग गर्ने, शिक्षा समितिको स्वीकृती नलिई थप पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्यसामग्री प्रयोग गर्न नहुने,

ग. राष्ट्रियता प्रति आँच आउने पाठ्यसामग्री भएको पाठ्यपुस्तक अध्यापन गर्न, गराउन नहुने,

घ. विद्यालयमा बालमैत्री, अपाङ्गतामैत्री तथा लैङ्गिकमैत्री वातावरण सृजना गर्ने,

ङ. अभिभावकको वार्षिक भेला गराई विद्यालयको आय व्याय, शैक्षिक उपलब्धि र आगामी शैक्षिक सत्रको कार्यक्रमको जानकारी गराउनु,

च. यस ऐन बमोजिम आय व्यायको अभिलेख राख्नु पर्नेछ,

छ. विद्यालयले गरेको लगानीको अभिलेख राख्नु पर्नेछ,

ज. विद्यालयमा नेपालको राष्ट्रिय एकता, सार्वभौमिकता, जातीय, क्षेत्रीय, भाषिक, लैङ्गिक, सामाजिक तथा धार्मिक सहिष्णुतामा खलल पार्ने कुनै पनि क्रियाकलाप हुन नदिने,

झ. सामुदायिक विद्यालयमा गाउँ शिक्षा समितिले तोकेको संख्याको अधिनमा शिक्षक सेवा आयोगको सिफारिस अनुसार शिक्षक नियुक्ती गर्ने,

ञ. विद्यालयमा नियमित रूपमा परियोजना कार्य सामाजिक सेवा, अतिरिक्त क्रियाकलाप, तथा अन्य कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने,

ट. गाउँ कार्यपालिकाले पारित गरेको कानुन तथा शैक्षिक नीतिको अधिनमा रही काम गर्नु पर्ने,

ठ. यस ऐन बमोजिम पूरा गर्नु पर्ने पूर्वधारहरु कायम राख्नु पर्ने र विद्यार्थी संख्याका आधारमा पूर्वधारको विस्तार तथा स्तर वृद्धि गर्नु पर्ने,

ण. मन्त्रालय वा शिक्षा शाखाले निर्धारण गरेको ढाँचामा विद्यालयले शैक्षिक तथ्याङ्क तयार गरी शैक्षिक सत्र सकिएको १५ दिन भित्र शिक्षा शाखामा पठाउनु पर्ने,

त. विद्यालयले विद्यार्थीको लागि प्रयोग गर्ने सवारी सधान प्रचलित कानून बमोजिमको मापदण्ड अनुरुप परीक्षण गरिएको हुनु पर्ने,

थ. तोकिएको मापदण्ड अनुरुप विद्यालयको भवन तथा कक्षा कोठा सफा तथा सुरक्षित राख्नु पर्ने,

द. प्रत्येक वर्ष विद्यालयको भौतिक तथा सामाजिक परीक्षण गराई त्यसको प्रतिवेदन शिक्षा शाखामा पठाउनु पर्नेछ,

ध. गाँउ कार्यपालिका र गाँउ शिक्षा समितिले तोकेका अन्य कार्य गर्ने ।

७.विद्यालय स्वीकृति प्रदान गर्ने: (१) ऐनको दफा ४ को उपदफा (३) बमोजिम अनुमति प्राप्त आधारभूत तथा माध्यमिक विद्यालयले स्वीकृतिको लागि **अनुसूची–४** बमोजिमको ढाँचामा सम्वन्धित शिक्षा शाखा मार्फत गाउँ शिक्षा समिति समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा गाउँ शिक्षा समितिले शिक्षा शाखा मार्फत् त्यस्तो विद्यालयको जाँचबुझ गरी वा गराई त्यसको प्रतिवेदन पेश गर्न लगाउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम जाँचबुझ प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि दफा ६ बमोजिमको शर्त तथा बन्देज पूरा गरेको देखिएमा शिक्षा समितिले आफ्नो राय सहितको सिफारिस कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ । यसरी प्राप्त सिफारिस स्वीकृत भएमा शिक्षा शाखाले दफा ६ बमोजिमको शर्त तथा बन्देज को अधिनमा रही विद्यालय सञ्चालन गर्न त्यस्तो विद्यालयलाई **अनुसूची–५** बमोजिमको ढाँचामा स्वीकृति प्रदान गर्नेछ । र त्यसरी स्वीकृति प्रदान गर्दा प्रत्येक बर्ष एउटा कक्षाको लागि मात्र स्वीकृति प्रदान गरिने छ ।

८. मातृभाषामा शिक्षा दिने विद्यालयको अनुमति तथा स्वीकृति सम्बन्धी व्यवस्था :

(१) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आधारभूत तहसम्म मातृभाषामा शिक्षा दिने विद्यालयको अनुमति तथा स्वीकृति सम्बन्धी प्रक्रिया दफा ७ वमोजिम हुनेछ ।

(२) यस ऐनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आधारभूत तह भन्दा माथि मातृभाषामा शिक्षा दिने विद्यालयको अनुमति तथा स्वीकृति सम्बन्धी प्रक्रिया र मापदण्ड सङ्घीय सरकारले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

९. विदेशी शिक्षण संस्था सम्वन्धमा : विदेशी शिक्षण संस्थासँग सम्बन्धन गरी विद्यालय खोल्ने अनुमति वा स्वीकृति नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति नलिई दिन सकिने छैन ।

१०. यस अघि दर्ता भएका विद्यालय सम्वन्धी व्यवस्था : यस ऐनको अन्य दफामा जुनसुकै कुरा उल्लेख भए पनि यस अघि नियमानुसार दर्ता र सञ्चालनमा रहेका विद्यालयहरू यसै ऐन वमोजिम सञ्चालन भएको मानिनेछन्।

११. धरौटी राख्नु पर्ने: संस्थागत विद्यालय खोल्ने अनुमति लिंदा विद्यालय सञ्चालनको सुरक्षण बापत तोकिए बमोजिमको रकम धरौटीको रूपमा राख्नु पर्नेछ :

स्थानीय राजपत्र

<u>१२. धरौटी रकम जम्मा गरिने :</u> विद्यालयले ऐनको दफा ११ बमोजिमको धरौटी बापतको रकम शिक्षा शाखाले तोकि दिएको वैंकमा विद्यालयको नाममा मुद्दति खातामा नियमानुसार जम्मा गर्नुपर्नेछ । र त्यस्तो धरौटी रकम कार्यपालिकाको अनुमति बिना बैकवाट झिक्न चलाउन पाइनेछैन ।

१३. विद्यालय गाभ्न सकिने :

(१) देहायको कुनै अवस्थामा दुई वा दुईभन्दा बढी विद्यालयलाई एक आपसमा गाभी एउटा विद्यालय कायम गर्न सकिनेछ :

(क) अनुसूची–२ बमोजिमको पूर्वाधार कायम नरहेको,

(ख) दुई वा सोभन्दा बढी विद्यालयको परिसर एक आपसमा जोडिएको,

(ग) दुई वा सोभन्दा बढी विद्यालय बीचको पैदल दूरी तीस मिनेटभन्दा कम रहेको,

(घ) दुई वा सो भन्दा बढी विद्यालयका व्यवस्थापन समितिले विद्यालय गाभ्न संयुक्त निवेदन दिएको ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको आधारमा विद्यालयहरू गाभ्ने निर्णय गर्दा कार्यपालिकाले त्यस्ता विद्यालयको लागि आवश्यक शिक्षक तथा कर्मचारीको दरबन्दी यकिन गरी बढी हुन आएको शिक्षक तथा कर्मचारीलाई अर्को विद्यालयमा दरबन्दी कायम गरी ब्यवस्थापन गर्नेछ ।

(३) यस ऐनमा उल्लेखित विद्यालय गाभ्ने सम्वन्धी व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गर्न कार्यपालिकाले शिक्षा समितिको सिफारिसमा कार्यविधि बनाई लागू गर्न सक्नेछ र यसरी गाभिएर खाली भएको वा बन्द भएको विद्यालयमा सामुदायिक प्रयोजनका लागि पुस्तकालय, म्युजियम, संवाद स्थल, वा सीप विकास केन्द, सामुदायिक केन्द्र जस्ता संस्था बनाउन सकिने छ ।

(४) शिक्षा समितिले प्रत्येक बर्ष शैक्षिक सत्र शुरु हुनु भन्दा ४५ दिन पहिला देखि नै विद्यालय गाभ्ने सम्बन्धमा अनुगमन गराई सो सम्वन्धमा आवश्यक निर्णय लिने छ ।

<u>१४. गाभिएका वा बन्द गरिएका विद्यालयको सम्पत्तिको व्यवस्थापन :</u> दफा (१३) बमोजिम विद्यालय गाभिएमा गाभिने विद्यालयमा रहेको चल अचल सम्पत्ति, फर्निचर, पाठ्यपुस्तक, पाठ्यसामग्री लगायतका अन्य शैक्षिक सामग्री गाभिएको विद्यालयको नाममा नामसारी गरी वा जिन्सी दाखिला गरी आम्दानी बाँधी अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।

१५. विद्यालयको तह वा कक्षा घटाउन सकिने : कुनै विद्यालयको सम्बन्धमा दफा (१३) को अवस्था विद्यमान रहेको भए तापनि विद्यालय गाभ्ने आधार औचित्यपूर्ण नदेखिएमा शिक्षा शाखाको सिफारिसमा कार्यपालिकाले त्यस्तो विद्यालयको माथिल्लो तह वा कक्षा घटाउन सक्नेछ ।

१६. विद्यालयको कक्षा थप गर्न सकिने :

(१) कुनै विद्यालयले कक्षा थप गर्न चाहेमा शैक्षिकसत्र सुरु हुनुभन्दा कम्तीमा पैंतालिस दिन अगावै शिक्षा शाखा समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन परेमा शिक्षा शाखाले स्थलगत जाँचबुझ गर्दा पूर्वाधार पूरा गरेको देखिएमा निर्णयको निमित्त शिक्षा समितिमा पेश गरी समितिको निर्णय अनुसार शिक्षा शाखाले शैक्षिक सत्र सुरु हुनु अगावै कक्षा थप गर्न अनुमति दिन सक्नेछ ।

(३) उपनियम (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्राविधिक शिक्षा प्रदान गर्ने बाहेक अन्य विद्यालयको कक्षा एघार र बाह्रको कक्षा थप र विषय थप गर्ने अनुमति सङ्घीय शिक्षा मन्त्रालयबाट स्वीकृत मापदण्डका आधारमा शिक्षा समितिवाट हुनेछ ।

परिच्छेद ३

गाउँ कार्यपालिका, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र शिक्षा अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार

१७. गाउँ कार्यपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) यस ऐनमा अन्यत्र लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त गाउँ कार्यपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) शैक्षिक योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न शिक्षा समिति, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा शिक्षा अधिकृतलाई आवश्यक निर्देशन दिने,

(ख) शैक्षिक योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न आवश्यकता अनुसार समिति वा उपसमिति गठन गर्ने,

(ग) शिक्षक सरुवाको मापदण्ड बनाई गाउँ वा गाउँपालिकाको तहमा एकरूपता रहने गरी शिक्षक विद्यार्थी अनुपात मिलाउने, गुणस्तर कायम गर्ने, आचार संहिता बनाई लागू गर्न शिक्षा समितिलाई निर्देशन दिने,

(घ) शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको प्रशासन, व्यवस्थापन तथा शैक्षिक विकास सम्बन्धी कार्य योजना स्वीकृत गर्ने र कार्यान्वयन गर्न निर्देशन दिने ,

(ङ) प्रदेश तथा सङ्घको कानुन वमोजिम हुने शिक्षा सम्वन्धी विषयहरूको कार्यान्वयन गर्न शिक्षा समितिलाई निर्देशन दिने,

(च) विद्यालयमा आर्थिक व्यवस्था पारदर्शी तथा सुनिश्चित गर्न वस्तुगत आधार तथा मापदण्ड बनाई लागू गर्ने, गराउने,

(छ) यस ऐनको परिधिभित्र आवश्यक शैक्षिक क्षेत्रहरूको मापदण्ड वनाउने,

(झ) शिक्षालाई व्यवहारिक, उद्यमशील र रोजगारउन्मुख बनाउने नीति अवलम्बन गर्ने ,

(२) उपदफा (१) मा जेसुकै लेखिएतापनि संस्थागत विद्यालयका हकमा त्यस्ता विद्यालयले पालना गर्नु पर्ने मापदण्ड, गुणस्तर, शुल्क प्रावधान, विपन्न तथा सीमान्तकृत वर्गका छात्र छात्रालाई दिईने छात्रबृत्तिका आधार र प्रतिशत, शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको सेवा, शर्त एवं पारिश्रमिक जस्ता विषयमा निर्णय गर्दा संस्थागत विद्यालयहरूको संगठनको समेत सहभागीता एवं राय परामर्श लिई निर्णय गर्नुपर्नेछ ।

१८**. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार :** यस ऐनमा अन्यत्र लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) शिक्षालाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गर्न गाउँपालिकाको समग्र शैक्षिक नीति, योजना, कार्यक्रमको कार्यान्वयन एवं अनुगमन गर्ने /गराउने,

(ख) कार्यपालिकाले प्रत्यायोजन गरेका शिक्षा सम्बन्धी कार्य गर्ने ,

(ग) गाँउपालिकाको उत्कृष्ट शैक्षिक उपलब्धिका लागि शिक्षा अधिकृतसँग कार्यसम्पादन करार गर्ने र सो उपलब्धीपूर्ण रहे नरहेको निरन्तर अनुगमन गर्ने ,

(ङ) शिक्षा शाखासँग समन्वय गरी विद्यालयहरूको लेखा परीक्षणको व्यवस्था मिलाउने ,

(च) शिक्षा सम्बन्धी कुनै प्रस्ताव गाउँपालिकामा पेश गर्नु पर्ने भए सो गर्ने ,

१९. शिक्षा अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार : यस ऐनमा अन्यत्र लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त शिक्षा अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) गाँउ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत शैक्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने गराउने,

(ख) शिक्षा सम्बन्धी कुनै प्रस्ताव गाँउ कार्यपालिकामा पेश गर्नु पर्ने भए प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मार्फत पेश गर्ने,

(ग) शिक्षा सम्बन्धी गाँउपालिका स्तरीय योजना वनाई शिक्षा समितिमा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने र स्वीकृत योजना कार्यान्वयन गर्ने,

(घ) स्थानीय तहको शिक्षाको अवस्था, प्रगति आदि समेटिएको शिक्षा सम्वन्धी स्थितिपत्र तयार गरी प्रत्येक वर्षको असार मसान्त भित्र प्रकाशित गर्ने,

(ङ) विद्यार्थी सङ्ख्या घट्न गई वा तह नै घट्न गइ फाजिलमा परेका सामुदायिक विद्यालयका शिक्षकलाई अर्को समुदायिक विद्यालयमा मिलान गर्ने प्रस्ताव शिक्षा समितिमा पेश गर्ने,

(च) स्वीकृत कार्य योजना अनुसार विद्यालय सञ्चालन भए नभएको सम्बन्धमा नियमित रूपले निरीक्षण र सुपरीवेक्षण गरी गर्न लगाई प्रतिवेदन तयार गरी शिक्षा समितिमा पेश गर्ने,

(छ) शिक्षाको गुणस्तर बढाउनको लागि शिक्षक, प्रधानाध्यापक तथा व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूको समय समयमा बैठक, तालिम वा गोष्ठी सञ्चालन गर्ने,

(ज) आधारभूत तहको अन्त्यमा लिइने परीक्षा सञ्चालन गर्न परीक्षा सञ्चालन समितिको सदस्य सचिव भइ कार्य गर्ने,

(झ) विद्यालयको कक्षा ५ तथा ८ को परीक्षा सञ्चालन, परीक्षाको अभिलेख, प्रश्नपत्र र उत्तर पुस्तिका झिकाई जाँच, विद्यालयमा शिक्षाको गुणस्तर बृद्धि भए नभएको सम्बन्धमा मूल्याङ्कन गरी अभिलेख राख्ने तथा सो सम्बन्धमा सुधारका लागि आवश्यक काम गर्ने,

(ञ) गाउँपालिका भित्र रहेका कम्पनी ऐन अन्तर्गत दर्ता भएका वा संस्थागत विद्यालयहरूको शैक्षिक कार्य योजनाको समन्वय र अनुगमन गरी सुधारका लागि सुझाव प्रस्तुत गर्ने,

(ट) यस ऐन तथा प्रचलित अन्य ऐन नियम बमोजिम विद्यालयहरू सञ्चालन भए नभएको जाँचबुझ गर्ने तथा विद्यालयमा शिक्षाको गुणस्तर बढाउन, सुधार गर्न वा विद्यालय बन्द गर्नु पर्ने नपर्ने सम्बन्धमा निरीक्षण गरी विद्यालयको स्तर बढाउनु, सुधार गर्नु वा विद्यालयको तह घटाउनु वा बन्द गर्नु पर्ने भएमा तत् सम्बन्धी कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाउने ,

(ठ) नया नियुक्ति वा बढुवा भई आयोगबाट सिफारिस भई आएका शिक्षक वा कर्मचारीलाई विद्यालयमा नियुक्ति गर्ने,

(ढ) सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक तथा कर्मचारीको सेवा विवरण तथा अन्य अभिलेख अद्यावधिक गर्ने,

(ण) शिक्षक वा कर्मचारीको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गरी त्यसको विवरण आयोगमा पठाउने,

(त) विद्यालय र प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्रको निरीक्षण गर्ने, गराउने,

(थ) मन्त्रालयले तोकिदिए बमोजिम सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरूको समूह विभाजन गरी निरीक्षण क्षेत्र निर्धारण गर्ने र विद्यालयको नियमित निरीक्षण गर्ने गराउने, शिक्षकहरुको तालिम तथा अन्य शैक्षिक क्रियाकलाप गर्ने गराउने,

(द) माध्यमिक शिक्षा उत्तीर्ण परीक्षा, माध्यामिक शिक्षा परीक्षा र आधारभूत तहको अन्त्यमा हुने परीक्षालाई नियमित र मर्यादित ढङ्गबाट सञ्चालन गर्ने गराउने,

(ध) सामुदायिक विद्यालयका लागि वितरण गरिएका दरबन्दी शैक्षिक सत्रको सुरुमा मिलान गर्न शिक्षा समितिमा प्रस्ताव पेश गर्ने,

(न) गाउँपालिकावाट विद्यालयलाई निकासा भएको रकम सदुपयोग भए नभएको अनुगमन गर्ने,

(प) विद्यालयले स्वीकृत पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक लागू गरे नगरेको सम्बन्धमा निरीक्षण गर्ने, गराउने,

(फ) विद्यालयमा लागू गरिएको पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्यसामग्री सम्बन्धमा सुधार गर्नुपर्ने र निःशुल्क पाठ्यपुस्तकको वितरण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउने विषयमा व्यवस्थापन समिति तथा शिक्षकको राय लिई सुझाव पठाउने तथा सो सम्बन्धमा अन्य आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने,

(ब) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतसँग समन्वय गरी विद्यालयहरूको लेखा परीक्षणको व्यवस्था मिलाउने,

(भ) लेखा परीक्षकबाट प्राप्त प्रतिवेदनकोआधारमा देखिएका अनियमितता र वेरुजु फछ्र्यौट गर्न लगाउने र सो सम्वन्धि प्रतिवेदन समितिमा पेश गर्ने,

(म) सरकारी तथा गैरसरकारी शैक्षिक परियोजनाहरूको निरीक्षण तथा समन्वय गर्ने,

(य) सामुदायिक विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारीको तलबी प्रतिवेदन पारित गराउने,

(र) विद्यालयको वार्षिक शैक्षिक कार्यक्रमको नियमित रूपमा अनुगमन गरी सो अनुसार गर्ने गराउने,

(ल) विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक सङ्घ गठन गर्ने गराउने,

(व) सामुदायिक विद्यालयको स्वीकृत, रिक्त दरवन्दीमा पदपूर्तिको लागि आयोगमा लेखी पठाउने,

(श) कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मापदण्ड र कार्यविधिको आधारमा शिक्षकको सरुवाको प्रस्ताव समितिमा पेश गर्ने,

(ष) कार्यसम्पादनको आधारमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक सङ्घ, प्रधानाध्यापक, शिक्षक एवं कर्मचारीहरूलाई पुरस्कार तथा दण्डका लागि शिक्षा समिति समक्ष सिफारिश गर्ने ,

(स) गाँउ कार्यपालिका, राष्ट्रिय परीक्षा बोर्ड,मन्त्रालय तथा शिक्षासँग सम्वन्धित आयोगहरूबाट प्रत्यायोजित अन्य कार्य गर्ने ।

परिच्छेद–४

गाउँ शिक्षा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा बैठक सम्बन्धी कार्यविधि

२०. गाउँ शिक्षा समितिको संरचना तथा कार्य सञ्चालन विधिः(१) गाउँपालिकामा देहाय वमोजिमको एक शिक्षा समिति रहनेछ :

(क) गाँउपालिकाको अध्यक्ष – अध्यक्ष

- (ख) गाँउपालिकाको उपाध्यक्ष - सदस्य

(ग) गाँउकार्यपालिकाले तोकेको गाउँ कार्यपालिकाका सदस्यहरू मध्येवाट कम्तिमा एक जना महिला सहित दुई जना –सदस्य

(घ) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत –सदस्य

(ङ) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सामुदायिक वा संस्थागत विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरू मध्येवाट गाँउ शिक्षा समितिले मनोनित गरेका कम्तिमा एक जना महिला सहित दुई जना –सदस्य

(च) गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका विद्यालय ब्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरू मध्येवाट गाँउ शिक्षा समितिले मनोनित गरेको एक जना –सदस्य

(छ) गाउँ शिक्षा समितिका अध्यक्षवाट मनोनित गाँउपालिका शिक्षक महासङ्घको प्रतिनिधि एक जना –सदस्य

(ज) दलित तथा सिमान्तकृत वर्गको प्रतिनिधित्व हुने गरी शिक्षा क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याउने शिक्षाप्रेमी मध्येवाट गाउँ शिक्षा समितिवाट मनोनित एक जना –सदस्य

(झ) स्थानीय समाज सेवी वा शिक्षाप्रेमीहरू मध्येवाट गाउँ शिक्षा समितिका अध्यक्षवाट मनोनित एकजना महिला–सदस्य

(ञ) शिक्षा अधिकृत –सदस्य–सचिव

तर अध्यक्षले तोकेको प्रतिनिधिहरु आवश्यकता अनुसार एक वर्ष पछि पालैपालो परिवर्तन पनि हुन सक्नेछन् ।

(२) शिक्षा समितिको वैठक कम्तीमा प्रत्येक दुई महिनामा एक पटक बस्नुपर्नेछ ।

(३) शिक्षा समितिको वैठक भत्ता गाँउकार्यपालिका तथा प्रचलित कानुनले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(४) वैठक सञ्चालनको लागि कम्तीमा ५० प्रतिशत सदस्यको उपस्थिति आवश्यक पर्नेछ भने वैठकको निर्णय बहुमतका आधारमा हुनेछ ।

(५) मनोनित सदस्यले आफ्नो पद अनुसारको आचरण नगरेको देखिएमा मनोनयन गर्ने पदाधिकारी वा निकायले निजलाई जुनसुकै बखत हटाउन सक्नेछ । तर त्यसरी पदबाट हटाउनु अगि निजलाई आफ्नो सफाइ पेश गर्ने मौकाबाट बञ्चित गरिनेछैन ।

(६) बैठक सञ्चालन सम्वन्धमा समितिले आफ्नो कार्यविधी आफै बनाउन सक्नेछ ।

२१. शिक्षा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारः यस ऐनमा अन्यत्र लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त शिक्षा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) गाँउपालिका क्षेत्र भित्रको शैक्षिक कार्ययोजना तयार गर्ने,
(ख) गाँउपालिका क्षेत्रभित्र विद्यालय सञ्चालनका लागि अनुमति, स्वीकृती, विद्यालय सार्ने र गाभ्ने सम्बन्धि बिषयमा गाँउपालिकालाई आवश्यक राय सल्लाह प्रदान गर्ने,
(ग) विद्यालय शिक्षाको समग्र पक्षको अनुगमन गर्न शिक्षा अनुगमन समिति गठन तथा परिचालन गर्ने,
(घ) गाँउपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने परीक्षालाई मर्यादित र भयरहित बनाउन सहयोग गर्ने,
(ङ) विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने,
(च) विद्यालयमा हुने अभिभावक र शिक्षकबीच कुनै विवाद भएमा सोको समाधान गर्ने,
(छ) विद्यालयलाई आर्थिक सहायता उपलव्ध गराउने तथा त्यस्तो सहायताको लागि सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने,
(ज) शिक्षक कर्मचारी तथा विद्यार्थी कल्याणको लागि स्वीकृत शिक्षा योजना बमोजिम आवश्यक कार्यक्रम बनाउने,
(झ) विद्यालयको सम्पतिको सुरक्षा गर्न तथा विद्यालयको समृद्धिको लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने,

(ञ) विद्यालयको विकासको लगि सञ्चालित शैक्षिक कार्यक्रमलाई सहयोग गर्ने,

(ट) विद्यालयको लेखापरीक्षण सम्बन्धमा लेखापरीक्षकले दिएको प्रतिवेदन अनुसार आवश्यक कार्वाही गर्ने,गराउने,

(ठ) बन्द हुने अवस्था देखिएमा विद्यालय बन्द गर्न सिफारिस गर्ने,

(ड) शैक्षिक क्यालेन्डर बनाई विद्यालय सञ्चालन गर्न शिक्षा शाखा मार्फत व्यवस्थापन समितिलाई निर्देशन दिने,

(ढ) गाउँपालिका स्तरीय खेलकुद, स्काउट तथा साँस्कृतिक कार्यक्रमको सञ्चालन तथा विकासको लागि आर्थिक स्रोत जुटाउने तथा प्राप्त रकम खर्च गर्न शिक्षा शाखालाई निर्देशन दिने,

(ण) गाउँ कार्यपालिका र गाउँ सभाबाट स्वीकृत शिक्षा योजना र मापदण्ड भित्र रही आवश्यक निर्देशन दिने,

(त) आफ्नो पालिका भित्रका सामुदायिक विद्यालयहरुका शिक्षक तथा कर्मचारी व्यवस्थापनका लागि नियुक्ति, सरुवा, पदस्थापन, काज र दरबन्दी मिलान गर्ने,

(थ) संस्थागत विद्यालयको शुल्क र वर्गिकरण सम्बन्धी मापदण्ड बनाउने, विद्यालयको प्रस्तावित शुल्कमा छलफल गरी निर्धारण गर्ने र अनुमोदन गर्ने,

(द) विद्यालय सुधार तथा विकासका लगि अन्य निति निर्नेशन गर्ने,

(ध) विद्यालय र विद्यार्थीको हित हुने अन्य जुनसुकै कार्य गर्ने ।

परिच्छेद–५

वडा शिक्षा समन्वय समितिको संरचना, काम, कर्तव्य र अधिकार तथा बैठक सम्बन्धी कार्यविधि

२२. वडा शिक्षा समन्वय समितिको संरचना तथा कार्यसञ्चालन विधिः(१) वडामा देहाय बमोजिमको एक वडा शिक्षा समन्वय समिति रहनेछ :

(क) सम्वन्धित वडाका वडाध्यक्ष वा निजले तोकेको वडा समितिको सदस्य – अध्यक्ष

(ख) वडा समितिले तोकेको वडा समितिका सदस्यहरू मध्येवाट एक जना – सदस्य

(ग) वडा क्षेत्रभित्र रहेका सामुदायिक वा संस्थागत विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरू मध्येबाट वडा समितिले तोकेको एक जना – सदस्य

(घ) वडा क्षेत्रभित्र रहेका विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरू मध्येवाट वडा शिक्षा समन्वय समितिले तोकेको एक जना – सदस्य

(ङ) वडा क्षेत्रभित्र रहेका शिक्षक अभिभावक संघका कार्यकारी समितिका अध्यक्षहरू मध्येवाट वडा शिक्षा समन्वय शिक्षा समितिले तोकेको एक जना – सदस्य

(ज) वडा क्षेत्रभित्र रहेका विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकहरुमध्येवाट वडा समितिले तोकेको एक जना – सदस्य

(ञ) वडाभित्रका समाज सेवी वा शिक्षा प्रेमीहरू मध्येबाट वडा शिक्षा समन्वय समितिले तोकेको एक जना – सदस्य

(ट) सम्बन्धित वडाको स्वास्थ्य चौकीका प्रमुख – सदस्य

(ठ) वडा सचिव - सदस्य सचिव

(२) वडा शिक्षा समन्वय समितिको वैठक कम्तीमा प्रत्येक तिन महिनामा एक पटक बस्नुपर्नेछ ।

(३) वडा शिक्षा समन्वय समितिको वैठक भत्ता गाँउकार्यपालिका तथा प्रचलित कानुनले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(४) वैठक सञ्चालनको लागि कम्तीमा ५० प्रतिशत सदस्यको उपस्थिति आवश्यक पर्नेछ भने वैठकको निर्णय बहुमतका आधारमा हुनेछ ।

(५) मनोनित सदस्यले आफ्नो पद अनुसारको आचरण नगरेको देखिएमा मनोनयन गर्ने पदाधिकारी वा निकायले निजलाई जुनसुकै बखत हटाउन सक्नेछ । तर त्यसरी पदबाट हटाउनु अगि निजलाई आफ्नो सफाइ पेश गर्ने मौकाबाट बञ्चित गरिनेछैन ।

(६) बैठक सञ्चालन सम्वन्धमा समितिले आफ्नो कार्यविधी आफै बनाउन सक्नेछ ।

२३.वडा शिक्षा समन्वय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारः यस ऐनमा अन्यत्र लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त वडा शिक्षा समन्वय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) वडा क्षेत्रभित्रको शैक्षिक कार्ययोजना तयार गर्ने,

(ख) वडा क्षेत्रभित्र विद्यालय सञ्चालनका लागि अनुमति, स्वीकृती, विद्यालय सार्ने र गाभ्ने सम्बन्धि बिषयमा गाँउपालिकालाई आवश्यक राय सल्लाह प्रदान गर्ने,

(ग) वडा भित्रका विद्यालय शिक्षाको समग्र पक्षको समयतालिका बनाएर अनुगमन गर्ने,

(घ) वडा क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने परिक्षालाई मर्यादित र भयरहित बनाउन सहयोग गर्ने,

(ङ) विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने,

(च) विद्यालयमा हुने अभिभावक र शिक्षकबीच कुनै विवाद भएमा सोको समाधान गर्ने,

(छ) विद्यालयलाई आर्थिक सहायता उपलव्ध गराउने तथा त्यस्तो सहायताको लागि सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने,

(ज) शिक्षक कर्मचारी तथा विद्यार्थी कल्याणको लागि स्वीकृत शिक्षा योजना बमोजिम आवश्यक कार्यक्रम बनाउने,

(झ) विद्यालयको सम्पतिको सुरक्षा गर्न तथा विद्यालयको समृद्धिको लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने,

(ञ) विद्यालयको विकासको लगि सञ्चालित शैक्षिक कार्यक्रमलाई सहयोग गर्ने,

(ट) विद्यालयको लेखापरीक्षण सम्बन्धमा लेखापरीक्षकले दिएको प्रतिवेदन अनुसार आवश्यक कार्वाहीको लागि गाउँ शिक्षा समितिमा पेश गर्ने,

(ठ) बन्द हुने अवस्था देखिएमा विद्यालय बन्द गर्न सिफारिस गर्ने,

(ड) शैक्षिक क्यालेन्डर अनुसार विद्यालय सञ्चालन गर्न विद्यालयलाई निर्देशन दिने,

(ढ) वडास्तरीय खेलकुद, स्काउट तथा साँस्कृतिक कार्यक्रमको सञ्चालन तथा विकासको लागि आर्थिक स्रोतको खोजी गर्ने,

(ण) आफ्नो वडा क्षेत्रभित्रका विद्यालयहरुका शिक्षक तथा कर्मचारीहरुको नियमितता तथा शैक्षणिक गतिविधिबारे नियमित अनुगमन तथा शुपरीवेक्षण गरी मार्गनिर्देश गर्ने,

विद्यालय शैक्षिक गुणस्तर सुधार तथा विकासका लगि अन्य नीति निर्दशन तथा कार्ययोजना तयार गर्ने ।

परिच्छेद- ६

विद्यालय व्यवस्थापन समिति सम्वन्धी व्यवस्था

२४. सामुदायिक विद्यालयमा व्यवस्थापन समिति रहने : (१) यस ऐनमा व्यवस्था भएको समितिहरूको अधिकार क्षेत्र वाहेक विद्यालय सञ्चालन गर्न प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयमा देहाय बमोजिमको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।

(क) अभिभावकहरुको भेलाले आफुमध्येबाट छानि पठाएका दुई जना महिला सहित चार जना –सदस्य

(ख) विद्यालय रहेको सम्बन्धित वडा समितिका निर्णयानुसार वडा समितिले मनोनयन गरेको सदस्य एक जना –सदस्य

(ग) विद्यालयका संस्थापक, स्थानीय बुद्धिजीवी, शिक्षाप्रेमी, विद्यालयलाई निरन्तर दश वर्षदेखि सहयोग गर्ने वा विद्यालयलाई दश लाख वा सो भन्दा बढी नगद वा जिन्सी सहयोग गरेका व्यक्तिहरू र निजका सन्ततीहरुलाई प्राथमिकतामा राखी गाँउ शिक्षा समितिको अध्यक्षवाट मनोनित गरेका एक जना महिला सहित दुई जना –सदस्य

(घ) विद्यालयका शिक्षकले आफुहरूमध्येबाट छानी पठाएको शिक्षक प्रतिनिधि एक जना –सदस्य

(ङ) विद्यालयका प्रधानाध्यापक – सदस्य सचिव

(२) विद्यालय व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरूले उपदफा (१) को खण्ड (क), (ख) वा (ग) बमोजिमका सदस्यहरू मध्येबाट छानेको सदस्य सो समितिको अध्यक्ष हुनेछ । यस प्रकारको छनौट प्रकृया सर्ब सम्मत हुन नसकी मतदान नै हुने भएमा विद्यालय सञ्चालन र प्राज्ञिक दृष्टिकोणले प्रधानाध्यापक तथा शिक्षक प्रतिनिधिले मतदानमा भाग लिने छैनन्।

(३) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष छनौट गर्ने समितिको वैठकका लागि वा अध्यक्षको अनुपस्थितिमा सो समितिका ज्येष्ठ सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(४) विशेष शिक्षा सञ्चालन गर्ने विद्यालयको व्यवस्थापन समितिमा कम्तीमा ५० प्रतिशत सदस्यहरू अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अभिभावक र समावेशी शिक्षा वा स्रोतकक्षा सञ्चालन गर्ने विद्यालयको व्यवस्थापन समितिमा कम्तीमा १ जना अपाङ्गता भएका व्यक्ति सदस्य रहनेछ ।

(५) सम्बन्धीत पालिकाको शिक्षा अधिकृतलाई विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठकमा भाग लिन पर्यवेक्षकको रूपमा आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

(६) सामन्यतः विद्यालय व्यवस्थापन समितिको कार्यअवधि ३ वर्षको हुनेछ ।

(७) राजीनामा स्वीकृत गर्ने : व्यवस्थापन समितिका सदस्यको राजीनामा सो समितिका अध्यक्षले र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षको राजीनामा शिक्षा समितिले स्वीकृत गर्नेछ । तर अध्यक्षको पद रिक्त रहेको अवस्थामा त्यस्तो सदस्यको राजीनामा व्यवस्थापन समितिको जेष्ठ सदस्यले स्वीकृत गर्नेछ । साथै विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठकमा बाल क्लबका प्रतिनिधिहरुले राखेको दृष्टीकोण निर्णय पुस्तिकामा उल्लेख गर्नु पर्नेछ तर प्रचलित कानुन विपरितका कुनै निर्णय भएकोमा बाल प्रतिनिधिहरुलाई जिम्वेवार बनाइनेछैन ।

(८) अभिभावकको अभिलेख राख्ने : विद्यालयले विद्यार्थीको अभिलेख राख्दा विद्यार्थीका बाबु, आमा, बाजे, बज्यै, दाजु, दिदीको नाम, थर, ठेगाना उल्लेख गर्नु पर्दछ र त्यस्ता अभिभावक नभएका विद्यार्थीको हकमा विद्यार्थीलाई संरक्षकत्व प्रदान गर्ने व्यक्तिको अभिलेख राखु पर्नेछ ।विद्यार्थीलाई संरक्षकत्व प्रदान गर्ने व्यक्तिलाई अभिभावकको रूपमा अभिलेख राख्दा निजले संरक्षकत्व प्रदान गरेको व्यहोरा सम्बन्धीत वडाबाट प्रमाणित गराएको हुनु पर्नेछ ।

२५. व्यवस्थापन समितिको सदस्य छनौट सम्बन्धी व्यवस्था : (१) प्रधानाध्यापकले दफा २२ को उपदफा (१) बमोजिमको व्यवस्थापन समितिको छनौट गर्नको लागि तत्कालको व्यवस्थापन समितिको कार्य अवधि समाप्त हुनु भन्दा तीस दिन अगावै सात दिनको लिखित सूचना दिई अभिभावकको भेला बोलाउनुपर्नेछ । तर कुनै कारणले व्यवस्थापन समिति विघटन भएको वा व्यवस्थापन समितिको सदस्यको पद रिक्त भएको अवस्थामा त्यसरी विघटन वा रिक्त भएको मितिले पन्ध्र दिन भित्र व्यवस्थापन समिति वा रिक्त सदस्यको छनौटको लागि यस ऐन बमोजिम सूचना दिई अभिभावकको भेला बोलाउनु पर्ने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सदस्य छनौट गर्ने सम्बन्धमा अभिभावकलाई सहयोग गर्नको लागि शिक्षा अधिकृत वा निज उपलब्ध नभएमा गाँउपालिकाले खटाएको अधिकृतको संयोजकत्वमा प्रधानाध्यापक, शिक्षा समितिका अध्यक्षले तोकेको गाउँ शिक्षा समितिको सदस्य र वडाको निर्वाचित प्रतिनिधि रहेको चार सदस्यीय छनौट सहयोग समिति गठन गर्नेछ ।

(३) व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष र सदस्यहरुको छनौट सम्बन्धि अन्य कार्यविधि गाँउ शिक्षा समितिले तोके बमोजिम हुनेछ।

२६. व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि : (१) व्यवस्थापन समितिको बैठक दुई महिनामा कम्तीमा एक पटक बस्नेछ ।

(२) व्यवस्थापन समितिको बैठक समितिको अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य–सचिवले बोलाउनेछ ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि व्यवस्थापन समितिका एक तिहाई सदस्यले लिखित अनुरोध गरेमा व्यवस्थापन समितिको सदस्य–सचिवले जहिलेसुकै पनि व्यवस्थापन समितिको बैठक बोलाउनु पर्नेछ ।

(४) व्यवस्थापन समितिको बैठकमा छलफल हुने विषय सूची सदस्य–सचिवले साधारणतया चौविस घण्टा अगावै सदस्यहरूलाई दिनु पर्नेछ ।

(५) व्यवस्थापन समितिमा तत्काल कायम रहेका पचास प्रतिशत भन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा व्यवस्थापन समितिको बैठकको लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।

(६) व्यवस्थापन समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले र निजको अनुपस्थितिमा जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ ।

(७) व्यवस्थापन समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिन सक्नेछ ।

(८) व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि व्यवस्थापन समिति आफैंले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

२७. व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष र सदस्य हुन नसक्ने : देहायको व्यक्ति व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष र सदस्य हुन सक्ने छैन :

(क) गैर नेपाली नागरिक,

(ख) पच्चीस वर्ष उमेर पूरा नभएको अभिभावक,

(ग) प्रचलित कानून बमोजिम कालो सूचीमा परेको,

(घ) नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट कसूरदार ठहरिएको ,

(ङ) बहालवाला शिक्षक तथा कर्मचारी ।

(च) कुनै पनि संगठित संस्था वा कार्यालयको रकम वेरुजु रहेको व्यक्ति ,

२८. व्यवस्थापन समिति विघटन गर्न सक्ने : देहायका अवस्थामा गाँउ शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाँउ कार्यपालिकाले समिति विघटन गर्न सक्नेछ –

(क) विद्यालयको सम्पत्ति हिनामिना गरेमा,

(ख) विद्यालय व्यवस्थापन सन्तोषजनक रुपमा नगरी शैक्षिक वातावरण खल्बल्याएमा,

(ग) प्रचलित कानुन तथा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहको निर्देशन, नीति एवम् हित विपरीत काम गरेमा,

(घ) सम्बन्धीत निकाय वा अधिकारीले दिएको कानून अनुसारको निर्देशन पटक–पटक उलङ्घन गरेमा ।

(ङ) आर्थिक अनियमितता र भ्रष्टाचार गरेमा दफा (२५) वमोजिम विद्यालय ब्यवस्थापन समिति विधटन भए सो विद्यालयले समिति विघटन भएको ४५ (पैतालिस) दिन भित्र अर्को विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गरी सक्नु पर्नेछ ।

२९. सामुदायिक विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) यस ऐन तथा प्रचलित कानूनमा अन्यत्र लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त सामुदायिक विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख, निरीक्षण र व्यवस्थापन गर्ने,

(ख) विद्यालयको लागि चाहिने आवश्यक आर्थिक स्रोत जुटाउने,

(ग) शिक्षक तथा कर्मचारीलाई निश्चित मापदण्डका आधारमा तालिमको लागि छनौट गर्ने,

(घ) तालिममा जाने शिक्षक तथा कर्मचारीलाई तालिममा जानु पूर्व कम्तीमा तीन वर्ष विद्यालयमा सेवा गर्नु पर्ने सम्बन्धमा शर्तहरू निर्धारण गरी कवुलियतनामा गराउने,

(ड.) विद्यालयको स्रोतबाट व्यहोर्ने गरी शिक्षक तथा कर्मचारी नियुक्त गर्ने र त्यसरी नियुक्त शिक्षक तथा कर्मचारीलाई नेपाल सरकारले समान तहका शिक्षक तथा कर्मचारीलाई तोकिदिएको तलब स्केलमा नघटाई तलब भत्ता दिने,

(च) नेपाल सरकारबाट स्वीकृत दरवन्दीको शिक्षक तथा कर्मचारीको पद रिक्त हुन आएमा स्थायी पूर्तिको लागि सो पद रिक्त भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र शिक्षा शाखामा लेखी पठाउने,

(छ) विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको हाजिरी जाँच गरी गयल हुने शिक्षक वा कर्मचारी उपर आवश्यक कारबाही गर्ने,

(ज) कुनै शिक्षक वा कर्मचारीलाई यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम व्यवस्थापन समितिले कारबाही गर्न पाउने विषयमा विभागीय कारबाही गरी त्यसको जानकारी शिक्षा शाखालाई दिने तथा आफूलाई कारबाही गर्ने अधिकार नभएको विषयमा कारबाहीको लागि सिफारिस गर्नु पर्ने भएमा आवश्यकता अनुसार आफ्नो राय सहितको प्रतिवेदन सम्वन्धित निकायमा पठाउने,

(झ) विद्यालयको शैक्षिकस्तर वृद्धि गर्न आवश्यक सामान तथा शैक्षिक सामग्रीहरूको व्यवस्था गर्ने,

(ञ) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने विभिन्न शिक्षा सम्वन्धी कार्यक्रमहरूमा विद्यालयलाई सरिक गराउने,

(ट) विद्यार्थी,शिक्षक तथा अभिभावकहरूले पालना गर्नु पर्ने आचार संहिता बनाई लागू गर्ने,

(ठ) शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको अभिलेख अध्यावधिक गराई राख्ने,

(ड) गाँउपालिकावाट तोकिएको लेखा परीक्षक मार्फत लेखा परीक्षण गराउने,

(ढ) विद्यार्थी, शिक्षक, कर्मचारी तथा अभिभावकलाई विद्यालयको विकास तथा पठनपाठन तर्फ उत्प्रेरित गर्ने व्यवस्था मिलाउने,

(ण) विद्यार्थीलाई उपलब्ध गराइएको छात्रवृत्ति रकम तोकीएको समयमानै प्रदान गर्ने,

(त) व्यवस्थापन समितिको सचिवालय विद्यालय भवनमा राख्ने तथा विद्यालयको कागजपत्र र अभिलेख सुरक्षित गर्ने गराउने,

(थ) स्थानीय तहसँग समन्वय गरी शैक्षिक विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,

(द) विद्यालयमा लक्षित समूहका लागि विशेष प्रकृतिको शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न आवश्यक देखिएमा स्थानीय तह तथा स्थानीय शिक्षा शाखा मार्फत गर्ने,

(ध) वार्षिक रूपमा विद्यालयका लागि आवश्यक मालसामान, मसलन्द सामग्रीको खरिद योजना स्वीकृत गर्ने,

(न) विद्यालयको विपद, जोखिम अवस्था लेखाजोखा गरी प्रभाव न्यूनीकरणका लागि कार्ययोजना बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने,

(प) विद्यालयको चल अचल सम्पत्तिको संरक्षण उपयोग र उपलब्धीको योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने,

(फ) आफ्नै स्रोतबाट नियुक्त हुने शिक्षक तथा कर्मचारीको सेवा, शर्त तथा विभागीय कारबाहीलाई व्यवस्थित गर्न कार्यविधि बनाई शिक्षा समितिबाट स्वीकृत गराई लागू गर्ने,

(ब) स्थानीय तह, स्थानीय शिक्षा समिति र शिक्षा शाखाले दिएको निर्देशन अनुरूप काम गर्ने,

(भ) शिक्षक एवं कर्मचारीलाई मापदण्ड बनाई पुरस्कृत गर्ने,

(म) विद्यालयको पढाइ व्यवहारिक, सीपमूलक, र स्तरीय बनाउन प्रतिस्पर्धी तथा सहयोगी भूमिका खेल्ने,

(य) प्रत्येक वर्ष विद्यालयका चन्दादाता र अभिभावकहरूको भेला गराई विद्यालयको अघिल्लो शैक्षिक वर्षको आय, व्यय तथा शैक्षिक उपलब्धि र आगामी वर्षको शैक्षिक कार्यक्रमको सम्बन्धमा सामाजिक परीक्षण गराउने,

(र) विद्यालयको चल अचल सम्पतिको लगत राख्ने राख्न लगाउने र सुरक्षा गर्ने,

(ल) विद्यालयको शैक्षिक, भौतिक तथा आर्थिक तथ्याङ्क र विवरण अध्यावधिक गराई राख्ने,

(व) विद्यालयको वार्षिक वजेट स्वीकृत गर्ने त्यसको जानकारी शिक्षा समिति र शिक्षा शाखालाई दिने,

(श) विद्यालयमा स्वच्छ शैक्षिक वातावरण कायम राख्न राजनैतिक धार्मिक वा साम्प्रदायिक भावनाका आधारमा विद्यालयका वातावरण धमिल्याउन नदिने,

(ष) नेपाल सरकार /शिक्षा शाखावाट खटि आएका शिक्षकलाई काममा लगाउने,

(स) प्रत्येक बर्षको बैशाख १५ गते भित्र विद्यालय सुधार योजना निर्माण र स्वीकृत गराई कार्यान्वियन गर्ने,

(ह) विद्यालयको शैक्षिक उपलब्धि न्युन रहनुको कारण र विद्यार्थीले विद्यालय छाड्ने कारण र सोको समाधान गर्ने सम्वन्धमा विश्लेषण गरी सो अवस्था सुधारकालागि कार्ययोजना वनाई विद्यालय ब्यवस्थापन समितिमा निर्णय गराई सोको जानकारी शिक्षा शाखामा पठाउने ।

(क्ष) शिक्षक अभिभावक संघ, विव्यस तथा वडा समितीको प्रतिनिधि समेतको कार्यदल बनाई प्रत्येक महिना कम्तिमा एकपटक विद्यालय अनुगमन तथा सुपरीवेक्षणको व्यवस्था मिलाउने ।

(२) व्यवस्थापन समितिले आफ्नो अधिकारमध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार व्यवस्थापन समितिको सदस्य–सचिवलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ,

३०. सस्थागत विद्यालयमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहने : (१) यस कार्यविधि र अन्तर्गत व्यवस्था भएको समितिहरूको अधिकार क्षेत्र वाहेक विद्यालय सञ्चालन गर्न प्रत्येक सस्थागत विद्यालयमा देहाय वमोजिमको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।

(क) विद्यालयको संस्थापक वा लगानीकर्ताहरू मध्येवाट विद्यालयको सिफारिसमा गाउँ शिक्षा समितिका अध्यक्षले मनोनित गरेको व्यक्ति –अध्यक्ष

(ख) अभिभावकहरू मध्येबाट एक जना महिला समेत गर्ने गरी विद्यालय ब्यवस्थापन समितिले मनोनित गरेको दुई जना –सदस्य

(ग) स्थानिय शिक्षा प्रेमी वा समाज सेवीहरू मध्येहरूबाट सम्वन्धित वडा समितिले मनोनित गरेको १ जना –सदस्य

(घ) शिक्षा शाखाको प्रतिनिधि – सदस्य

(ङ) विद्यालयका शिक्षकले आफुहरूमध्येबाट छानी पठाएको एक जना – सदस्य

(च) विद्यालयका प्रधानाध्यापक –सदस्य सचिव

(२) राजीनामा स्वीकृत गर्ने : व्यवस्थापन समितिका सदस्यको राजीनामा सो समितिका अध्यक्षले र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षको राजीनामा शिक्षा समितिले स्वीकृत गर्नेछ । तर अध्यक्षको पद रित्त रहेको अवस्थामा त्यस्तो सदस्यको राजीनामा व्यवस्थापन समितिको ज्येष्ठ सदस्यले स्वीकृत गर्नेछ । व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष वा सदस्यले आफ्नो पद अनुसारको आचरण नगरेको देखिएमा त्यसरी छान्ने वा मनोनयन गर्ने पदाधिकारी वा निकायले निजलाई जुनसुकै बखत पदवाट हटाउन सक्नेछ । तर त्यसरी पदवाट हटाउन अघि नीजलाई आफ्नो सफाइ पेश गर्ने मौकावाट वञ्चित गरिने छैन ।

(३) व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि :

(१) व्यवस्थापन समितिको बैठक दुई महिनामा कम्तीमा एक पटक बस्नेछ ।

(२) व्यवस्थापन समितिको बैठक समितिको अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य–सचिवले बोलाउनेछ ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि व्यवस्थापन समितिका एक तिहाई सदस्यले लिखित अनुरोध गरेमा व्यवस्थापन समितिको सदस्य–सचिवले जहिलेसुकै पनि व्यवस्थापन समितिको बैठक बोलाउनु पर्नेछ ।

(५) व्यवस्थापन समितिको बैठकमा छलफल हुने विषय सूची सदस्य–सचिवले साधारणतया चौविस घण्टा अगावै सदस्यहरूलाई दिनु पर्नेछ ।

(६) व्यवस्थापन समितिमा तत्काल कायम रहेका पचास प्रतिशत भन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा व्यवस्थापन समितिको बैठकको लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।

(७) व्यवस्थापन समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले र निजको अनुपस्थितिमा जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ ।
(८) व्यवस्थापन समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिन सक्नेछ ।

(९) व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि व्यवस्थापन समिति आफैंले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

३१. संस्थागत विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) यस ऐनमा अन्यत्र लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त संस्थागत विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) विद्यालयको लागि चाहिने आर्थिक स्रोत जुटाउने,

(ख) शिक्षक तथा कर्मचारीलाई तालिमको लागि छनौट गर्ने,

(ग) शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको सेवाको सुरक्षाको लागी पहल गर्ने,

(घ) शिक्षक तथा कर्मचारी कल्याण कोषको व्यवस्था गर्ने र कोषमा जम्मा भएको रकम सोही कोषमा उल्लेखित कार्यमा मात्र खर्च गर्ने,

(ङ) विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको हाजिरी जाँच गरी गयल हुने शिक्षक वा कर्मचारी उपर आवश्यक कारबाही गर्ने,

(च) विद्यालयको आर्थिक पारदर्शिता तथा शैक्षिक गुणस्तर अभिबृद्धिका लागि शिक्षक अभिभावक सङ्घ गठन गर्ने,

(छ) विद्यालयको शैक्षिकस्तर वृद्धि गर्न आवश्यक सामान तथा शैक्षिक सामग्रीहरूको व्यवस्था गर्ने,

(ज) सरकारी स्तरबाट सञ्चालन हुने विभिन्न कार्यक्रमहरूमा विद्यालयलाई सरिक गराउने,

(झ) विद्यार्थी, शिक्षक तथा अभिभावकहरूले पालना गर्नु पर्ने आचार संहिता बनाई लागू गर्ने,

हलेसी राजपत्र

(ञ) शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको अभिलेख अध्याबधिक गराई राख्ने,

(ट) प्रत्येक वर्ष विद्यालयका चन्दादाता र अभिभावकहरूको भेला गराई विद्यालयको अघिल्लो शैक्षिक वर्षको आय, व्यय तथा शैक्षिक उपलब्धि र आगामी वर्षको शैक्षिक कार्यक्रमको सम्बन्धमा जानकारी गराउने,

(ढ) विद्यालयको लेखा परीक्षणका लागि प्रचलित कानुन बमोजिम दर्ता भएका लेखा परीक्षकहरूमध्येबाट लेखा परीक्षण गराउने,

(ण) विद्यार्थीलाई नियम अनुसारको छात्रवृत्ति रकम प्रदान गर्ने,

(त) व्यवस्थापन समितिको सचिवालय विद्यालय भवनमा राख्ने तथा विद्यालयको कागजपत्र र अभिलेख सुरक्षित गर्ने गराउने ,

(थ) विद्यालयको चल अचल सम्पत्तिको संरक्षण र सदुपयोग गर्ने,

(द) स्थानीय तह, स्थानीय शिक्षा समिति र शिक्षा शाखाले दिएको निर्देशन अनुरूप काम गर्ने,

(ध) विद्यालयको चल अचल सम्पतिको लगत राख्ने राख्न लगाउने र सुरक्षा गर्ने ,

(न) विद्यालयको शैक्षिक,भौतिक तथा आर्थिक तत्थ्यांक र विवरण अध्यावधिक गराई राख्ने ,

(य) विद्यालयको वार्षिक वजेट स्वीकृत गर्ने त्यसको जानकारी शिक्षा शाखालाई दिने,

(र) नेपाल सरकार तथा स्थानीय सरकारले दिएका निर्देशनहरूको पालना गर्ने,

(२) व्यवस्थापन समितिले आफ्नो अधिकार मध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार व्यवस्थापन समितिको सदस्य–सचिवलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

३२. शिक्षक अभिभावक सङ्घ सम्बन्धी व्यवस्था: (१) प्रत्येक विद्यालयका शिक्षक र अभिभावकहरू सदस्य रहेको एक शिक्षक अभिभावक सङ्घ रहनेछ ।

(२) व्यवस्थापन समितिले अभिभावकहरूको भेला गराई सो समितिको अध्यक्ष, प्रधानाध्यापक तथा कम्तीमा एक जना शिक्षक र अभिभावकहरू समेत रहने गरी बढीमा एघार सदस्यीय शिक्षक– अभिभावक सङ्घको कार्यकारी समिति गठन गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम गठित कार्यकारी समितिका सदस्यको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिमको कार्यकारी समितिको बैठक तीन महिनामा कम्तीमा एकपटक बस्नेछ र सो समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि कार्यकारी समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(५) उपदफा (२) बमोजिमको कार्यकारी समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) विद्यालयमा शिक्षाको गुणस्तर कायम गर्नको लागि आवश्यक काम गर्ने,

(ख) यस ऐन बमोजिम विद्यालयले शुल्क निर्धारण गरे नगरेको सम्बन्धमा अनुगमन गर्ने तथा सो सम्बन्धमा विद्यालयलाई आवश्यक सुझाव दिने,

(ग) विद्यालयको शैक्षिक गतिविधिबारे नियमित जानकारी राख्ने तथा सो सम्बन्धमा शिक्षक, विद्यार्थी र अभिभावक बीच नियमित अन्तरक्रिया गर्ने ।

(७) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थागत विद्यालयको व्यवस्थापन समितिले यस नियम बमोजिम शिक्षक अभिभावक सङ्घको कार्यकारी समिति गठन गर्दा सात सदस्यमा नघटाई गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद ६

पाठ्यक्रम, पाठ्यसामग्री तथा परीक्षा सञ्चालन एवम् नियन्त्रण सम्बन्धी व्यवस्था

३३. पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री :

(१) स्थानीय तहका विद्यालयहरुमा पठन पाठन हुने पाठ्यक्रम तथा पाठ्यसामग्री स्थानीय पाठ्यक्रम तथा पाठ्यसामग्री बाहेक पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(२) पाठ्य सामग्रीको समयमै सहज उपलव्धताको सुनिश्चित गर्न कार्यापालिकाले आवश्यक कार्ययोजना बनाई लागु गर्नुपर्नेछ ।

३४. आधारभूत शिक्षा उत्तीर्ण परीक्षा सञ्चालन तथा परिचालन समिति : (१) गाउँपालिका अन्तर्गतका विद्यालयहरूका आधारभूत तहमा सञ्चालन हुने परीक्षाका लागि देहायको एक आधारभूत शिक्षा उत्तीर्ण परीक्षा सञ्चालन तथा परिचालन समिति रहनेछ ।

(क) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत – संयोजक

(ख) गाउँ शिक्षा समितिका अध्यक्षवाट मनोनित शिक्षा समितिका सदस्य एक जना –सदस्य

(ग) आधारभूत तह (कक्षा ६–८)मा कार्यरत प्रधानाध्यापक तथा शिक्षकहरूको प्रतिनिधित्व हुनेगरि कम्तीमा एक जना महिला र एक जना संस्थागत विद्यालयका शिक्षक सहित गाउँ शिक्षा समितिका अध्यक्षले मनोनित गरेका चार जना –सदस्य

(घ) शिक्षा अधिकृत –सदस्य–सचिव

(२) आधारभूत शिक्षा उत्तीर्ण परीक्षा सञ्चालन तथा परिचालन समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि सो समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(३) मनोनित सदस्यको पदावधि एक बर्षको हुनेछ ।

<u>३५. आधारभूत शिक्षा उत्तीर्ण परीक्षा सञ्चालन तथा परिचालन समितिको काम,कर्तव्य र अधिकार :</u> परीक्षा सञ्चालन तथा परिचालन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) परीक्षा सञ्चालन व्यवस्थापन सम्बन्धी निर्धारण गनेको नीति नियम कार्यान्वयन गर्ने,

(ख) पाठ्यक्रम तथा विशिष्ठीकरण तालिका अनुसार प्रश्नपत्र, उत्तरकुञ्जीका निर्माण गर्ने गराउने,

(ग) प्रश्नपत्र निर्माणकर्ता, परीक्षक तथा प्रधान परीक्षक लगायत परीक्षा सम्बन्धी काम गर्न आवश्यक कर्मचारी नियुक्ति गर्ने,

(घ) निष्पक्ष र नियमित तरिकाबाट परीक्षा सञ्चालन गर्ने, उत्तरपुस्तिका परीक्षण गराउने र यसमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई आवश्यक निर्देशन दिने,

(ङ) परीक्षा सञ्चालन व्यवस्थापन सम्बन्धमा सङ्घ तथा प्रदेश मन्त्रालयले तोके बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने ।

३<u>६. संस्थागत विद्यालयले परीक्षा शुल्क बापतको रकम जम्मा गर्नु पर्ने</u>ः (१) दफा ३३ वमोजिम परीक्षा गर्दा गाउँपालिका स्तरीय परीक्षा निर्देशक समितिले तोके वमोजिमको शुल्क सम्वन्धित संस्थागत विद्यालयले गाउँपालिकाको खातामा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(२) संस्थागत विद्यालयले तोकिएको रजिष्ट्रेशन, परीक्षा तथा प्रमाणपत्र बापतको विद्यार्थीहरूबाट लिएको शुल्क परीक्षा सञ्चालन गर्ने निकायको खातामा जम्मा गरी त्यसको जानकारी समेत दिनु पर्नेछ ।

<u>३७. अनौपचारिक शिक्षा, दूर शिक्षा, समावेशी शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, खुला शिक्षा तथा वैकल्पिक शैक्षिक कार्यक्रमको सञ्चालनः</u> यसको सञ्चालन कार्यपालिकाले मन्त्रालयवाट भएको व्यवस्थासँग तादातम्यता कायम हुने गरी आवश्यक कार्यविधि बनाई लागु गर्नेछ ।

३८. शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था : (१) गाउँसभाले वार्षिक रूपमा शिक्षाको गुणस्तर मापन गरी सुधारको लागि कार्यपालिकालाई निर्देशन दिनेछ । शिक्षा मन्त्रालयले बनाएको गुणस्तरको खाका र पाठयक्रम विकास केन्द्रले बनाएको पाठयक्रम प्रारूपलाई मूल आधार मान्नुपर्ने छ .

(२) गाँउसभाले आफू मध्येवाट एक जना सदस्यको संयोजकत्वमा गाउँ शिक्षा समितिका पदाधिकारी सहितको समिति निर्माण गरि उक्त समितिलाई शिक्षाको गुणस्तर मापन गर्न लगाई सोको प्रतिवेदन वार्षिक रूपमा सभा समक्ष पेश गर्न तोक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) वमोजिम तोकिएको समितिले शिक्षा अधिकृतसँग समन्वय गरी गुणस्तर मापन र प्रतिवेदन तयार गर्नेछ ।

(४) गुणस्तर मापन र प्रतिवेदन तयारीको विधि र ढाँचा समिति आफैंले निर्धारण गरे वमोजिम हुनेछ ।

(५) गुणस्तर मापन र प्रतिवेदन शैक्षिक सत्र शुरु हुनुभन्दा दुई महिना अगाडी पेश भई सक्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद–७

प्रारम्भिक बाल शिक्षा सम्बन्धी व्यवस्था

३९. प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र स्थापना: (१) कुनै संस्थाले प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र स्थापना गर्न चाहेमा अनुमतिको लागि सम्बन्धीत वडा कार्यालयमा **अनुसूची–६** बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन पर्न आएमा त्यस्तो निवेदनका सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गर्दा निवेदकलाई प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र स्थापना गर्न यस ऐनमा तोकेको मापदण्ड तथा प्रक्रिया वमोजिम अनुमतिका लागि सिफारिस दिन मनासिब देखिएमा आवश्यक शर्त तोकी **अनुसूची–७** बमोजिमको ढाँचामा सिफारिस दिन वडा सचिवले वडा समिति समक्ष पेश गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) वमोजिम पेश हुन आएमा वडा समितिको निर्णय बमोजिम वडा सचिवले अनुमतिका लागि शिक्षा शाखामा सिफारिस दिनेछ ।

(४) उपदफा (१) र (३) बमोजिमका कागजात सहित प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालन अनुमतिका लागि **अनुसूची-७ (क)** को ढाँचामा शिक्षा शाखामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम निवेदन पर्न आएमा गाउँ शिक्षा समितिले आवश्यक जाँचबुझ गर्न शिक्षा शाखालाइ निर्देशन दिनेछ, जाँचबुझ गर्दा निवेदकलाई प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालनका लागि अनुमति

दिन मनासिव देखिएमा गाउँ शिक्षा समितिको निर्णय बमोजिमका नयाँ स्थापना हुने प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र अनुमोदनका लागि गाँउ कार्यपालिकामा सिफारिस गर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम अनुमोदित प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्रलाई **अनुसूची-७ (ख)** को ढाँचामा शिक्षा अधिकृतले अनुमति प्रदान गर्नेछ ।

(७) कुनै संस्थाले उपदफा (२) बमोजिम तोकिएको शर्त अनुरूप प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालन नगरेमा वडा समितिले त्यस्तो केन्द्रलाई दिएको अनुमति जुनसुकै बखत रद्द गर्न गाउँ शिक्षा समितिमा सिफारिस गर्न सक्नेछ ।

४०. प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र स्थापना गर्न चाहिने पूर्वाधार : प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र स्थापना गर्नको लागि देहायका पूर्वाधार पूरा गरेको हुनु पर्नेछ :

(क) फराकिलो, खुला र सुरक्षित भवन भएको,

(ख) गाँउपालिका वा गाउँपालिकाले तोकिदिएको मापदण्ड बमोजिम जग्गाको क्षेत्रफल र भवन भएको

(ग) बाल उद्यानको व्यवस्था भएको,

(घ) सफा र स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था भएको,

(ङ) शौचालयको राम्रो व्यवस्था भएको,

(च) बाल बालिकाको हेरचाह गर्ने आयाको व्यवस्था भएको ।

४१. स्वीकृत पाठ्यक्रम प्रयोग गर्नु पर्ने : (१).प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्रमा पाठ्यक्रम विकास केन्द्रबाट स्वीकृत पाठ्यक्रम प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

(२) अनुदान दिनेः नेपाल सरकारले सामुदायिक रूपमा स्थापित प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्रलाई सम्बन्धीत गाँउपालिकको सिफारिसका आधारमा अनुदान दिन सक्नेछ ।

परिच्छेद–८

विद्यार्थी सङ्ख्या, भर्ना र कक्षा चढाउने व्यवस्था

<u>४२. विद्यार्थी सङ्ख्याः</u> (१) सामुदायिक विद्यालयको प्रत्येक कक्षामा विद्यार्थी सङ्ख्या सामान्यतयः तीस हुनु पर्नेछ ।

(२) संस्थागत विद्यालयको प्रत्येक कक्षामा विद्यार्थी सङ्ख्या सामान्यतया न्यूनतम पन्ध्र ,अधिकतम पैतालीस र औसत तीस हुनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) वा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विशेष आवश्यकता शिक्षा दिने विद्यालयको प्रत्येक कक्षामा रहने विद्यार्थी सङ्ख्या शिक्षा समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(४) कुनै कक्षामा उपदफा (१) मा लेखिए भन्दा बढी विद्यार्थी भएमा विद्यालयले त्यस्तो कक्षाको अर्को वर्ग (सेक्सन) खोल्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम कक्षामा वर्ग खोल्न आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था व्यवस्थापन समिति र विद्यालयले मिलाउनु पर्नेछ ।

<u>४३. भर्ना सम्बन्धी व्यवस्था :</u> (१) विद्यार्थीले विद्यालयमा भर्ना हुनको लागि देहाय बमोजिमको प्रमाणपत्र पेश गर्नु पर्नेछ :

(क) कक्षा नौ मा भर्ना हुनको लागि आधारभूत तहको अन्तिम परीक्षामा उत्तीर्ण गरेको प्रमाणपत्र,

(ख) कक्षा एघारमा भर्ना हुनको लागि कक्षा दशको परीक्षामा उत्तीर्ण गरेको प्रमाणपत्र,

(ग) कक्षा एकमा बाहेक अन्य कक्षामा भर्ना हुनको लागि विद्यालयले लिने वार्षिक परीक्षाको लब्धाङ्क र स्थानान्तरण प्रमाणपत्र ।

(घ) वाबु , आमा वा अभिभाबकको अभावमा जन्म दर्ता हुन नसकेका वालवालिकाहरूको पढ्न पाउने अधिकारका लागि सम्वन्धित स्थानीय कार्यपालिकाको सिफारिस पत्रका आधारमा विद्यालयले भर्ना गराउन सक्नेछ ।

(२) विद्यालयले सामान्यतः शैक्षिक सत्र शुरु भएको ३५ दिनपछि वा वार्षिक परीक्षा उत्तीर्ण नभएका विद्यार्थीलाई स्थानान्तरण प्रमाणपत्र लिई आए पनि अध्ययनरत कक्षाभन्दा माथिल्लो कक्षामा भर्ना गर्नु हुँदैन ।
(३) विद्यालयको एक तहमा भर्ना भएको विद्यार्थीले सोही विद्यालयको माथिल्लो कक्षामा पुनः भर्ना गर्नु पर्ने छैन ।

(४) विद्यार्थीले पहिलो पटक विद्यालयमा भर्ना हुन आउँदा साधारणतया जन्म दर्ताको प्रमाणपत्र र आफ्नो अभिभावकलाई साथमा लिई आउनु पर्नेछ ।

(५) विद्यालयले विद्यार्थी भर्ना गर्दा निःशुल्क शिक्षाको प्रयोजनको लागि अभिभावकको नाम, ठेगाना, सम्पर्क नं. समेतका विवरण अध्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।

<u>४४. विद्यालयमा भर्ना नभई अध्ययन गर्ने व्यक्तिको परीक्षा सम्बन्धी व्यवस्था :</u> (१) शिक्षा शाखाले विद्यालयमा भर्ना नभई निजी रूपमा अध्ययन गरेको व्यक्तिलाई विद्यालयले सिफारिस गरेको निजको क्षमता र स्तरको आधारमा विद्यालयबाट लिइने कक्षा आठसम्मको वार्षिक परीक्षामा सामेल हुनको लागि भर्ना गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम परीक्षा दिन चाहने व्यक्तिले शिक्षा शाखाले तोकेको विद्यालय र समयमा सो कार्यालयले तोकेको शुल्क बुझाई परीक्षा फाराम भर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम परीक्षा दिन चाहने व्यक्तिले जुन कक्षाको वार्षिक परीक्षा दिन चाहेको हो सो भन्दा दुई कक्षा तलसम्मको विद्यालयबाट लिइएको वार्षिक परीक्षा उत्तीर्ण गरेको प्रमाणपत्र पेश गर्नु पर्नेछ

(४) माथि जे सुकै लेखिएता पनि खुला वा बैकल्पिक विद्यालयमा पढेका विद्यार्थिको परीक्षा सम्बन्धी व्यवस्था सङ्घीय शिक्षा मन्त्रालयले तोके बमोजिम हुनेछ ।

<u>४५. स्थानान्तरण प्रमाणपत्र सम्बन्धी व्यवस्थाः</u> (१) कुनै विद्यार्थीले स्थानान्तरण प्रमाणपत्र लिनु परेमा अभिभावकको सिफारिस सहित विद्यालय छाड्नु परेको यथार्थ विवरण खुलाई प्रधानाध्यापक समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कक्षा दश र बाह्रमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीलाई स्थानान्तरण प्रमाणपत्र दिइने छैन । तर देहायका अवस्थामा शैक्षिकसत्र सुरु भएको दुई महिनाभित्र स्थानान्तरण भई आउने विद्यालयको सिफारिसमा शिक्षा शाखाको सहमति लिई स्थानान्तरण प्रमाणपत्र दिन सकिनेछ :

(क) स्थानान्तरण हुने विद्यार्थीको अभिभावक कर्मचारी रहेछ र निजको अन्यत्र सरुवा भएमा,

(ख) अभिभावकले बसाई सराई गरेको सिफारिस प्राप्त भएमा

(ग) विद्यार्थी विरामी भएको कारणले सोही स्थानमा राख्न नहुने भनी प्रचलित कानून बमोजिम स्वीकृत चिकित्सकले सिफारिस गरेमा, वा

(घ) अन्य कुनै मनासिब कारणले विद्यार्थी अन्यत्र स्थानान्तरण हुनु परेमा।

(३) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन पर्न आएमा प्रधानाध्यापकले आधारभूत तहको विद्यार्थीको हकमा निःशुल्क र माध्यमिक तहको विद्यार्थीको हकमा तोकिए बमोजिमको शुल्क लिई सात दिनभित्र स्थानान्तरण प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ ।

(४) प्रधानाध्यापकले उपदफा (३) बमोजिमको अवधिभित्र स्थानान्तरण प्रमाणपत्र नदिएमा सम्बन्धीत विद्यार्थीले स्थानीय शिक्षा अधिकृत समक्ष उजूरी दिन सक्नेछ र त्यसरी उजूरी पर्न आएमा शिक्षा अधिकृतले जाँचबुझ गरी स्थानान्तरण प्रमाणपत्र दिन उपयुक्त देखेमा प्रधानाध्यापकलाई यथाशीघ्र स्थानान्तरण प्रमाणपत्र दिन निर्देशन दिनेछ ।

(५) सक्कल स्थानान्तरण प्रमाणपत्र हराएमा वा नष्ट भएमा सम्बन्धीत विद्यार्थी वा निजको अभिभावकले प्रतिलिपिको लागि त्यसको व्यहोरा खुलाई सम्बन्धीत विद्यालयमा निवेदन दिन सक्नेछ र त्यसरी पर्न आएको निवेदन मनासिव देखिएमा प्रधानाध्यापकले निवेदकलाई स्थानान्तरण प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि दिनेछ ।

(६) विद्यालयले कुनै विद्यार्थीलाई आफूले अध्यापन नगराएको कक्षाको स्थानान्तरण प्रमाणपत्र दिएमा त्यस्तो प्रमाणपत्र दिने प्रधानाध्यापकलाई कानून बमोजिम कारबाही गरिनेछ र त्यसरी दिएको स्थानान्तरण प्रमाणपत्र रद्द हुनेछ ।

(७) संस्थागत विद्यालयको हकमा विद्यार्थीले जुन महिनामा स्थानान्तरण प्रमाणपत्र मागेको छ सो महिनासम्मको मासिक पढाइ शुल्क र अन्य दस्तुर सोही विद्यालयमा बुझाउनु पर्नेछ । विद्यार्थीले लामो बिदा (वार्षिक जाडो वा गर्मीको बिदा) को अघिल्लो महिनामा स्थानान्तरण प्रमाणपत्र माग्न आएमा सो बिदाको शुल्क र अरू दस्तुर सोही विद्यालयमा बुझाउनु पर्नेछ ।

(८) विद्यालयले विद्यार्थीलाई स्थानान्तरण प्रमाणपत्र दिँदा सो प्रमाणपत्र पाउने विद्यार्थी वा निजको अभिभावकको रीतपूर्वक भरपाई गराउनु पर्नेछ ।

४६. स्तर वृद्धिको लागि भर्ना हुन चाहने विद्यार्थीलाई भर्ना गर्नु पर्ने : कक्षा दश र कक्षा बाह्रमा स्तर वृद्धि गर्ने उद्देश्यले विद्यार्थी पुनः सोही विद्यालय र कक्षामा अध्ययन गर्न आएमा विद्यालयले त्यस्तो विद्यार्थीलाई भर्ना गर्नु पर्नेछ ।

४७. वार्षिक परीक्षा नदिने विद्यार्थीलाई कक्षा चढाउने सम्बन्धी व्यवस्था : कुनै विद्यार्थी विरामी परी वा निजको काबू बाहिरको परिस्थितिको कारण निजले वार्षिक परीक्षा दिन नसकेको सम्बन्धमा निजको अभिभावकले त्यसको प्रमाण सहित निवेदन दिएमा प्रधानाध्यापकले सो सम्बन्धमा जाँचबुझ गर्दा निवेदनको व्यहोरा मनासिव देखिएमा विद्यालयमा भएको अभिलेखबाट त्यस्तो विद्यार्थीले अन्य परीक्षामा राम्रो गरेको देखेमा आवश्यकता अनुसार मुख्य मुख्य विषयको परीक्षा लिई सो विद्यार्थीलाई कक्षा चढाउन सक्नेछ ।

तर,

(१) शैक्षिकसत्र सुरु भएको एक महिना पछि कुनै विद्यार्थीलाई कक्षा चढाउन पाइनेछैन ।

(२) कक्षा छ र माध्यमिक तहमा कुनै विद्यार्थीलाई कक्षा चढाउन पाइने छैन ।

<u>४८. कक्षा चढाउने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था:</u> असाधारण प्रतिभा भएका विद्यार्थीलाई प्रधानाध्यापकले सो कक्षामा अध्यापन गर्ने शिक्षकहरूको सिफारिसमा बढीमा एक कक्षा चढाउन सक्नेछ ।तर कक्षा छ र माध्यमिक तहमा कक्षा चढाउन सकिने छैन ।

<u>४९. शैक्षिक सत्र, भर्ना गर्ने समय र काम गर्ने दिन :</u> (१) विद्यालयको शैक्षिक सत्र प्रत्येक वर्षको वैशाख एक गतेदेखि प्रारम्भ भई चैत्र मसान्त सम्म कायम रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुन सुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कक्षा एघार र बाह्रको हकमा शैक्षिक सत्र श्रावण महिनावाट सुरु हुनेछ ।

(३) विद्यालयले शैक्षिकसत्र सुरु भएको मितिले सामान्यतया ३५ दिन भित्र नयाँ विद्यार्थी भर्ना लिई सक्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको अवधि नघटाई कुनै विद्यार्थी भर्ना हुन आएमा विद्यालयले त्यस्तो विद्यार्थीको अध्ययनको स्तर परीक्षण गर्दा निजले सो कक्षामा भर्ना भई वार्षिक परीक्षा उत्तीर्ण गर्न सक्ने देखिएमा त्यस्तो विद्यार्थीलाई अर्को एक महिनासम्म भर्ना गर्न सकिनेछ ।

(५) कुनै पनि विद्यालयले शैक्षिकसत्र सुरु नभई विद्यार्थी भर्ना गर्नु गराउन पाइनेछैन । तर कक्षा एकको उमेर समूहभन्दा कम उमेर भएका बालबालिकाको हकमा शैक्षिक सत्र प्रारम्भ हुनुभन्दा पन्ध्र दिन अगावै प्रारम्भिक बाल शिक्षामा भर्नाको कार्य गर्न वाधा पर्ने छैन ।

(६) विद्यालयको एक शैक्षिकसत्रमा काम गर्ने दिन कम्तीमा दुईसय बीस दिन हुनेछ र विद्यालयमा पठन पाठन हुने दिन एक सय बयानब्बे दिनमा घटाउन पाइनेछैन । विद्यालयमा विद्यमान दरबन्दिको अवस्था हेरी सामुदायिक विद्यालयको शिक्षकले हप्तामा कम्तीमा चौविस पिरियड अध्यापन गराउनु पर्नेछ ।

(७) भौतिक पूर्वाधार पूरा गर्न नसकेका विद्यालयले तोकिएको पाठ्यभारमा नघट्ने गरी विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा एकै दिनमा एकभन्दा बढी समय (सिफ्ट) मा कक्षा सञ्चालन गर्न सक्नेछ । तर कक्षा सञ्चालन गर्दा आधारभूत तह वा माध्यमिक तहका कक्षाहरू एकै समय (सिफ्ट) मा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

५०. विद्यालय बिदा सम्वन्धमा : (१) नेपाल सरकारले तोकेको सार्वजनिक बिदासँग तादाम्यता कायम हुने गरी गाउँ शिक्षा अधिकृतले शिक्षा समितिको निर्णय बमोजिम विद्यालयमा सार्वजनिक बिदा निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(२) शिक्षा समितिको निर्देशनमा एक शैक्षिकसत्रमा हिउँदे बिदा वा वर्षे बिदा वा दुवै गरी बढीमा पैंतालीस दिन विद्यालय बिदा दिन सकिनेछ ।

(३) बडा दशैको घटस्थापनादेखि पूर्णिमासम्म विद्यालय बन्द रहनेछ ।

(४) विद्यालयले विद्यालय व्यवस्थापन समितिवाट अनुमोदन हुनेगरी एक शैक्षिकसत्रमा थप पाँच दिनसम्म स्थानीय बिदा दिई विद्यालय बिदा गर्न सक्नेछ ।

(५) काबू बाहिरको अन्य परिस्थिति उत्पन्न भएमा गाँउ शिक्षा समितिको निर्णय अनुसार हुनेछ।

(६) यस ऐनमा लेखिए बाहेक अन्य दिन विद्यालय बन्द गरेमा प्रधानाध्यापकलाई विभागीय कारबाही गरिनेछ ।

परिच्छेद-९

प्रधानाध्यापक र शिक्षकको नियुक्ति तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

५१. प्रधानाध्यापक सम्बन्धी व्यवस्था : (१) प्रत्येक विद्यालयमा विद्यालयको प्राज्ञिक तथा प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा काम गर्न स्वीकृत दरबन्दीमा नबढ्ने गरी एक प्रधानाध्यापकको पद रहनेछ।

(२) आधारभूत तहको कक्षा पाँचसम्मको विद्यालय भए शिक्षाशास्त्र विषयमा कम्तीमा बाह्र कक्षा वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको, आधारभूत तहको अन्य विद्यालय भए शिक्षा विषयमा कम्तीमा स्नातक तह वा सो सरहउत्तीर्ण गरेको र माध्यमिक तहको विद्यालय भए शिक्षाशास्त्र विषयमा कम्तीमा स्नातकोत्तर तह वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको, विद्यालयमा कम्तीमा पाँच वर्ष स्थायी शिक्षक भई शिक्षण अनुभव भएको, सङ्घीय ऐन तथा सो ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिमको योग्यता पुगेका सम्वन्धित विद्यालयका शिक्षकहरू मध्येवाट प्रधानाध्यापक पदका लागि विद्यालय व्यवस्थापन समिति वा विद्यालय व्यवस्थापन समिति नभएको अवस्थामा गाउँ शिक्षा समितिवाट गठित प्रधानाध्यापक छनौट समितिले दरखास्त आह्वान गर्नेछ । तर शिक्षा शास्त्र विषयमा स्नातक वा सो सरहको परीक्षा उत्रीण गरी माध्यामिक तहमा ५ बर्ष स्थायी सेवा गरेको शिक्षक माध्यामिक तहको प्रधानाध्यापक पदमा उम्मेदवार हुन पाउनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम दरखास्त आह्वान भएमा सम्वन्धित शिक्षकले व्यवस्थापन समिति वा प्रधानाध्यापक छनौट समितिले तोकेको म्याद भित्र **अनुसूची–८** बमोजिमको ढाँचामा विद्यालय विकासको प्रस्ताव सहितको दरखास्त व्यवस्थापन समिति समक्ष दिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) वमोजिम प्राप्त विद्यालय विकास प्रस्ताव सहितको दरखास्त व्यवस्थापन समिति वा प्रधानाध्यापक छनौट समितिले शिक्षक छनोट समिति समक्ष पठाउनेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम विद्यालय विकास प्रस्ताव सहितको दरखास्त प्राप्त भएपछि **अनुसूची-१३** मा उल्लेखित आधारमा मूल्यांकन गरी सबैभन्दा बढी अंक प्राप्त गर्ने उम्मेदवारलाई प्रधानाध्यापकको पदमा नियुक्ति गर्न व्यवस्थापन समिति वा गाउँ शिक्षा समितिसमक्ष सिफारिस गर्नु पर्नेछ । तर ६० अंक प्राप्त नगर्ने उम्मेदवारलाई प्रधानाध्यापकको पदमा नियुक्तिका लागि सिफारिस गरिने छैन ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम सिफारिस प्राप्त भएमा निजले पेश गरेको विद्यालय विकास प्रस्तावमा लेखिएका सूचकहरू, समयवद्ध रूपमा पूरागर्ने कार्य दक्षता करार गरी समुदायद्वारा सञ्चालित विद्यालय भए व्यवस्थापन समितिले त्यस्तो उम्मेदवारलाई प्रधानाध्यापकमा नियुक्ति गर्नेछ र अन्य सामुदायिक विद्यालय भए त्यस्तो उम्मेदवारलाई प्रधानाध्यापकको पदमा नियुक्तिका लागि आवश्यक कागजात सहित शिक्षा समितिमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

(७) उपदफा (६) वमोजिम लेखी आएमा शिक्षा अधिकृतले निजले पेश गरेको विद्यालय विकास प्रस्तावमा लेखिएका सूचकहरू समयवद्ध रूपमा पूरागर्ने कार्य सम्पादन सम्झौता गराई १५ दिनभित्र सम्वन्धित उम्मेदवारलाई प्रधानाध्यापक पदमा नियुक्ति गर्नेछ ।

(८) उपदफा (७) वमोजिम नियुक्तिपत्र दिएपछि शिक्षा अधिकृतले त्यस्तो प्रधानाध्यापकलाई **अनुसूची –१४** वमोजिमको ढाँचामा शपथ गराइ निजको फोटो र अन्य विवरण अध्यावधिक गर्नेछ ।

(९) उपदफा (७) बमोजिम प्रधानाध्यापक पदमा नियुक्त हुन निवेदन दिने उम्मेदवारले आफ्नो आवश्यक शैक्षिक योग्यता, नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र र **अनुसूची-१५** वमोजिमको ढाँचामा निरोगिताको प्रमाण पत्र निवेदन साथ पेश गर्नु पर्नेछ ।

(१०) प्रधानाध्यापकको पदावधि ५ वर्षको हुनेछ र कार्य सम्पादन मूल्यांकन र कार्यकुशलतामा उत्कृष्ट ठहरिएमा नीज पुन सो पदमा नियुक्त हुन सक्नेछ ।

(११) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा सामुदायिक विद्यालयको प्रधानाध्यापकलाई विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा शिक्षा अधिकृतको राय लिई गाउँ शिक्षा समितिले जुनसुकै बखत हटाउन सक्नेछः—

(क) निजको आचरण खराब रहेमा,

(ख) यस ऐन वा अन्य प्रचलित ऐन विपरीतको कुनै काम गरेमा,

(ग) निजले गाँउपालिकासंग गरेको कार्यसम्पादन सम्झौता मूल्याङ्कन हुँदा नीजको कार्य प्रगति ६० प्रतिसतभन्दा कम भई निजको काम सन्तोषजनक नभएमा,

(घ) विद्यालयको चल अचल सम्पत्ति हिना मिना गरेमा,

(१२) उपदफा (११) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो उपदफा बमोजिम प्रधानाध्यापकलाई पदबाट हटाउनु अघि निजलाई सफाई पेश गर्ने मौकाबाट वञ्चित गरिने छैन ।

(१३) सामुदायिक विद्यालयको प्रधानाध्यापक बिदामा बसेमा वा कुनै कारणले प्रधानाध्यापकको पद रिक्त भएमा प्रधानाध्यापक उपस्थित नभएसम्म वा प्रधानाध्यापकको पदपूर्ति नभएसम्मका लागि सो विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकहरूमध्ये माथिल्लो श्रेणीका वरिष्ठ स्थायी शिक्षकले निमित्त प्रधानाध्यापक भई काम गर्नेछ ।तर निजले निमित्त प्रधानाध्यापक हुन नचाहेमा शिक्षा समितिले तोके बमोजिम हुने छ ।

शिक्षकको वरिष्ठता निर्धारण गर्दा देहायका आधारमा गरिनेछ :

(क) सम्बन्धीत तह र श्रेणीको स्थायी नियुक्ति मितिको आधारमा,

(ख) खण्ड (क) को आधारमा वरिष्ठता नछुट्टिएमा सो भन्दा तल्लो तह वा श्रेणीको स्थायी नियुक्ति मितिको आधारमा,

(ग) खण्ड (क) र (ख) को आधारमा वरिष्ठता नछुट्टिएमा सम्बन्धीत तह र श्रेणीको अस्थायी नियुक्ति मितिको आधारमा,

(घ) खण्ड (क), (ख) र (ग) को आधारमा पनि वरिष्ठता नछुट्टिएमा खण्ड (क) को सिफारिसको योग्यताक्रमको आधारमा,

तर खुला, कार्यक्षमता मूल्याँकन, आन्तरिक वढुवा एउटै मितिमा भए क्रमशः कार्यक्षमता, आन्तरिक प्रतियोगिता र खुलाको क्रमलाई मान्यता दिइनेछ ।

(१६) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संस्थागत विद्यालयको व्यवस्थापन समितिले यस ऐन बमोजिम योग्यता पुगेको व्यक्तिलाई प्रधानाध्यापकको नियुक्ति गर्दा छुट्टै प्रक्रिया निर्धारण गरी नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।

(१७) सामुदायिक विद्यालयको प्रधानाध्यापकले देहाय बमोजिम मासिक भत्ता पाउनेछ । क. माध्यामिक विद्यालयको प्रधानाध्यापकले रु ५०० (पाँच सय) ख. आधारभूत तह (०-८) विद्यालयको प्रधानाध्यापकले रु ३०० (तीन सय) ग. आधारभूत तह (०-५) विद्यालयको प्रधानाध्यापकले रु २०० (दुई सय)
(१८) यस नियममा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि संस्थागत विद्यालयको व्यवस्थापन समितिले प्रधानाध्यापको नियुक्ति गर्दा छुट्टै प्रकृया निर्धारण गरी नियुक्ति गर्न सक्नेछ तर जुन तहको विद्यालय हो सोही तहमा अध्यपन गराउन चाहिने न्युनतम शैक्षिक योग्यता भएको शिक्षकलाई मात्र प्रधानाध्यापकको पदमा नियुक्ति गर्नु पर्नेछ ।

५२. प्रधानाध्यापकको काम, कर्तव्य र अधिकार : प्रधानाध्यापकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) विद्यालयमा शैक्षिक वातावरण, गुणस्तर र अनुशासन कायम राख्ने,

(ख) विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारीहरूसँग समन्वय गरी शिक्षक, कर्मचारी, विद्यार्थी र अभिभावकहरू बीच पारस्परिक सहयोगको वातावरण सिर्जना गर्ने,

(ग) विद्यालयमा अनुशासन, सच्चरित्रता, शिष्टता कायम गर्न आवश्यक काम गर्ने,

(घ) शिक्षकहरूसँग परामर्श गरी विद्यालयमा कक्षा सञ्चालन सम्बन्धी कार्यक्रम तयार गर्ने तथा त्यस्तो कार्यक्रम बमोजिम कक्षा सञ्चालन भए नभएको निरीक्षण गर्ने,

(ङ) विद्यालयमा सरसफाई, अतिरिक्त क्रियाकलाप आदिको प्रबन्ध गर्ने, गराउने,

(च) विद्यालयको प्रशासनिक कार्यको सञ्चालन तथा नियन्त्रण गर्ने,

(छ) विद्यालयमा विद्यार्थी भर्ना गर्ने तथा तोकिए वमोजिमका परीक्षा सञ्चालन गराउने,

(ज) विद्यार्थीलाई स्थानान्तरण तथा अन्य प्रमाणपत्र दिने,

(झ) विद्यालयमा भए गरेका महत्वपूर्ण काम कारबाहीको अभिलेख राख्ने,

(ञ) कुनै शिक्षक वा कर्मचारीले जानी जानी वा लापरवाही साथ कुनै काम गर्नाले विद्यालयलाई हानी नोक्सानी पर्न गएमा त्यस्तो हानी नोक्सानीको रकम तलबबाट कट्टा गरी असुल गर्ने,

(ट) विद्यालयले आफ्नै स्रोतमा नियुक्त गरेका शिक्षक वा कर्मचारीले पदीय जिम्मेवारी पूरा नगरेमा व्यवस्थापन समितिको सिफारिस बमोजिम अवकाश लगायतका अन्य विभागीय कारबाही गर्ने,

(ठ) शिक्षक र कर्मचारीलाई दिइएको सजायको अभिलेख राख्ने तथा त्यस्तो अभिलेख स्थानीय शिक्षा अधिकृतले हेर्न चाहेमा देखाउने,

(ड) शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको आचरण र कार्य सम्पादन सम्बन्धी प्रतिवेदन व्यवस्थापन समितिमा तथा शाखामा पेश गर्ने,

(ढ) शिक्षक वा कर्मचारीलाई सजाय वा पुरस्कार दिने सम्बन्धमा व्यवस्थापन समिति तथा शिक्षा शाखामा सिफारिस गर्ने,

(ण) स्थायी नियुक्ति एवं पदस्थापन भई आएका शिक्षकलाई हाजिर गराई विषय र तह अनुसारको कक्षा शिक्षणमा खटाउने,

(त) महिनामा कम्तीमा एक पटक शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको बैठक बोलाई विद्यालयको प्राज्ञिक, भौतिक र शैक्षिक प्रशासन सम्बन्धी विषयमा छलफल गरी त्यसको अभिलेख राख्ने,

(थ) गाउँपालिकाबाट पूर्व स्वीकृति लिई अति आवश्यक भएका विषयमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिको निर्णय गराई विद्यालयको स्रोतबाट तलब भत्ता खाने गरी शिक्षकको पद कायम गरी सो अनुसार पद स्वीकृति भएका विषयका शिक्षकको यस ऐनमा व्यवस्था भए बमोजिमको प्रक्रिया अपनाई पदपूर्ती गरी करारमा नियुक्त गर्ने र यसरी नियुक्ति भएका शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको तलब सम्बन्धी प्रतिवेदन पारित गर्न व्यवस्थापन समितिमा पेश गर्ने,

(द) विद्यालय भवन तथा छात्रावासको हाताभित्र कुनै किसिमको अवाञ्छित क्रियाकलाप हुन नदिने,

(ध) विद्यालयको प्रभावकारी सञ्चालनको लागी वार्षिक योजना बनाई व्यवस्थापन समितिबाट पारित गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(न) विद्यालयमा अध्ययन, अध्यापन सम्बन्धी मासिक, अर्ध–वार्षिक तथा वार्षिक कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(प) शिक्षक वा कर्मचारीलाई तालिममा पठाउन शिक्षा शाखामा पठाउने,

स्थानीय राजपत्र

(फ) विद्यालयमा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक लागू गर्ने,

(ब) व्यवस्थापन समितिले दिएको निर्देशन तथा आफूले पाएको अधिकार बमोजिम रकम खर्च गर्ने र आय व्ययको हिसाब राख्ने तथा राख्न लगाउने,

(भ) विद्यालयमा सञ्चालन हुने आवधिक परीक्षा नियमित तथा मर्यादित ढङ्गबाट सञ्चालन गर्ने गराउने,

(म) कुनै शिक्षकले अध्यापन गरेको विषयको उपलब्धि भौगोलिक क्षेत्र औषत उपलब्धि भन्दा लगातार तीन वर्षसम्म कम भएमा वा कुनै शिक्षकले लापरवाही वा अनुशासनहीन काम गरेमा त्यस्तो शिक्षकको दुई वर्षसम्म तलब बृद्धि रोक्का गर्ने, करार अस्थायी राहत शिक्षकको हकमा नीजहरूको अभिलेख शिक्षा शाखामा पठाउने ।

(य) विद्यालयमा नियम बमोजिमको कक्षा लिने तथा शिक्षकलाई लिन लगाउने,

(र) स्वीकृत दरवन्दीमा कार्यरत शिक्षक तथा कर्मचारीको तलवी प्रतिवेदन पारित गर्न शिक्षा शाखामा पठाउने,
(ल) विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको काम, कर्तव्य तोक्ने, तोकिएको जिम्मेवारी पूरा गर्न नसक्ने शिक्षकलाई विभागिय कारबाही (ग्रेड रोक्का, ग्रेड घटुवा वा सरुवा) का लागि विद्यालय व्यवस्थापन समिति को निर्णयानुसार शिक्षा शाखा मार्फत गाउँ शिक्षा समितिमा पेश गर्ने,

(व) शिक्षा शाखा तथा व्यवस्थापन समितिले दिएका निर्देशन पालन गर्ने गराउने,

(श) विद्यालयको शैक्षिक प्रगति सम्बन्धी विवरण तथा तथ्याङ्क तालुक निकायद्वारा निर्धारित ढाँचा र समयभित्र प्रमाणित गरी शिक्षा शाखामा पठाउने,

(ष) विद्यालयको आफ्नो स्रोतबाट खर्च बेहोर्ने गरी नियुक्त भएका शिक्षकहरूको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कन फारम भरी व्यवस्थापन समितिमा पेश गर्ने,

(स) विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक तथा कर्मचारीको सम्पत्ति विवरण फाराम निर्धारित समयमा भर्न लगाई विद्यालयमा दर्ता गरी शिक्षा शाखा मार्फत शिक्षक किताबखानामा पठाउने,

(ह) विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारीबाट कट्टी गरेको कर्मचारी सञ्चयकोष, नागरिक लगानी कोष, बीमा, सामाजिक सुरक्षाकोषको रकम सम्बन्धीत निकायमा पठाउन लगाउने,

(क्ष) व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत खरिद योजना अनुसार मालसामन तथा सेवा खरिद गर्ने,

(त्र) प्रधानाध्यापक स्थानिय तह, अभिभावक एवं विद्यार्थीप्रति जिम्मेवार हुनेछ

(ज्ञ) विद्यालयको प्राज्ञिक नेतृत्व गर्ने, प्रवद्धनात्मक कार्य गर्ने ।

<u>५३. सहायक प्रधानाध्यापक सम्बन्धी व्यवस्थाः</u> प्रधानाध्यापकलाई सहयोग पुऱ्याउन विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक मध्येबाट प्रधानाध्यापकको सिफारिसमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिले एक जनालाई सहायक प्रधानाध्यापक तोक्न सक्नेछ ।

<u>५४. विद्यालय सहयोगी सम्बन्धी व्यवस्था :</u> विद्यालय व्यवस्थापन समितिले प्रचलित कानुनको अधीनमा रही विद्यालय सहयोगीको न्यूनतम पारिश्रमिक तोकी व्यक्ति वा संस्थासँग करार गरी सेवा करारबाट कार्य सम्पादन गराउनु पर्नेछ ।

<u>५५. शिक्षक तथा कर्मचारी छनौट समितिः</u> (१) सामुदायिक विद्यालयमा प्रधानाध्यापक , करारमा शिक्षक वा कर्मचारी नियुक्तिका लागि सिफारिस गर्न प्रत्येक विद्यालयमा देहाय वमोजिमको एक शिक्षक तथा कर्मचारी छनौट समिति रहनेछ :

(क) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष वा निजले तोकेको सो समितिको सदस्य –अध्यक्ष

(ख) गाँउपालिकाको शिक्षा अधिकृत –सदस्य

(ग) सम्वन्धित विषयको विषय विशेषज्ञ (माध्यामिक शिक्षक छनोट गर्नु पर्ने भएमा शिक्षा शास्त्र विषयमा कम्तिमा स्नातकोत्तर वा सो सरह र अन्य तहको शिक्षक छनोट गर्नु पर्ने भएमा शिक्षा शास्त्र विषयमा कम्तिमा स्नातक तह वा सो सरह उत्रीण गरेका विषय विज्ञको सूचीका शिक्षकहरू मध्येवाट शिक्षा शाखाले तोकेको बढीमा दुई जना) –सदस्य

(घ) प्रधानाध्यापक –सदस्य–सचिव

(२) शिक्षक तथा कर्मचारी छनौट समितिको सचिवालय सम्बन्धीत विद्यालयमा रहनेछ ।

(३) आयोगले शिक्षक वा कर्मचारी छनौट गर्ने सम्बन्धमा मापदण्ड निर्धारण वा कार्यविधि जारी गरेको भए शिक्षक छनौट समितिले त्यस्तो मापदण्ड वा कार्यविधिको पालना गर्नु पर्नेछ ।

(४) शिक्षक तथा कर्मचारी छनौट समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि सो समिति आफैंले निर्धारण गरे वमोजिम हुनेछ ।

(५) उपदफा (१) वमोजिम प्रधानाध्यापकको नियुक्तिको लागि सिफारिस गर्न वसेको छनोट समितिको वैठकमा सो विद्यालयमा कार्यरत प्रधानाध्यापक उम्मेदवार भएमा उम्मेदवार नभएको उपलब्ध वरिष्ठतम शिक्षकले सदस्य सचिव भई काम गर्नेछ ।

(८) कुनै कारणवाट विद्यालयमा व्यवस्थापन समिति नरहेको अवस्थामा दफा ५३ को उपदफा (१) अनुसारको समितिका सदस्यमध्ये गाउँ शिक्षा समितिका अध्यक्षले तोकेको सदस्यले छनौट समितिको अध्यक्ष भई काम गर्नेछ ।

<u>५६. करारमा शिक्षक नियुक्ति सम्बन्धी व्यवस्था :</u> (१) स्वीकृत दरवन्दीमा स्थायी शिक्षक नियुक्ति हुन नसकी तत्काल करारमा शिक्षक नियुक्ति गर्नु पर्ने भएमा व्यवस्थापन समितिले शिक्षा अधिकृत मार्फत आयोगबाट करारमा शिक्षक नियुक्तिको लागि प्रकाशित भएको सूची माग गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम माग गरेको सूची प्राप्त भए पछि सूचीमा रहेका उम्मेदवारमध्ये व्यवस्थापन समितिले बढीमा एक शैक्षिक सत्रको लागि करारमा शिक्षक नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम आयोगबाट प्रकाशित सूचीमा करारका लागि कुनै उम्मेदवार नरहेमा वा सूचीमा समावेश भएका उम्मेदवारले शिक्षक पदमा नियुक्त हुन निवेदन नदिएमा व्यवस्थापन समितिले शिक्षक छनौट समितिको सिफारिसमा बढीमा एक शैक्षिक सत्रको लागि योग्यता पुगेका कुनै व्यक्तिलाई करारमा शिक्षक नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।

(४) उपनियम (२) वा (३) बमोजिम करारमा शिक्षक नियुक्ति गर्दा शिक्षा शाखाबाट दरवन्दी रिक्त रहेको व्यहोरा प्रमाणित गराएर विषय मिल्ने गरी मात्र करारमा शिक्षक नियुक्ति गर्न सकिनेछ ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम शिक्षक नियुक्ति गर्न कम्तीमा पन्ध्र दिनको सार्वजनिक सूचना सम्भाव्य सबै माध्यमवाट प्रकाशन गर्नुका साथै वडा कार्यालय , गाँउ कार्यपालिका र सम्बन्धीत विद्यालय समेतमा त्यस्तो सूचना टाँस्नु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (३) बमोजिम शिक्षक पदमा नियुक्त हुन निवेदन दिने उम्मेदवारले आफ्नो आवश्यक शैक्षिक योग्यता, नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र र **अनुसूची-१५** वमोजिमका ढाँचामा निरोगिताको प्रमाण पत्र निवेदन साथ पेश गर्नु पर्नेछ ।

(७) विद्यालयले यस नियम बमोजिम करारमा शिक्षक नियुक्त गरेको जानकारी शिक्षा शाखालाई दिनु पर्नेछ र शिक्षा शाखाले सोको अभिलेख राखेको प्रमाण विद्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

(८) उपदफा (२) वा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि करारमा शिक्षक नियुक्त भएको एक शैक्षिक सत्र सम्म पनि रिक्त पदमा स्थायी पद पुर्ति नभएमा शिक्षा शाखाको सहमतिमा व्यवस्थापन समितिले एक पटकको लागि मात्र अधिकतम एक वर्षका लागि करारको म्याद थप गर्न सक्नेछ ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम करार गरिएको जानकारी विद्यालयले शिक्षा शाखालाई दिई अभिलेख अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।

(१०) यस ऐन वमोजिमको प्रक्रिया नपुऱ्याई शिक्षक नियुक्ति गरेमा शिक्षा समितिले त्यस्तो नियुक्ति बदर गरी सम्बन्धीत प्रधानाध्यापकलाई विभागीय कारबाही गरिनेछ।

५७. दरबन्दी नभएको पदमा शिक्षक वा कर्मचारी नियुक्ति वा सरुवा गर्न नहुने : (१) शिक्षक वा कर्मचारीलाई दरबन्दी रिक्त नरहेको वा दरवन्दी नभएको विद्यालयमा नियुक्ति वा सरुवा गर्नु हुँदैन ।

(२) **अनुसूची–९** मा उल्लिखित विषयको शिक्षक नरहेको विद्यालयमा अर्को विषयको शिक्षक नियुक्ति वा सरुवा गर्नु हुँदैन ।

(३) उपदफा (१) वा (२) विपरीत कसैले कुनै शिक्षक वा कर्मचारी नियुक्ति वा सरुवा गरेमा त्यस्तो शिक्षक वा कर्मचारीको लागि तलब भत्ता बापत खर्च भएको रकम त्यसरी नियुक्ति वा सरुवा गर्ने अधिकारीबाट असुल उपर गरी त्यस्तो अधिकारीलाई विभागीय कारबाही गरिनेछ ।

५८. सामुदायिक विद्यालयको कर्मचारी सम्वन्धी व्यवस्था : (१) नेपाल सरकारले स्थानिय सरकार मार्फत सामुदायिक विद्यालयका कर्मचारीका लागि निश्चित मापदण्डका आधारमा विद्यालयलाई वार्षिक रूपमा अनुदान उपलब्ध गराउनेछ ।

(२)सामुदायिक विद्यालय कर्मचारी सम्बन्धि कार्यविधि विद्यालय सेवा सर्त सम्वन्धी प्रचलित कानुनको अधिनमा रही योग्यता, सेवा प्रवेश तथा सेवा निवृत्त हुने उमेर समेत खुलाई वनाउनु पर्नेछ ।योग्यता कम्तीमा माध्यामिक शिक्षा परीक्षा उत्तीर्ण हुनु पर्ने छ। निवृत्त हुने उमेरलाई निजको उमेर ६० बर्ष भन्दा बढी हुने गरी राख्न पाइनेछैन । उक्त कार्यविधि विद्यालयले शिक्षा अधिकृत समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ । सो कार्यविधि शिक्षा शाखाको अभिलेखमा दर्ता भएपछि मात्र कार्यान्वयन हुनेछ ।

(४) विद्यालयले कुनै कर्मचारी नियुक्ति नगरी यस्तो कर्मचारीले गर्ने कार्य विद्यालयको कुनै शिक्षकवाट गराउन सक्नेछ । यसरी काममा लगाइएको शिक्षकलाई व्यवस्थापन समितिले तोके वमोजिमको भत्ता दिन सकिनेछ ।

५९. सरुवा सम्बन्धी व्यवस्था : (१) सरुवा हुन चाहाने शिक्षकले सरुवाका लागि **अनुसूची-११** वमोजिमको ढाँचामा शिक्षा अधिकृत समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) गाउँपालिका भित्र एक विद्यालयवाट अर्को विद्यालयमा तह तथा विषय मिल्ने दरवन्दी भित्र शिक्षा समितिको निर्णयानुसार शिक्षा अधिकृतले सरुवा गर्न सक्नेछ ।

(३) एक पटक सरुवा भएको शिक्षकलाई सामन्यतः एक शैक्षिक सत्र सेवा पूरा नगरी सरुवा गरिनेछैन । तर कुनै विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक असक्त भई सो स्थानमा निजको उपचार हुन नसक्ने व्यहोरा नेपाल सरकारले तोकेको मेडिकल बोर्ड वा स्वीकृत चिकित्सकले सिफारिस गरेमा निजलाई जुनसुकै वखत पनि सरुवा गर्न सकिनेछ ।

(४) शिक्षक सरुवा गर्दा शिक्षकको तह र अध्यापन गर्ने विषय मिलाउनु पर्नेछ ।

(५) विद्यालयको सहमति विना गाँउपालिका भित्र शिक्षकलाई सरुवा गर्दा देहाय बमोजिमको मापदण्डका आधारमा गरिनेछ :

(क) तोकिएको जिम्मेवारी तोकिएको समय भित्र पूरा गर्न सम्वन्धित प्रधानाध्यापकले वारम्वार सचेत गराउदा समेत जिम्मेवारी पुरा गर्न नसकेको भनी सम्बन्धीत विद्यालय व्यवस्थापन समितिको निर्णय सहित शिक्षा अधिकृतबाट सिफारिस भएमा,

(ख) एउटा विद्यालयमा आवश्यकता भन्दा बढी एकै विषयका शिक्षक भएमा,

(ग) दरवन्दी मिलान गर्ने क्रममा तोकिएको मापदण्ड भन्दा बढी शिक्षक भएमा,

(घ) उपदफा (५) को वाक्यांशमा लेखिए बमोजिमको अवस्था भएमा,

(ङ) विपद्का कारणबाट विद्यालय र विद्यालय रहेको समुदाय नै अन्यत्र स्थानान्तरण गर्नु पर्ने अवस्थामा गाउँपालिका वा गाउँपालिकाको विपद व्यवस्थापन समितिले सिफारिस गरेमा,

(च) नैतिक आचरण तथा निजको व्यक्तिगत अनुशासन लगायतका कारणबाट कुनै शिक्षकलाई सो विद्यालयमा राखिरहँदा विद्यालयको शैक्षिक वातावरण खलवलिएको वा खलबलिन सक्ने व्यहोरा विद्यालय व्यवस्थापन समितिबाट निर्णय भई आएमा,

(छ) कुनै शिक्षकले उत्कृष्ट नतिजा ल्याउन सफल रहेको वा विशेषज्ञता सेवा प्रवाह गरेको अवस्थामा उक्त सेवालाई अन्य विद्यालयमा उपयोग गर्न आवश्यक देखिएमा,

(ज) पति पत्नी दुबै शिक्षक रहेको अवस्था भए सकभर एकै विद्यालय वा वडा भित्र पर्ने गरी सरुवा गर्नु परेमा ।

(झ) शिक्षक सरुवाको अन्य मापदण्ड शिक्षा समितिले तोके वमोजिम हुनेछ ।

स्थानीय राजपत्र

(८) स्थायी नियुक्ति भएको एक वर्ष नपुगेको शिक्षक र अनिवार्य अवकाश हुन एक वर्ष वा सो भन्दा कम अवधि बाँकी रहेको शिक्षकलाई एक विद्यालयबाट अर्को विद्यालयमा सरुवा गरिने छैन ।

(९) उपदफा (७) बमोजिम सरुवा गर्दा साधारणतया अपाङ्गता भएका शिक्षक शिक्षिका र महिलालाई पायक पर्ने स्थानमा सरुवा गरिनेछ ।

(१०) शिक्षक सरुवा गर्दा लामो अवधि एकै विद्यालयमा वसेकालाई पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ ।

(११) सरुवा भएको एक्काइस दिनभित्र प्रधानाध्यापकले सम्बन्धीत शिक्षक वा कर्मचारीलाई **अनुसूची–१०** बमोजिमको ढाँचामा रमाना पत्र दिई सोको जानकारी सम्बन्धीत विद्यालय र शिक्षा शाखालाई समेत दिनु पर्नेछ ।

६०. अन्तर जिल्ला वा अन्तर स्थानीय तह शिक्षक सरुवा सहमती सम्वन्धी : (१) दफा ५७ वमोजिम र अन्तर स्थानीय तह शिक्षक सरुवा हुन चाहने शिक्षकले सरुवाको लागि **अनुसूची–११** बमोजिमको ढाँचामा शिक्षा अधिकृत समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अन्तर जिल्ला वा अन्तर स्थानीय तह सरुवाको लागि निवेदन दिने शिक्षकले आफू सेवारत स्थानीय तह, विद्यालय र शिक्षा शाखाको सरुवा भई जान दिएको सहमति सरुवा भई आउन चाहेको विद्यालयको सहमति समेत समावेश गर्न आवश्यक पर्नेछ ।तर, विशेष कारणबाहेक कुनैपनि शिक्षकलाई दुई वर्ष सेवा अवधि नपुगी र ऐनमा सरुवा गर्ने मापदण्ड विपरित हुने गरी सरुवा सहमती दिइने छैन ।

(३) उपदफा (१) र (२) को कार्य प्रकृया पूरा गरेका शिक्षकहरूको सरुवा गाउँ शिक्षा समितिको निर्णयानुसारका प्रकृयाका आधारमा शिक्षा शाखाले गर्नेछ ।

परिच्छेद– १०

बिदा तथा काज सम्बन्धी व्यवस्था

६१. शिक्षक तथा कर्मचारीले पाउने बिदाः (१) शिक्षक तथा कर्मचारीले देहाय बमोजिमका बिदाहरू पाउनेछः

(क) भैपरी आउने बिदा वर्षभरिमा छ दिन,

(ख) पर्व बिदा वर्षभरिमा छ दिन,

(ग) बिरामी बिदा वर्ष भरिमा बाह्र दिन,

(घ) प्रसूती बिदा प्रसूतीको अघि वा पछि गरी अन्ठानब्बे दिन,

(ङ) प्रसूती स्याहार बिदा पन्ध्र दिन,

(च) किरिया बिदा पन्ध्र दिन,

(छ) असाधारण बिदा एक पटकमा एक वर्षमा नबढाई नोकरीको जम्मा अवधिमा बढीमा तीन वर्ष,

(ज) अध्ययन बिदा शिक्षकको सेवाको सम्पूर्ण अवधिमा एकै पटक वा पटक पटक गरी बढीमा तीन वर्ष,

(झ) बेतलवी बिदा बढीमा पाँच वर्ष ।

(२) भैपरी आउने बिदा र पर्व बिदा आधा दिन पनि लिन सकिनेछ । यस्तो बिदा सञ्चित हुने छैन ।

(३) शिक्षक तथा कर्मचारीले बिरामी बिदा सञ्चित गर्न सक्नेछ । शिक्षक तथा कर्मचारीले प्रत्येक वर्ष त्यस्तो बिदा शिक्षा अधिकृतबाट प्रमाणित गराई राख्नु पर्नेछ । कुनै व्यहोराले शिक्षक तथा कर्मचारी सेवाबाट अवकाश भएमा निजको सञ्चित बिरामी बिदा बापत निजको पदाधिकार रहेको पदमा खाइपाई आएको तलब स्केलको दरले हुन आउने रकम निजले एकमुष्ट पाउनेछ ।

(४) कुनै ठूलो वा कडा रोग लागी उपचार गर्न बिरामी बिदाबाट नपुग हुने भएमा स्वीकृत चिकित्सकको प्रमाणपत्र पेश गरी शिक्षक तथा कर्मचारीले पछि पाउने विरामी बिदाबाट कट्टा हुने गरी बाह्र दिनसम्म थप बिरामी बिदा पेश्कीको रूपमा त्यस्तो बिरामी भएको बखत लिन सक्नेछ । यसरी पेश्की बिदा लिएको शिक्षक वा कर्मचारीको मृत्यु हुन गएमा त्यस्तो पेश्की लिएको बिदा स्वतः मिनाहा हुनेछ ।

(५) सञ्चित बिरामी बिदाको रकम लिन नपाउँदै शिक्षक वा कर्मचारीको मृत्यु भएमा त्यस्तो सञ्चित विरामी बिदाको रकम निजले इच्छाएको वा नजिकको हकवालाले एकमुष्ट पाउनेछ ।

(६) कुनै पुरुष शिक्षक वा कर्मचारीको पत्नी प्रसूती हुने भएमा त्यस्तो शिक्षक वा कर्मचारीले प्रसूतीको अघि वा पछि गरी पन्ध्र दिन प्रसूती स्याहार बिदा पाउनेछ । प्रसूती स्याहार बिदा बसेको शिक्षक वा कर्मचारीले पूरा तलब पाउनेछ र यस्तो बिदा सेवा अवधि भरमा दुई पटकमात्र लिन पाइनेछ ।

(७) कुनै शिक्षक वा कर्मचारीले कुल धर्म अनुसार आफै किरिया बस्नु परेमा वा त्यस्तो शिक्षक वा कर्मचारीको वावु आमा, वाजे वज्यै, छोरा छोरी वा विवाहित महिला शिक्षक वा कर्मचारीको सासु ससुराको मृत्यु भएमा वा पुरुष शिक्षकको हकमा निजको पत्नीको तथा महिलाको हकमा पतिको मृत्यु भएमा किरिया

बिदा पाउनेछ । महिला शिक्षक वा कर्मचारीको पतिले किरिया बस्नु परेमा त्यस्तो महिला शिक्षक वा कर्मचारीले पनि किरिया बिदा पाउनेछ ।

(८) यस नियम बमोजिम किरिया बिदा लिने शिक्षक वा कर्मचारीले विद्यालयमा हाजिर भएको पन्ध्र दिन भित्र मृत व्यक्तिको मृत्यु दर्ताको प्रमाणपत्र तथा मृत व्यक्तिसँगको नाता देखिने प्रमाण पेश गर्नु पर्नेछ

(९) बिरामी परेको अवस्थामा बाहेक घटीमा पाँच वर्ष स्थायी सेवा अवधि नपुगेको शिक्षक वा कर्मचारीले असाधारण बिदा पाउन सक्ने छैन ।

(१०) स्थायी सेवा पाँच वर्ष पुगेको शिक्षकलाई निजले अध्यापन गर्ने विषयमा एकतह माथिको उच्च अध्ययनका लागि अध्ययन बिदा दिन सकिनेछ ।

(११) बेतलवी बिदाको अवधि निजको सेवा अवधिमा गणना गरिने छैन ।

(१२) भैपरि आउने बिदा, पर्व बिदा, बिरामी बिदा, किरिया बिदा, प्रसूती बिदा, प्रसूति स्याहार विदा बस्ने शिक्षक तथा कर्मचारीले पूरा तलब पाउनेछ ।

(१३) असाधारण र बेतलबी बिदामा बसेको शिक्षक वा कर्मचारीले तलब पाउने छैन ।

(१४) यस नियम बमोजिमको असाधारण बिदा, अध्ययन बिदा र वेतलवी बिदा बाहेकका अन्य बिदाहरू अस्थायी शिक्षक र राहत शिक्षकले समेत पाउनेछन्।

(१५) प्रसुति विदा वा स्थायी शिक्षकले ३ महिनाभन्दा बढी समयको विरामी विदा लिनुपर्ने भएमा विद्यालयले उक्त स्थानमा विदा अवधिभरका लागि स्वयंसेवक शिक्षकको व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ। स्वयंसेवक शिक्षक सम्बन्धि व्यवस्था तोकेबमोजिम हुनेछ ।

६२. बिदा दिने अधिकारी : (१) प्रधानाध्यापकको बिदा व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षले र शिक्षक वा कर्मचारीको बिदा प्रधानाध्यापकले स्वीकृत गर्नेछ । तर, एक पटकमा तीन दिनमा नबढाई पर्व वा भैपरी आउने बिदा प्रधानाध्यापक आफैले लिन सक्नेछ । सो भन्दा बढी पर्व वा भैपरी आउने बिदा लिनु परेमा प्रधानाध्यापकले व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षलाई जानकारी दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि शिक्षक वा कर्मचारीको असाधारण बिदा, बेतलवी बिदा र अध्ययन बिदा व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा शिक्षा समितिको निर्णयानुसार प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वीकृत गर्नेछ ।

<u>६३. बिदा नलिएको दिन सेवा अवधिमा गणना नहुने</u>: शिक्षक वा कर्मचारीले बिदा नलिई विद्यालयमा अनुपस्थित भएको दिन निजको सेवा अवधिमा गणना हुने छैन ।

<u>६४. अस्थायी शिक्षक वा कर्मचारीको बिदाको रकम सम्बन्धमा :</u> अस्थायी शिक्षक वा कर्मचारीले वर्षे वा हिउँदे बिदा उपभोग गर्न नपाउँदै अवकाश पाएमा दश महिनालाई वार्षिक काम गरेको अवधि मानी दामासाहीले काम गरेको अवधिको बिदा रकम पाउनेछ ।

<u>६५. बिदा सहुलियत मात्र हुने:</u> बिदा अधिकारको कुरा नभएर सहुलियत मात्र हुनेछ ।

<u>६६. काज तथा दैनिक भ्रमण भत्ता:</u> (१) विद्यालय वा अध्यापन सम्बन्धी कामको लागि शिक्षा शाखाको आदेशानुसार कुनै सभा, सम्मेलन वा सेमिनारमा खटिने शिक्षक वा कर्मचारीले सोही आदेशमा तोकेको अवधिसम्मको लागि काज पाउने छ ।

(२) विद्यालयको कामको लागि शिक्षक वा कर्मचारीले प्रधानाध्यापकको र प्रधानाध्यापकले व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको लिखित अनुमति लिई बढीमा एक हप्तासम्म काजमा जान सक्नेछ ।

(३) सरुवा भएको शिक्षक वा कर्मचारीलाई सरुवा भएको विद्यालयमा हाजिर हुन जाँदा तोकिएको दरमा दैनिक तथा भ्रमण भत्ता बापतको रकम रमाना दिने विद्यालयले आफ्नो कोषबाट दिनु पर्नेछ । तर आफ्नो स्वेच्छाले सरुवा भई जाने शिक्षक वा कर्मचारीले यस उपनियम बमोजिम दैनिक तथा भ्रमण भत्ता बापतको रकम पाउने छैन ।

<u>६७. यस परिच्छेदको व्यवस्था लागू नहुने:</u> यस परिच्छेदमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थागत विद्यालयको शिक्षक र आफ्नै स्रोतबाट व्यहोर्ने गरी सामुदायिक विद्यालयमा नियुक्त शिक्षकको सम्बन्धमा यस परिच्छेदको व्यवस्था लागू हुने छैन । त्यस्ता शिक्षकले विद्यालयद्वारा तोके बमोजिम बिदाको सुविधा पाउने छन्।

<u>६८. शिक्षक तथा विद्यालय कर्माचारी सजाय सम्बन्धी व्यवस्था:</u> शिक्षक तथा विद्यालय कर्माचारी सजाय सम्बन्धी व्यवस्था सङ्घीय कानुनले व्यवस्था गरे वमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद–११

विद्यालयको चिह्न, नामाकरण तथा अन्य व्यवस्था

<u>६९. विद्यालयको चिह्न:</u> विद्यालयको चिह्न षट्कोणको हुनेछ । विद्यालय व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरी सो षट्कोणको बीचमा आफ्नो विद्यालयको छुट्टै चिन्ह राख्न सक्नेछ ।

<u>७०. विद्यालयको नामाकरण :</u> (१) समाज तथा राष्ट्रकै लागि उल्लेखनीय योगदान गर्ने वा ऐतिहासिक व्यक्ति, देवी देवता, तीर्थस्थल वा प्राकृतिक सम्पदा आदिको नामबाट नेपालीपन झल्कने गरी विद्यालयको नामाकरण गर्नुपर्नेछ । तर यो ऐन प्रारम्भ हुनु भन्दा अगाबै यस नियम विपरित नामाकरण भै सकेका विद्यालयको हकमा यो ऐन जारी भएपछिको दोश्रो शैक्षिक शत्रको सुरु देखिनै लागू हुनेगरी पुनःनामाकरण गरी गाउँपालिकाबाट स्वीकृति लिनु पर्ने छ ।

(२) प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन गर्न अनुमति पाएको सामुदायिक विद्यालयले आफ्नो विद्यालयको नामको पछाडि कोष्टकमा प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त विद्यालय भनी थप गर्न सक्नेछ ।

(३) नयाँ खोलिने विद्यालयको नामाकरण आफ्नो नामबाट गर्न चाहने व्यक्तिले देहाय बमोजिमको रकममा नघट्ने गरी गाउँपालिकाले तोकिदिएको रकम बरावरको नगद , घर वा जग्गा विद्यालयको नामाकरण गर्ने प्रयोजनको लागि भनी एकमुष्ट विद्यालयलाई सहयोग गरेमा सो विद्यालयको नामाकरण त्यस्तो सहयोग गर्ने व्यक्तिको नामबाट सञ्चालन गर्न सकिनेछ :

(क) माध्यमिक विद्यालयको लागि पचास लाख रूपैयाँ वा सो मूल्य बराबरको घर वा जग्गा,

(ख) आधारभूत विद्यालयका लागि पैंतीस लाख रूपैयाँ वा सो मूल्य बराबरको घर वा जग्गा,

(४) पहिल्यै नामाकरण भईसकेको विद्यालयको नामसँग जोडेर विद्यालयको नामाकरण गर्न चाहने व्यक्तिले उपदफा (३) बमोजिमको रकम वा सो बराबरको घर वा जग्गा विद्यालयलाई सहयोग गरी पहिलेको नाम पछाडि आफूले प्रस्ताव गरेको नाम जोड्न सक्नेछ ।

(५) एउटै परिवार वा छुट्टाछुट्टै परिवारका एकभन्दा बढी व्यक्तिले उपदफा (३) वा (४) बमोजिमको रकम वा घर वा जग्गा विद्यालयलाई प्रदान गरेमा त्यस्ता व्यक्तिहरूको निर्णयबाट बढीमा दुई जनासम्मको नामबाट विद्यालयको नामाकरण गर्न र अन्य व्यक्तिको नाम विद्यालयमा देखिने गरी राख्न सकिनेछ ।

(६) उपदफा (३), (४) र (५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कुनै व्यक्ति, स्मारक वा ऐतिहासिक चीजवस्तुको नामबाट विद्यालयको नामाकरण भएको विद्यालयलाई कसैले जतिसुकै रकम वा घर वा जग्गा सहयोग गरे पनि त्यस्तो विद्यालयको नामाकरण परिवर्तन गरिने छैन । तर त्यस्तो विद्यालयलाई कुनै व्यक्तिले कक्षा कोठा थप गर्न, पुस्तकालय भवन वा छात्रावास निर्माण गर्न रकम सहयोग गरेमा त्यस्तो कोठा वा भवनमा सो रकम प्रदान गर्ने व्यक्तिको नामबाट नामाकरण गर्न सकिनेछ ।

(७) यस नियम बमोजिम विद्यालयको नामाकरण सम्वन्धित विद्यालय व्यवस्थापन समिति तथा गाउँ शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाँउसभाले गर्नेछ ।

७१. राष्ट्रिय गान गाउनु पर्ने: विद्यालय खुलेको प्रत्येक दिनको प्रारम्भ र विभिन्न समारोहमा राष्ट्रिय गान र उपलब्ध भएमा सम्बन्धित पालिका गान गाउनु पर्नेछ ।

७२. झण्डोत्तोलन गर्नु पर्ने: विद्यालयमा मनाइने प्रत्येक समारोहको प्रारम्भमा राष्ट्रिय झण्डोत्तोलन गर्नु पर्नेछ ।

७३. विद्यार्थीको पोशाक : विद्यालयले विद्यार्थीको लागि एकै किसिमको, कम खर्चिलो, साधारण, राष्ट्रियता झल्काउने र हावापानी सुहाउँदो पोशाक तोक्न सक्नेछ । विद्यालयले पोशाक खरिद गर्ने स्थान वा पसल तोक्न पाउने छैन ।

परिच्छेद–१२

विद्यालयको सम्पत्ति संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था

७४. विद्यालयको सम्पत्तिको सुरक्षा : (१) विद्यालयको नाममा रहेको सम्पत्तिको सुरक्षा गर्ने प्रमुख दायित्व व्यवस्थापन समिति र प्रधानाध्यापकको हुनेछ ।

(२) सामुदायिक विद्यालयको नाममा रहेको उपदफा (१) बमोजिमको सम्पत्तिको विवरण शिक्षा शाखामा पठाउनु पर्नेछ र सो को लगत सङ्कलन तथा अध्यावधिक गर्ने जिम्मेवारी शिक्षा शाखाको रहनेछ ।

(३) सामुदायिक विद्यालयको नाममा रहेको सम्पत्तिको अध्याविधक विवरण शिक्षा शाखाले वार्षिक रूपमा सार्वजनिक गर्नेछ ।

(४) सामुदायिक विद्यालयको नाममा रहेको सम्पत्तिको व्यवस्थापन र संरक्षण गर्नका लागि सम्वन्धित गाउँ शिक्षा समितिले नै विद्यालयको सम्पत्तिको व्यवस्थापन र संरक्षण समितिका रूपमा काम गर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको समितिको वैठका सम्वन्धी कार्यविधि सो समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

७५. विद्यालय सम्पत्ति संरक्षण सम्वन्धमा: (१)विद्यालयको सम्पत्ति व्यवस्थापन र संरक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) विद्यालयको नाममा प्राप्त भई दर्ता हुन बाँकी रहेको जग्गा दर्ता गर्ने व्यवस्था मिलाउने

(ख) विद्यालयको नाममा रहेको सम्पत्तिलाई अधिकतम फाइदा हुने काममा प्रयोग गर्न व्यवस्थापन समितिलाई निर्देशन दिने,

(ग) विद्यालयको नाममा रहेको जग्गाको आम्दानी असुल उपर गर्ने व्यवस्था मिलाउने,

(घ) विद्यालयको सम्पत्ति कसैबाट हानी–नोक्सानी हुन गएमा सो भराउने व्यवस्था गर्ने,

(ङ) विद्यालयको विकास गर्ने काममा बाहेक विद्यालयको नाममा दर्ता भएका जग्गा वा अन्य सम्पत्ति बेचविखन वा स्वामित्व हस्तान्तरण गर्न नदिने,

(च) विद्यालयको जग्गा संरक्षण गर्न व्यवस्थापन समिति तथा प्रधानाध्यापकलाई सहयोग गर्ने ।

७६. विद्यालयको नामको जग्गा बिक्री गर्न वा धितो राख्न नहुने : (१) विद्यालयको नामको जग्गा बिक्री वा धितो राख्न पाइने छैन ।

(२) उपदफा (१) जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि विद्यालयको नाममा रहेको जग्गा विक्रि वा धितो राख्ने सम्वन्धी व्यवस्था संङ्घिय तथा प्रादेशिक कानुनमा व्यवस्था भए अनुसार हुनेछ ।

७७. विद्यालयको नामको जग्गा सट्टापट्टा गर्न नहुने : (१) विद्यालयको नाममा रहेको जग्गा सट्टापट्टा गर्न पाइने छैन ।

(२) उपदफा(१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि विद्यालयको नाममा रहेको जग्गा सट्टापट्टा गर्ने सम्वन्धि व्यवस्था संधिय तथा प्रादेशिक कानुनमा व्यवस्था भए अनुसार हुनेछ ।

७<u>**८. विद्यालयको नाममा सम्पत्ति राख्नु पर्ने :**</u> (१)सामुदायिक विद्यालय र शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालित विद्यालयले विद्यालयको अचल सम्पत्ति विद्यालयको नाममा रजिष्ट्रेशन पारित गर्नु पर्नेछ ।

(२) कम्पनीको रूपमा सञ्चालित संस्थागत विद्यालयले विद्यालयको अचल सम्पत्ति कम्पनीको स्वामित्वमा राख्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद १४

<u>विद्यालयलाई दिइने अनुदान तथा अन्य व्यवस्था</u>

७९. विद्यालयलाई अनुदान दिने : सामुदायिक विद्यालयलाई नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकार वा गाउँपालिकाबाट विद्यालयको लागी प्राप्त रकम गाँउ कार्यपालिकाले वार्षिक कार्यक्रममा स्वीकृत गराई विद्यालयको सञ्चित कोषमा पठाउने व्यवस्था मिलाउने छ ।

<u>**८०. सम्बन्धीत काममा खर्च गर्नु पर्ने:**</u> विद्यालयलाई प्राप्त रकम जुन कामको लागि खर्च गर्न निकासा भएको हो सोही काममा मात्र खर्च गर्नु पर्नेछ । खर्च हुन नसकेको रकमको बारेमा शिक्षा शाखालाई जानकारी गराउनु पर्नेछ।

८१. स्थानीय स्रोतबाट रकमको व्यवस्था गर्नु पर्ने : (१) विद्यालयले विद्यालयको भवन, फर्निचर र अन्य कार्यको लागि स्थानीय स्रोतबाट समेत रकमको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा(१) बमोजिम स्थानीय स्रोतबाट भवन निर्माणको लागि रकम नपुग्ने भएमा गाँउ कार्यपालिकाले जनसहयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने गरी सामुदायिक विद्यालयलाई आवश्यक रकम अनुदान दिन सक्नेछ ।

परिच्छेद–१५

विद्यालयको बजेट, आय व्ययको लेखा तथा अन्य व्यवस्था

८२. विद्यालय सञ्चालन सञ्चित कोषको सञ्चालन : (१) प्रत्येक विद्यालयमा विद्यालयको सम्पूर्ण आम्दानीहरू जम्मा गर्ने गरी एक विद्यालय सञ्चालन सञ्चित कोष रहनेछ ।

(२) विद्यालयले सञ्चालन सञ्चित कोषमा जम्मा भएको रकम व्यवस्थापन समितिको निर्णय बमोजिम खर्च गर्नु पर्नेछ ।

(३) विद्यालय सञ्चालन कोषको सञ्चालन व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष वा सोही समितिले तोकेको व्यवस्थापन समितिको सदस्य र प्रधानाध्यापकको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि माध्यमिक विद्यालय सञ्चालन कोषको सञ्चालन प्रधानाध्यापक र लेखासम्बन्धी काम गर्ने शिक्षक वा कर्मचारीको संयुक्त दस्तखतबाट गरिनेछ ।

(५) विद्यालय सञ्चालनकोषको हिसाब–किताब लेखा राख्ने, बेरुजु फर्छ्यौट गर्ने काम प्रधानाध्यापक र लेखा सम्बन्धी काम गर्ने कर्मचारीको हुनेछ ।

(६) विद्यालयको कार्य सञ्चालनको लागि विद्यालय सञ्चालन कोषको रकम शिक्षा शाखाले तोकिदिएको नजिकैको बैंकमा खाता खोली जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(७) विद्यालयको सम्पूर्ण खर्च विद्यालय सञ्चालन कोषमा जम्मा भएको रकमबाट वेहोरिनेछ ।

८३. बजेट तयार गर्ने : (१) ऐनको दफा (८०) मा जेसुकै लेखिए पनि प्रधानाध्यापकले प्रत्येक वर्षको चैत्र मसान्त भित्र आगामी वर्षको बजेट तयार गरी व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत गराई त्यसको एक प्रति शिक्षा शाखामा समयमा पठाउनु पर्नेछ ।

<u>८४. विद्यालयको आय व्ययको लेखा:</u> (१) विद्यालयको आय व्ययको लेखा **अनुसूची–१२** बमोजिमको ढाँचामा राख्नु पर्नेछ ।

(२) विद्यालयको आय व्ययको लेखा, बील, भरपाई लगायत आवश्यक कागजात राख्ने काम विद्यालयको लेखा सम्बन्धी काम गर्ने शिक्षक वा कर्मचारीको हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम कागज प्रमाणित गराई राख्ने, राख्न लगाउने जिम्मेवारी प्रधानाध्यापकको हुनेछ ।
(४) उपदफा (१) बमोजिमको आय व्ययको लेखा राख्दा विद्यालयको काम कारबाहीको वास्तविक स्थिति थाहा हुने गरी मालसामानहरूको खरिद बिक्री र विद्यालयको नगदी, जिन्सी, जायजेथा दायित्व आदिको विस्तृत विवरण स्पष्ट रूपले खोलेको हुनु पर्नेछ ।

(५) विद्यालयको नगदी, जिन्सी, जायजेथामा कुनै किसिमको हिनामिना, हानी–नोक्सानी वा लापरबाही हुन नपाउने गरी सुरक्षित राख्ने र सोको लगत राख्ने तथा राख्न लगाउने दायित्व प्रधानाध्यापकको हुनेछ ।

(६) प्रधानाध्यापक र लेखा सम्बन्धी काम गर्न जिम्मेवारी तोकिएको शिक्षक वा कर्मचारीले विद्यालयको आय व्ययको प्रतिवेदन शिक्षा शाखाले तोकेको अवधिभित्र मासिक वा त्रैमासिक रूपमा सो शाखामा पठाउनु पर्नेछ ।

<u>८५.लेखा परीक्षण गराउने:</u> (१) व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष र प्रधानाध्यापकले प्रत्येक वर्ष गाउँपालिकाबाट नियुक्त दर्तावाला लेखा परीक्षकबाट लेखा परीक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(२) लेखा परीक्षणको सिलसिलामा प्रधानाध्यापकले विद्यालयको आय व्ययको बहीखाता लेखा परीक्षकले मागेको बखत जाँच्न दिनुपर्नेछ र निजले कैफियत तलब गरेको कुराको यथार्थ जवाफ समेत सरोकारवालालाई दिनु पर्नेछ ।

(३) विद्यालयको आय व्ययको लेखा शिक्षा शाखाबाट खटाइएको कर्मचारीले जुनसुकै बखत जाँचबुझ गर्न सक्नेछ । यसरी जाँचबुझ गर्दा खटी आएको कर्मचारीले माग गरेको विवरण देखाउनु प्रधानाध्यापक, लेखाको जिम्मेवारी प्राप्त शिक्षक वा कर्मचारीको कर्तव्य हुनेछ ।

(४) यस ऐन बमोजिम लेखापरीक्षकले विद्यालयको लेखा परीक्षण गर्ने सिलसिलामा अन्य कुराका अतिरिक्त विद्यालयको आम्दानी र खर्चका बारेमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूसँग छलफल गरी आफ्नो प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

(५) यस ऐन बमोजिम विद्यालयसँग स्वार्थ रहेको व्यक्तिले वा विद्यालय व्यवस्थापनका अध्यक्ष, सदस्य तथा प्रधानाध्यापकको नजिकको नातेदारले विद्यालयको लेखा परीक्षण गर्न पाउने छैन ।

८६. प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने : लेखापरीक्षकले विद्यालयको लेखा परीक्षण गरी सकेपछि देहायका कुराहरू खुलाई सो सम्बन्धी प्रतिवेदन तयार गरी व्यवस्थापन समिति र शिक्षा शाखामा एक–एक प्रति पठाउनु पर्नेछः–
(क) सोधिएका र कैफियत तलब भएका कुराको जवाफ यथाशीघ्र भए नभएको,

(ख) पेश भएको आय व्ययको हिसाब रीतपूर्वक भए नभएको,

(ग) आय व्ययको स्रेस्ता कानून बमोजिम राखे नराखेको,

(घ) विद्यालयको आय व्ययको लेखा यथार्थ रूपमा देखिने गरी वासलात दुरुस्त भए नभएको,

(ङ) कुनै शिक्षक वा कर्मचारीले कानून विपरीत कामकाज वा बेहिसाब गरे नगरेको,

(च) विद्यालयको कारोबार सन्तोषप्रद भए नभएको,

(छ) विद्यालयलाई जुन कामका लागि निकासा भएको हो सोही प्रयोजनमा खर्च लेखे नलेखेको,

(ज) विद्यालयको सम्पत्ति दुरूपयोग गरे, नगरेको

(झ) लेखा परीक्षकले मनासिव र आवश्यक सम्झेको अन्य कुरा ।

८७.विद्यालयको कामको सामाजिक परीक्षण गर्नेः सामुदायिक विद्यालयको काम कार्यबाही प्रचलित ऐन कार्यविधि तथा यस ऐन वमोजिम भए नभएको सम्वन्धमा प्रत्येक वर्ष मूल्याङ्कन गर्न देहाय वमोजिमको एक सामाजिक परीक्षण समिति रहनेछ ।

क) शिक्षक अभिभावक सङ्घको अध्यक्ष संयोजक

ख) विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीको अभिभाबक मध्ये एक जना अभिभावक महिला समेत पर्ने गरी शिक्षक अभिभावक सङ्घले तोकेको दुई जना सदस्य

ग) विद्यालय रहेको सम्वन्धित वडा समितिले मनोनयन गरेको सदस्य एक जना सदस्य

घ) शिक्षक अभिभावक सङ्घले तोकेको वुद्धिजिवी एक जना सदस्य

ङ) विद्यालयको उच्चतम कक्षामा अध्ययनरत प्रथम छात्र वा छात्रा एक जना सदस्य

च) प्रधानाध्यापकले तोकेको शिक्षक एक जना सदस्य सचिव

<u>८८. बरबुझारथ गर्ने :</u> (१) विद्यालयको नगदी, जिन्सी मालसामानको लगत, स्रेस्ता राख्ने जिम्मा लिएको शिक्षक वा कर्मचारी सरुवा वा अन्य कारणबाट विद्यालय छोडी जाने भएमा आफ्नो जिम्मा रहेको नगदी, जिन्सी मालसामानको बरबुझारथ सामान्यतया एक्काईस दिनभित्र विद्यालयमा गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा(१) बमोजिम बरबुझारथ नगर्ने शिक्षक तथा कर्मचारीलाई बरबुझारथ नगरेसम्म सरुवा भएको विद्यालयमा जान रमानापत्र दिइने छैन । साथै निजले कुनै रकम वा मालसामान हिनामिना गरेको रहेछ भने सो बापतको रकम निजले पाउने जुनसुकै रकमबाट असूल उपर वा सोधभर्ना गरिनेछ ।

<u>८९. शिक्षक तथा कर्मचारीको तलब, भत्ता :</u> शिक्षक तथा कर्मचारीको तलब, भत्ता र अन्य सुविधा सङ्घीय कानून अनुसार हुनेछ ।

<u>९०. शिक्षक तथा कर्मचारीका निवृत्तीभरण, उपदान, उपचार खर्च :</u> शिक्षक तथा कर्मचारीका निवृत्तीभरण, उपदान, उपचार खर्च र अन्य व्यवस्था सङ्घीय कानून अनुसार हुनेछ।

<u>९१. शिक्षक तथा कर्मचारीका अवकास सम्बन्धी व्यवस्था :</u> शिक्षक तथा कर्मचारीका अवकास सम्बन्धी व्यवस्था सङ्घीय कानून अनुसार हुनेछ ।

<u>९२. शिक्षक तथा कर्मचारीका सजाय सम्बन्धी व्यवस्था :</u> शिक्षक तथा कर्मचारीका सजाय सम्बन्धी व्यवस्था सङ्घीय कानूनले तोकेको मापदण्ड अनुसार हुनेछ ।

<u>९३. विद्यालयको वर्गीकरण :</u> विद्यालयको वर्गीकरण सङ्घीय कानूनले तोकेको मापदण्ड अनुसार हुनेछ । तर सङ्घीय कानून नवने सम्म शिक्षा विभागले तोकेको मापदण्ड अनुसार हुनेछ ।

<u>९४. विद्यालय शुल्क सम्बन्धी व्यवस्थाः</u> विद्यालय शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था सङ्घीय कानूनले बनाएको मापदण्ड अनुसार हुनेछ तर सङ्घीय कानून नवने सम्म शिक्षा विभागले तोकेको मापदण्ड अनुसार वर्गीकरणमा परेका विद्यालयले प्रस्ताव गरेको शुल्क प्रस्ताव अनुसार गाउँ शिक्षा समितिले संस्थागत विद्यालयको शुल्क तोक्ने काम गर्नेछ ।

परिच्छेद– १६

विविध

<u>९५. शिक्षक तथा शिक्षा क्षेत्रसम्वद्ध जनशक्तिको तालिमः</u> १) तालिम तथा प्रशिक्षण सम्बन्धी व्यवस्था सङ्घ र प्रदेशले व्यवस्था गरे अनुरूप हुनेछ । तर यस नियमले गाँउ पालिकाका शिक्षकलाई स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम बमोजिम तालिम दिन बाधा पर्ने छैन ।

९६. अतिरिक्त क्रियाकलाप सम्बन्धी व्यवस्था: १) विद्यालयहरूले सङ्घीय शिक्षा ऐन तथा शिक्षा समितिले निर्धारण गरेको मापदण्ड वमोजिम अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

९७. जिम्मेवार रहने : (१) प्रधानाध्यापक विद्यालय व्यवस्थापन समिति र गाँउपालिका प्रति जिम्मेवार हुनेछ। (२) शिक्षक एवं कर्मचारी प्रधानाध्यापकप्रति जिम्मेवार हुनेछन । निजहरूले गुणस्तरीय शिक्षाका लागि गाउँ वा गाँउकार्यपालिका, शिक्षा समिति र शिक्षा अधिकृतले प्रचलित कानून बमोजिम दिएका निर्देशन पालना गर्नु पर्नेछ । अपेक्षित शैक्षिक उपलव्धिका लागि शिक्षकहरूले प्रधानाध्यापकसँग कार्यसम्पादन करार गर्नुपर्नेछ ।

(३) शिक्षालाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गर्न गाँउकार्यपालिकाले प्रत्येक विद्यालयका लागि निश्चित भौगोलिक क्षेत्रलाई सेवा क्षेत्रको रूपमा तोकिदिन सक्नेछ । त्यस्तो भौगोलिक क्षेत्र भित्रका टुहुरा, अलपत्र परेका र बेसाहारा तथा अति विपन्नतामा परी विद्यालय जान नसकेका वा विद्यालय छोडेका बालवालिकालाई छात्रबृत्ति वा विशेष व्यवस्था गरी वा निजका अभिभावक वा संरक्षकलाई सहयोग गरी वालवालिकालाई विद्यालयमा ल्याउनु गाउँपालिका, विद्यालय व्यवस्थापन समिति र प्रधानाध्यापकको जिम्मेवारी हुनेछ ।

५) विद्यार्थीलाई अपेक्षित शैक्षिक उपलव्धि हासिल हुने गरी सिकाउने र टिकाउने प्रमुख दायित्व शिक्षकहरूको हुनेछ भने यसको जिम्मेवारी प्रधानाध्यापकले पनि लिनु पर्नेछ ।

६) कुनै अभिभावक वा संरक्षकले विद्यालय जाने उमेरका वालबालिकालाई विद्यालय पठाउन अटेर गरेमा निजलाई गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधाहरू बाट बञ्चित गर्न सकिनेछ ।

९८. संरक्षकको भूमिका: वडा अध्यक्षको आफ्नो वडाभित्रका विद्यालयको गुणस्तरीय शिक्षाका लागि प्रमुख संरक्षकको रूपमा कार्य गर्नु गराउनुपर्नेछ ।

९९. स्थानीय तहका निर्वाचित पदाधिकारीहरूले पालना गर्नुपर्ने आचार संहिता :(१) स्थानीय तहका निर्वाचित पदाधिकारीहरूले देहाय बमोजिमको आचारसंहिता पालना गर्नुपर्नेछ :

(क) संस्थागत बिद्यालय वा निजी अन्य कुनै प्रकारका शैक्षिक सङ्घ संस्था सञ्चालनमा संलग्नता हुन नहुने तर प्राज्ञिक क्रियाकलापमा भाग लिन बन्देज नरहने,

(ख) राजनीतिक पार्टी वा अन्य कुनै दलगत समूहको स्वार्थमा बिद्यार्थी र शैक्षिक संरचनाको प्रयोगलाई निषेधित गर्नुपर्ने ,

(ग) विद्यालयको समग्र शैक्षिक गुणस्तरको अभिवृद्धिमा ध्यान दिनुपर्ने .

(घ) जनप्रतिनिधि समाजकै लब्ध प्रतिष्ठित व्यक्ति हुने हुँदा सार्वजनिक ठाउँहरू तथा विद्यालय वा शैक्षिक संस्थामा उपस्थित रहँदा नकरात्मक सन्देश प्रवाह हुने कुनै क्रियाकलाप नगर्न सजग रहनु पर्ने ।

(ङ) धर्म, सम्प्रदाय, जातजाति, लिङ्ग, भाषा, वर्ग, क्षेत्र वा सम्प्रदायको आधारमा घृणा वा द्धेष उत्पन्न नहुने कुनै क्रियाकलापमा भाग लिन बन्देज नरहने,

१००. शिक्षक तथा कर्मचारीले पालन गर्नु पर्ने आचार संहिता : (१) शिक्षक तथा कर्मचारीले देहाय बमोजिमको आचार संहिता पालन गर्नु पर्नेछ :–

(क) आफुलाई खटाएको ठाउँमा गई तोकिएको काम गर्नु पर्ने,

(ख) निर्धारित समयमा नियमित रूपले विद्यालयमा आए गएको समय जनाई हाजिर हुनु पर्ने र सामन्यतः पहिले बिदाको अनुमति नलिई विद्यालयमा अनुपस्थित हुनु नहुने,

(ग) आफ्नो सेवा सम्बन्धी कुरामा मतलव साध्य गर्ने मनसायले कसैमाथि पनि कुनै राजनैतिक वा अवाञ्छनीय प्रभाव पार्न वा प्रभाव पार्ने प्रयत्न गर्न नहुने,

(घ) नेपाल सरकार र नेपाली जनताको पारस्परिक सम्बन्धमा वा कुनै विदेशी राष्ट्रसँगको सम्बन्धमा खलल पर्न सक्ने गरी आफ्नो वास्तविक वा काल्पनिक नामबाट वा बेनामी कुनै लेख प्रकाशित गर्न वा प्रेसलाई कुनै खबर दिन वा रेडियो वा टेलिभिजन आदि जस्ता सूचना माध्यमद्वारा भाषण प्रसारित गर्न वा कुनै सार्वजनिक भाषण दिन वा वक्तव्य प्रकाशित गर्न नहुने,

(ङ) विद्यार्थीलाई अपेक्षित शैक्षिक उपलब्धि हासिल हुने गरी सिकाउने र टिकाउने कार्यलाई मूल कर्तव्य ठान्ने
(च) विद्यार्थीलाई योग्य नागरिक बनाउने उद्देश्य लिई अध्ययन र अध्यापनलाई आफ्नो मुख्य लक्ष्य सम्झनु पर्ने,

(छ) व्यक्तिगत रूपमा कुनैपनि राजनैतिक विचारधाराको वकालत बहस गरेको आभाष विद्यालयमा हुन नदिने,
(ज) आज्ञाकारिता, अनुशासन, सद्भावना, सहयोग, सदाचार, सहानुभूति, धैर्य र सच्चरित्रतालाई प्रोत्साहन दिनु पर्ने,
(झ) कुनै भाषा, सम्प्रदाय तथा धर्म विरोधी भावना शिक्षक तथा विद्यार्थी वर्गमा फैलाउन नहुने,

(ञ) सामुदायिक विद्यालयका शिक्षकले व्यवस्थापन समितिको स्वीकृति नलिई आफू वहाल रहेको विद्यालय बाहिर काम गर्न नहुने,

(ट) नेपाल राष्ट्रको सार्वभौमसत्ता र अखण्डतामा आँच आउने गरी देशको शान्ति, सुरक्षा, वैदेशिक सम्बन्ध र सार्वजनिक मर्यादा तथा अदालतको अवहेलना हुने वा कुनैपनि कार्यालय वा अधिकृतको कानूनद्वारा निर्धारित कर्तव्य पूरा गर्नमा बाधा विरोध हुने गरी प्रदर्शन, हड्ताल, थुनछेक तथा घेराउ गर्न नहुने ।

(ठ) विद्यार्थीलाई शारीरिक वा मानसिक यातना दिन नहुने, बालमैत्री तथा भयरहित शिक्षण सिकाइमा समर्पित हुने .

(२) उपनियम (१) बमोजिमको आचार संहिताको पालन भए नभएको अभिलेख शिक्षकहरूको हकमा प्रधानाध्यापकले र प्रधानाध्यापकको हकमा व्यवस्थापन समितिले राख्नु पर्नेछ र आचार संहिता पालन नभएको भए त्यसको विवरण सम्बन्धीत स्थानीय शिक्षा शाखामा पठाउनु पर्नेछ ।

<u>१०१. विभागीय कारवाही र सजाय :–</u> (१) यस ऐन तथा प्रचलित ऐन नियममा उल्लेखित काम कर्तब्य र अधिकार बमोजिम कार्य नगर्ने वा यस ऐन बमोजिमको आचार संहिता पालना नगर्ने प्रधानाध्यापक, शिक्षक र कर्मचारीलाई विभागीय कारवाही र सजाय सङ्घीय शिक्षा ऐन अनुसार हुनेछ ।

<u>१०२. विद्यार्थीले पालन गर्नुपर्ने आचार संहिता :</u> विद्यार्थीहरूले देहाय बमोजिमको आचार संहिता पालन गर्नु पर्नेछः–

(क) शिक्षकको आज्ञापालन र आदर गर्नु पर्ने,

(ख) विद्यालयमा वा बाहिर जहाँसुकै अनुशासनमा रहनु पर्ने,

(ग) राष्ट्रियता, भाषा र संस्कृतिको उत्थानको निमित्त सधैं प्रयत्नशील रहनु पर्ने,

(घ) विद्यालयले आयोजना गरेको कार्यक्रममा सक्रिय रूपमा भाग लिनु पर्ने,

(ङ) सबैसँग शिष्ट व्यवहार गर्नु पर्ने,

(च) व्यवस्थापन समितिले निर्धारण गरेका अन्य आचार संहिता पालना गर्नु पर्ने ।

<u>१०३. पुरस्कार तथा प्रोत्साहन सम्वन्धि ब्यवस्था :</u> (क) प्रत्येक शैक्षिक सत्रमा गाउँ शिक्षा समितिले मापदण्ड स्वीकृत गरी उत्कृष्ट कार्य गर्ने विद्यालय, प्रधानाध्यापक र शिक्षकलाई नगद र प्रमाण–पत्र प्रदान गर्न सक्नेछ।

(ख) विद्यालयका प्रधानाध्यापकलाई कार्यसम्पादन सम्झौताको आधारमा गाउँकार्यपालिकाको निर्णयअनुसार थप मासिक प्रधानाध्यापक भत्ता प्रोत्साहन स्वरुप उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

१०४. नियमावली, निर्देशिका तथा कार्यविधी बनाउन सक्ने : यस ऐनको कार्यान्वयनका लागि कार्यपालिकाले नियमावली, कार्यविधी तथा निर्देशिका बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

१०५.बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार : यो ऐन कार्यान्वयनका क्रममा कुनै वाधा अड्काउ फुकाउन परेमा हतुवागढी गाँउकार्यपालिकाले वाधा अडकाउ फुकाउन सक्नेछ । यस ऐनमा उल्लेखित कुनै समिति कुनै कारण क्रियाशिल नभएमा वा अन्य कुनै कारणवाट विघटन भई पुर्नगठन हुन नसकेको अवधिसम्म उक्त समितिका काम गाउँ शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाँउकार्यपालिकाले ब्यवस्था गरेको समितिले गर्नेछ ।

१०६. खारेजी र वचाउ : (१)हतुवागढी गाउँपालिकाको गाउँ शिक्षा ऐन, २०७५ खारेज गरिएको छ ।

(२)हतुवागढी गाउँपालिकाको गाउँ शिक्षा ऐन, २०७५ अनुसार भएका सम्पूर्ण कामकारबाही यसै ऐन बमोजिम भएको मानिनेछ ।

(३)यस ऐन अन्तरगत बनेका दफामा लेखिएजति कुरामा सोही बमोजिम र नलेखिएका कुरामा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

अनुसूचिहरुः

अनुसूची-१

(दफा ३ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धीत)

विद्यालय खोल्ने अनुमतिको लागि दिइने निवेदन

श्री शिक्षा अधिकृत ज्यू,
हतुवागढी गाउँपालिका, भोजपुर

विषय : विद्यालय खोल्ने अनुमति सम्बन्धमा ।

महोदय,

शैक्षिक सत्र .... देखि .... तहको विद्यालय खोल्न चाहेकोले अनुमतिको लागि देहायका विवरणहरू खुलाई यो निवेदन गरेको छु ।

(क) प्रस्तावित विद्यालयको :

१. नामः

२. ठेगानाः हतुवागढी गाउँपालिका. .... वडा नं. .... गाउँ/टोल

फोनः .... फ्याक्स नं. ....

३. किसिमः

१) सामुदायिक (२) संस्थागतः

(अ) निजी शैक्षिक गुठी (आ) सार्वजनिक शैक्षिक गुठी

४. अनुमति लिन चाहेको तह र सञ्चालन गर्ने कक्षाः

५. भविष्यमा सञ्चालन गर्न चाहेको तह र कक्षाः

(ख) प्रस्तावित विद्यालयको लागि पूरा गरिएको भौतिक पूर्वाधार :

१. भवनकोः

(१) सङ्ख्याः

(२) कच्ची वा पक्की वा अर्ध पक्की

(३) आफ्नै वा बहालमा वा सार्वजनिक

२.कोठाको विवरणः

कोठको संख्या	लम्बाइ	चौडाइ	उचाइ	झ्याल ढोकाको अवस्थाः	प्रकाश र बत्तिको अवस्था	प्रयोजन	कैफियत

३. फर्निचरको सङ्ख्याः

१) डेस्क (२) बेञ्च (३) टेबल (४) दराज (५) मेच (६) अन्य

४. खेलकूद मैदानको अवस्था र जग्गाः (रोपनी)

५. शौचालयको सङ्ख्या : (१) छात्रले प्रयोग गर्ने (२) छात्राले प्रयोग गर्ने

६. खानेपानीको अवस्थाः

७. पुस्तकालयको अवस्था तथा पुस्तकको सङ्ख्याः

८. प्रयोगशालाः सामग्रीः

९. सवारी साधनको विवरणः

१०. शैक्षिक सामग्रीको विवरणः

(ग) विद्यार्थी सङ्ख्याः (प्रस्तावित)

कक्षा												
सङ्ख्या												

(घ) शिक्षक सङ्ख्याः (प्रस्तावित)

हतुवागढी राजपत्र

(ङ) आर्थिक विवरणः (प्रस्तावित)

१. अचल सम्पत्तिः

२. चल सम्पत्तिः

३. वार्षिक आम्दानीः

४. आम्दानीको स्रोतः

माथि लेखिएका विवरणहरू ठीक साँचो छ र झुट्टा ठहरे कानुन बमोजिम सहुँला बुझाउँला ।

निवेदकको-

सहीः

नामः

ठेगानाः

मितिः

संलग्न गर्नु पर्ने कागजातहरू :

१) गुठी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्ने भए शैक्षिक गुठीको विधानको प्रतिलिपि ।

२) जग्गा वा भवन भाडामा लिने भए कम्तीमा पाँच वर्षसम्मको लागि घर वा जग्गाधनीले बहालमा दिनेसम्बन्धमा भएको कबुलियतनामा सम्बन्धी पत्र ।

३) प्रस्तावित विद्यालयको क्षेत्रको शैक्षिक नक्सा ।

४) सम्बन्धीत वडा समितिको सिफारिस ।

अनुसूची-२

(दफा (३)को उपदफा (२) सँग सम्बन्धीत)

विद्यालय खोल्नको लागि चाहिने पूर्वाधारहरूः

(क) कक्षा कोठाहरू सामान्यतया नौ फिट उचाईको र घाम तथा पानीबाट बचाउ हुने किसिमको हुनु पर्ने,

(ख) कक्षागत क्षेत्रफल आधारभूत विद्यालयको हकमा प्रति विद्यार्थी १.०० वर्ग मीटर तथा माध्यमिक विद्यालयको हकमा १.२० वर्ग मीटर भन्दा कम हुन नहुने,

(ग) अध्यापन गराइने कक्षा कोठामा हावाको प्रवाह, प्रकाशको व्यवस्थाको साथै स्वस्थ हुनुपर्ने,

(घ) कक्षा कोठामा विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा फर्निचरको व्यवस्था हुनुपर्ने,

(ङ) यथेष्ट स्वस्थकर खानेपानीको प्रवन्ध गर्नुपर्ने,

(च) प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र बाहेक अन्य विद्यालयमा छात्र छात्राको लागि अलग अलग शौचालयको व्यवस्था हुनुपर्ने र प्रत्येक थप ५० जना विद्यार्थीको लागि एक कम्पार्टमेन्ट थप हुनुपर्ने,

(छ) पाठ्यक्रम, पाठ्यसामग्री, शिक्षक निर्देशिकाका सहितको १ विद्यार्थी बराबर कम्तीमा २ प्रतिका दरले पुस्तक उपलब्ध भएको पुस्तकालय हुनुपर्ने,

(ज) शिक्षण क्रियाकलापको लागि आवश्यकीय शैक्षिक सामग्रीहरू जस्तै (सेतोपाटी, कालोपाटी, नक्सा, ग्लोब, गणितीय सामग्री आदि हुनुपर्ने,

स्थानीय राजपत्र

(झ) सम्पूर्ण विद्यार्थीहरू एकैसाथ उभिन सक्ने मैदान हुनुपर्ने,

(ञ) प्रारम्भिक वाल शिक्षा केन्द्रमा घर बाहिरका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्न पुग्ने र अन्य विद्यालयका लागि भलिबल खेल्न मिल्नेसम्मको खेल मैदानको व्यवस्था र खेलसामग्रीको व्यवस्था हुनुपर्ने,

(ट) पाठ्यक्रम अनुसारको विज्ञान सामग्रीको व्यवस्था हुनुपर्ने,

(ठ) सामुदायिक विद्यालयमा प्रत्येक कक्षामा सामान्यतया तीस जना र संस्थागत विद्यालयमा सामान्यतया प्रति कक्षा कम्तीमा बाईस जनादेखि बढीमा चौवालीस जनासम्म र औसतमा तेत्तीस जना विद्यार्थी हुनुपर्नेछ ।

(ड) सामुदायिक विद्यालयमा कम्तीमा देहायबमोजिमको शिक्षकको व्यवस्था हुनुपर्नेः-

माध्यमिक तहको ०-१० कक्षाका लागि	- १३ जना
माध्यमिक तहको ०-१२ कक्षाका लागि	- १६ जना
आधारभूत तहको ०-८ कक्षाका लागि	- ८ जना
आधारभूत तहको ०-५ कक्षाको लागि	- ४ जना
आधारभूत तहको ०-३ कक्षाको लागि	- ३ जना
प्रारम्भिक बालबिकास केन्द्रको लागि	- १ जना

तर संस्थागत विद्यालयमा कक्षा शिक्षक अनुपात न्यूनतम १ः १.४ हुनुपर्नेछ ।

(ढ) विद्यालयको स्थायी आय स्रोत हुनुपर्ने,

(ण) विद्यालयमा प्राथमिक उपचार सामग्रीको व्यवस्था हुनुपर्ने,

(त) आवासीय विद्यालयको लागि आवास भवन हुनुपर्ने,

(थ) विद्यालयको हाता पर्खाल वा बारले घेरिएको हुनुपर्ने,

(द) भाडाको भवनमा विद्यालयको सञ्चालन गर्ने भए कम्तीमा पाँच वर्ष घर भाडासम्बन्धी सम्झौता भएको हुनुपर्ने ।

(ध) विद्यालयमा वालमैत्री अपाङ्गतामैत्री तथा वातावरणमैत्री हुनुपर्ने ।

अनुसूची-३

(दफा ४ को उपदफा (२) र (३) सँग सम्बन्धीत)

विद्यालय सञ्चालन गर्न दिइने अनुमति

श्री............................,

.... ।

विद्यालय खोल्ने सम्बन्धमा मिति............................मा प्राप्त निवेदन उपर कारबाही हुँदा हतुवागढी गाउँपालिकाको शिक्षा ऐन, २०७९ को दफा ४ बमोजिमको कार्य प्रकृया पूरा गरेको देखिएकोले शैक्षिक सत्र .... देखि आधारभूत/माध्यमिक तहको ....कक्षा सम्मको विद्यालय सञ्चालन गर्न यो अनुमति दिइएकोछ ।

कार्यालयको छापः

अनुमति प्रदान गर्ने अधिकारीको,

सही : मिति :

नाम :

पद :

अनुसूची -४

(दफा ७ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धीत)

विद्यालयको स्वीकृतिको लागि दिइने निवेदन

श्री.............................,

.................................।

विषयः विद्यालयको स्वीकृति सम्बन्धमा ।

शिक्षा समितिको मिति .... को निर्णयानुसार अनुमति पाई खोलिएको यस विद्यालयको स्वीकृति पाउन निम्न विवरणहरू खुलाई यो निवेदन गरेको छु ।

(क) विद्यालयको :

१. नाम : ....

२. ठेगाना : हतुवागढी गाउँपालिका .... वडा नं. ..... गाउँ र टोल .... फोन नं. .... फ्याक्स नं. ....

३. अनुमति प्राप्त गरेको तह र मिति :

आधारभूत तह	मितिः...............
माध्यमिक तह	मिति :...........

हतुवागढी राजपत्र

(ख) विद्यालयको भौतिक अवस्था :

१. भवनको :

(१) सङ्ख्या : (२) कच्ची/पक्की/अर्धपक्की

(३) आफ्नै/बहालमा/सार्वजनिक

२. कोठाको विवरण :

३. फर्निचरको सङ्ख्याः

(१)डेक्स (२) बेञ्च (३) टेबुल (४) दराज (५) मेच (६) अन्य

४. खेलकुद मैदानको अवस्था र जग्गा (रोपनी वा विगाहामा)

५. शौचालयको सङ्ख्या : महिला/पुरुष

६. खानेपानीको अवस्था :

७. पुस्तकालयको अवस्था :

८. प्रयोगशालाको अवस्थाः

९. सवारी साधनको विवरण :

१०. शैक्षिक सामग्रीको विवरण :

११. विद्यार्थी सङ्ख्याः (कक्षागत रूपमा)

१२ शिक्षकको सङ्ख्या :

१३. आर्थिक स्थितिः

क. अचल सम्पत्ति

ख. चल सम्पत्ति

ग. वार्षिक आम्दानी

घ. आम्दानीको स्रोत

माथि लेखिएको व्यहोरा ठीक साँचो छ, झुठ्ठा ठहरे कानुनबमोजिम सहुँला बुझाउँला ।

निवेदकको-
विद्यालयको छापः
नाम :
सहीः
ठेगाना :
मितिः

अनुसूची-५

(दफा ७ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धीत)

विद्यालयको स्वीकृति सम्बन्धमा ।

स्थानीय राजपत्र

श्री......................विद्यालय,

....................................।

त्यस विद्यालयबाट मिति................................मा विद्यालय स्वीकृत गर्ने सम्बन्धमा दिएको निवेदन उपर कारबाही हुँदा हतुवागढी गाउँपालिकाको शिक्षा ऐन, २०७९ को दफा ६ बमोजिमका शर्तहरू पालन गरेको देखिएकोले कक्षा.........देखि कक्षा.........सम्म शिक्षा प्रदान गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

कार्यालयको छाप

स्वीकृति प्रदान गर्ने अधिकारीको,-
नामः
सही :
पदः
मितिः

अनुसूची- ६

(दफा ३९ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धीत)

प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालनका लागि दिइने निवेदन

श्री हतुवागढी गाउँ कार्यपालिका

.... ।

वडा नं........ को कार्यालय

विषयः प्रारम्भिक वाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालन गर्न अनुमतिका लागि सिफारिस पाऊँ ।

शैक्षिक सत्र................देखि प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालन गर्न अनुमति पाउन अभिभावक , समुदाय र विद्यालय व्यवस्थापन समितिको मिति...................को निर्णयानुसार देहायका विवरण र कागजात संलग्न गरी यो निवेदन पेश गरेको छु/छौं ।

(क) प्रस्तावित प्रारम्भिक वाल शिक्षा केन्द्रको -

(१) नाम :

(२) ठेगाना : गाँउपालिका.................... वडा नं. ....

गाउँ वा टोल..................... फोन नं..........

(३) सेवा पुऱ्याइने बालबालिकाको सङ्ख्या :

(ख) सञ्चालनका लागि जिम्मेवारी लिने वा आबद्धता दिने विद्यालयको,-

(१) नामः- (२) ठेगानाः- (३) फोन नंः

(ग) प्रस्तावित प्रारम्भिक वाल शिक्षा केन्द्रको भौतिक पूर्वाधारहरू :

(१) भवनः (अ) कोठा (आ) कच्ची वा पक्की

(इ) के ले बनेको (ई) भाडा/आफ्नै/सार्वजनिक

(२) फर्निचरको विवरणः (अ) मेच : (आ) टेवुल : (इ) वेञ्च/डेस्क :

(३) खेलकुद मैदान र त्यसको क्षेत्रफलः(अ) आफ्नै (आ) भाडामा वा सार्वजनिक (इ) अन्य

(४) शौचालयको अवस्थाः (अ) सङ्ख्या (आ) कच्ची/पक्की

(इ) पानीको व्यवस्था भए नभएको

(५) खानेपानीको अवस्थाः (अ) बोकेर ल्याउने (आ) धाराबाट प्राप्त (इ) पर्याप्त/अपर्याप्त

(६) पाठ्यसामग्रीको नाम र सङ्ख्या : (अ) (आ) (इ)

(७) आर्थिक विवरणः (अ) अचल सम्पत्ति (आ) चल सम्पत्ति (इ) अन्य

(८) आम्दानीको स्रोतको व्यवस्था कसरी मिलाइन्छः

(९) अन्य कुनै विवरण भए उल्लेख गर्नेः

माथि लेखिएको विवरण ठीक छ, झुट्टा ठहरे कानून बमोजिम सहुँलारबुझाउँला ।

निवेदकको-

नामः-

सहीः

ठेगाना :

मितिः-

संलग्न कागजातः

(१) भवन खेल मैदान सम्बन्धी प्रमाण, कागजात र विवरण ।

(२) संस्थाबाट सञ्चालन गर्ने भएमा संस्था दर्ताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि र नियमानुसारको नवीकरण र लेखापरीक्षण प्रतिवेदन ।

(३) आपसी सहयोग समूहबाट निवेदन गरिएको भए त्यस्तो समूहको वैठकको निर्णय ।

(४) कुनै विद्यालयसँग आवद्ध गरी सञ्चालन गर्न खोजिएको भए सो विद्यालयको सिफारिस ।

स्थानीय राजपत्र

अनुसूची-७

(दफा ३९ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धीत)

प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालन गर्न दिइने अनुमतिका लागि सिफारिस

श्री................. गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

(.............................वडा कार्यालय,.................)

श्रीमान् अध्यक्ष ज्यू,

.... गाउँ शिक्षा समिति...................।

विषय : प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालन गर्न अनुमतिका लागि सिफारिस गरिएको ।

...................विद्यालय/संस्थाले प्रारम्भिक वाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा यस .... वडा समितिको कार्यालयमा दिनु भएको निवेदन उपर कारबाही हुँदा ....गाउँ पालिकाको शिक्षा सञ्चालन सम्बन्धी ऐनले तोकेका पूर्वाधार पूरा गरेको र यस वडाको ....स्थानमा सञ्चालन हुनेगरि शैक्षिक सत्र.................देखि प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गरिदिनु हुन सिफारिस गरिएको छ ।

सिफारिस प्रदान गर्ने अधिकारीको,-

कार्यालयको छाप

सहीः

नाम :

पद :

मितिः

हलचोक राजपत्र

अनुसूचि- ७ (क)

(दफा ३९ को उपदफा (४) सँग सम्बन्धीत)

हतुवागढी गाउँपालिका

शिक्षा शाखा

शिशु विकास केन्द्र/पूर्व प्राथमिक विद्यालय खोल्ने तथा कक्षा सञ्चालनका लागि दिइने निवेदन

श्रीमान प्रमुख ज्यु,

....

.... ।

विषय : शिशु विकास केन्द्र।पूर्व प्राथमिक विद्याल खोल्ने तथा कक्षा सञ्चालनका लागि अनुमति पाउँ ।

महोदय,

शैक्षिक सत्र .... देखि .... विकास केन्द्र।पूर्व प्राथमिक विद्याल खोल्ने तथा कक्षा सञ्चालनका लागि अनुमति पाउन अभिभावक तथा समुदाय वा विद्यालय व्यवस्थापन समितिको मिति .... को निर्णयानुसार तपसिलको विवरण कागजात सम्लग्न राखी यो निवेदन पेश गरेको छु, छौ ।

क. प्रस्तावित शिशु विकास केन्द्र।पूर्व प्राथमिक विद्याल खोल्ने तथा कक्षाकोः

१. नामः

२. ठेगानाः .... पालिका वडा नं .... गाउँ टोल

फोन नं .... फ्याक्स नं. ....

३. सेवा पुर्याइने

बालबालिकाको संख्याः ....

ख. प्रस्तावित शिशु विकास केन्द्र।पूर्व प्राथमिक विद्यालयको भौतिक पूर्वाधारहरुः

१. भवनकोः

संख्या		अ. कच्ची		पक्की		अर्ध पक्की	

हतुवागढी राजपत्र

आ. आफ्नै ☐ बहालमा ☐ सार्वजनिक ☐

२ फर्निचरको विवरणः

डेस्क	वेन्च	टेवल	कुर्सी	दराज	मेच	अन्य	कैफियत

३. कोठाहरुको विवरण

कोठाको संख्या	लम्वाई	चौडाई	उचाई	झ्याल ढोकाको संख्या	प्रकाश र वत्तीको अवस्था	प्रयोजन	कैफियत

४. खेलकुद मैदानको अवस्था र जग्गाः ....रोपनी वा विगाहमा (क) आफ्नै (ख) भाडामा (ग) सार्वजनिक ।

५. सौचालयको संख्याः (क) छात्रले प्रयोग गर्नेः ....(ख) छात्राले प्रयोग गर्नेः ....

(अ) कच्ची (आ) पक्कीः (इ) पानीको व्यवस्था भएको (ई) नभएकोः

६. खानेपानीको अवस्थाः क. बोकेर ल्याउने ख. धारावाट प्राप्त ग. प्रर्याप्त घ. अप्रर्याप्त

७. पाठ्य सामग्री के के छन्? (सूचि सम्लग्न गर्ने)

८. सवारी साधनको विवरणः

९. विद्यार्थी संख्या (प्रस्तावित)

समूह							
संख्या							

१०. शिक्षक संख्या (प्रस्तावित)

११. आर्थिक विवरण (प्रस्तावित)

१ अचल सम्पति

२ चल सम्पति

३ अन्य आम्दामी

१२. आम्दामीको स्रोतको व्यवस्था कसरी मिलाईन्छः

१३. अन्य कुनै विवरण भए उल्लेख गर्नेः

माथि लेखिएको विवरणहरु ठिक साँचो छ । झुट्टा ठहरे कानुन वमोजिम सहुला वुझाउँला ।

निवेदकको:

सहिः

नामः

ठेगानाः

मितिः

सम्लग्न गर्नु पर्ने कागजातहरु

१. शैक्षिक गुठीको विधान वा कम्पनीको प्रवन्ध पत्र तथा नियमावलिको प्रतिलिपि ।

२. जग्गा वा भवन भाडामा लिन भए कम्तिमा ५ वर्ष सम्मको लागि घर वा जग्गा धनिले वहालमा दिने सम्वन्धमा भएको कवुलियतनामा सम्वन्धी पत्र ।

३. प्रस्तावित विद्यालयको क्षेत्रको शैक्षिक नक्शा ।

४. सम्वन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस ।

५. नजिकका दुईवटा विद्यालयको सहमति पत्र ।

हलुवागढी राजपत्र

अनुसूची-७ (ख)

(दफा ३९ को उपदफा (६) सँग सम्बन्धीत)

प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालन गर्न दिइने अनुमति

श्री हतुवागढी गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, भोजपुर ।

(शिक्षा शाखा)

श्री..................... ....

.... ।

विषय : प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालन गर्न अनुमति दिइएको ।

त्यस विद्यालय/संस्थाले प्रारम्भिक वाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा यस गाउँ कार्यपालिकामा दिनु भएको निवेदन उपर कारबाही हुँदा हतुवागढी गाउँपालिकाको शिक्षा ऐन, २०७९ मा उल्लेखित पूर्वाधार पूरा गरेको र ....गाउँ कार्यपालिकाको मिति ....को निर्णय अनुसार यस गाउँपालिकाको वडा नं.......को ....स्थानमा सञ्चालन हुनेगरि शैक्षिक सत्र.................देखि प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गरिएको छ ।

कार्यालयको छाप

अनुमति प्रदान गर्ने अधिकारीको

सहीः

नामः

पदः

मितिः

हतुवागढी राजपत्र

अनुसूची-८
(दफा ५१ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धीत)

विद्यालय विकास प्रस्तावको नमुना

१. विद्यालयलको वर्तमान शैक्षिक र आर्थिक अवस्थाः

२. विद्यालयले हासिल गर्नु पर्ने अपेक्षित उपलब्धि :

३. वर्तमान अवस्था र अपेक्षित उपलब्धिका सूचकगत अन्तर :

४. अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्ने स्रोत पहिचान सहितको कार्ययोजना :

५. कार्य योजनाका मूल्याङ्कनका सूचकहरू :

अनुसूची -९
(दफा ५७ उपदफा (२) सँग सम्बन्धीत)

विद्यालयमा रहने शिक्षक दरवन्दी

विद्यालयमा कम्तीमा देहाय बमोजिम शिक्षक दरबन्दी रहनेछन् :

(क) प्रारम्भिक बाल शिक्षा वा नर्सरी देखि पाँच कक्षा सञ्चालन भएको विद्यालयमा पैंतिस जनासम्म विद्यार्थी भएमा कम्तीमा तीनजना र सोभन्दा बढी बिद्यार्थी भएमा कम्तीमा चार जना शिक्षक ।

(ख) आधारभूत तहको विद्यालयमा : प्रारम्भिक बाल शिक्षा वा नर्सरीदेखि आठ कक्षा सञ्चालन भएको विद्यालयमा देहाय बमोजिमका कम्तीमा आठ जना शिक्षक :

(१) अंग्रेजी मूल विषय लिई स्नातक तह वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना

(२) विज्ञान वा गणित मूल विषय लिई स्नातक तह वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना

(३) नेपाली मूल विषय लिई स्नातक तह वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना

(४) सामाजिक विषय अध्यापन गर्नको लागि स्नातक तह वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना

(५) प्रमाणपत्र वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको तीनजना

(६) साविकको एस.एल. सी. वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एक जना ।

(ग) माध्यमिक विद्यालयमाः

१. नौं कक्षा देखि दश कक्षासम्म सञ्चालन भएको विद्यालयमा माध्यमिक तहको पाँच जना शिक्षकः-

(१) अंग्रेजी मूल विषय लिई स्नातकोत्तर वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना

(२) गणित वा विज्ञान मूल विषय लिई स्नातकोत्तर वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना

(३) नेपाली मूल विषय लिई स्नातकोत्तर वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना

(४) सामाजिक विषय अध्यापन गर्नको लागि स्नातकोत्तर वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना

(५) अन्य ऐच्छिक विषयको लागि सम्बन्धीत विषयमा स्नातक वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एक जना ।

(२) नौं कक्षा देखि बाह्र कक्षासम्म सञ्चालन भएको विद्यालयमा देहाय बमोजिमका कम्तीमा आठ जना

स्थानीय राजपत्र

(१) अंग्रेजी मूल विषय लिई स्नातकोत्तर वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना
(२) गणित मूल विषय लिई स्नातकोत्तर वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना
(३) नेपाली मूल विषय लिई स्नातकोत्तर वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना
(४) सामाजिक विषय अध्यापन गर्नको लागि स्नातकोत्तर वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना
(५) अन्य ऐच्छिक विषयको लागि सम्बन्धीत विषयमा स्नातकोत्तर वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना
(६) विज्ञान मूल विषय लिई स्नातक तह वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको एकजना
(७) अन्य विषयमा स्नातक तह वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको दुईजना ।

३. प्रारम्भिक बाल शिक्षा देखि दश कक्षासम्म सञ्चालन भएको विद्यालयमा खण्ड (ख) र खण्ड (ग) को उपखण्ड (१) बमोजिमको दरबन्दी रहनेछ ।

४. प्रारम्भिक बाल शिक्षादेखि बाह्र कक्षासम्म सञ्चालन भएको विद्यालयमा खण्ड (ख) र खण्ड (ग) को क्रम सङ्ख्या (२) बमोजिमको दरबन्दी रहनेछ ।

द्रष्टव्यः(१) खण्ड (ख) को क्रमसङ्ख्या (१) देखि (४) सम्मका कम्तीमा एक एक जना शिक्षक नियुक्ति नभएसम्म एउटै विषयमा एक भन्दा बढी शिक्षक नियुक्ति गरिने छैन ।

(२) खण्ड (ग) को उपखण्ड १ को क्रमसङ्ख्या (१) देखि (४) सम्मका कम्तीमा एक एक जना शिक्षक नियुक्ति नभएसम्म एउटै विषयमा एक भन्दा बढी शिक्षक नियुक्ति गरिने छैन ।

(३) खण्ड (ग) को उपखण्ड २ को क्रमसङ्ख्या (१) देखि (७) सम्मका कम्तीमा एक एक जना शिक्षक नियुक्ति नभएसम्म एउटै विषयमा एक भन्दा बढी शिक्षक नियुक्ति गरिने छैन ।

(४) शिक्षक नियुक्तिको लागि आवश्यक पर्ने तालिम प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(५) हाल विद्यालयमा उपरोक्तानुसारका विषयका योग्यताभन्दा कम योग्यता भएका स्थायी शिक्षक रहेछन् भने त्यस्ता शिक्षक पदबाट नहटेसम्म साविक बमोजिमकै योग्यता भएका शिक्षकवाट अध्यापन हुने ।

(६) उल्लिखित दरवन्दी भित्र प्रधानाध्यापकको पद समेत समावेश रहनेछ ।

अनुसूची-१०

(दफा ५९ को उपदफा (११) सँग सम्बन्धीत)

रमाना - पत्र

पत्र सङ्ख्याः मिति :

श्री ....

.........................।

त्यस विद्यालयमा सरुवा हुनु भएका श्री ....लाई निजको विवरण सहितको रमानापत्र दिई त्यस विद्यालयमा हाजिर हुन पठाइएको व्यहोरा अनुरोध गर्दछु ।

१. शिक्षक वा कर्मचारीको नाम, थर :

२. सङ्केत नम्बर :

३. साविक :

(क) तह : (ख) श्रेणी : (ग) पद :

(घ) शिक्षक भए विषय : (ङ) विद्यालय :

४. सरुवा भएको: (क) निर्णय मिति : (ख) सरुवा गर्ने कार्यालय : (ग) तहः (घ) श्रेणी :

(ङ) पद : (च) विषय (छ) विद्यालय :

५. बरबुझारथ सम्वन्धी विवरणः

गरेको नगरेको

६. रमाना हुने मिति : ....

७. रमाना पत्रको मितिसम्म खर्च भएका बिदा :

(क) भैपरी आउने र पर्व बिदाः .... दिन ।

(ख) बिरामी बिदाः .... दिन ।

(ग) प्रसुती बिदा बिदाः .... दिन ।

(घ) प्रसुती स्याहार बिदाः .... पटक ।

(ङ) अध्ययन बिदाः .... दिन ।

(च) असाधाराण बिदाः .... दिन ।

(छ) वेतलवी बिदाः .... दिन ।

८. रमानापत्रको मितिसम्म सञ्चित बिरामी बिदा : .... दिन ।

९. विद्यालयमा रुजु हाजिर भएको दिन :

१०. खाइपाई आएको मासिक (क) तलब : (ख) वृद्धि रु तलब :

११. तलब भुक्तानी लिएको अन्तिम मिति :

१२. कर्मचारी सञ्चयकोष कट्टी रकम :

१३. भुक्तानी लिएको उपचार खर्चको रकम : मिति :

१४. तलववृद्धि हुन सुरु भएको सुरु मिति :

१५. नागरिक लगानी कोषकट्टी रकम :

१६. आयकर कट्टी रकम :

१७. (क) सावधिक जीवन बीमा कोषमा जम्मा भएको साल........महिना...... .गते....

(ख) सावधिक जीवन बीमावापत वार्षिक प्रिमियम तिरेको साल.....महिना... गते ....

१८. चाडपर्व खर्च लिने चाडको नाम र सो चाड पर्ने तिथि र सम्भावित महिना :

१९. शिशुस्याहार भत्ता लिएको विवरण :

बोधार्थ :

श्री विद्यालय शिक्षक किताबखाना ।

श्री कर्मचारी संचयकोष ।

श्री .... विद्यालय ।

श्री ....(सम्बन्धीत शिक्षक वा कर्मचारी) सरुवा भएको कार्यालयमा हाजिर हुन जानु हुन ।

स्थानीय राजपत्र

अनुसूची-११

(दफा ५९ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धीत)

सरुवा हुन दिइने निवेदन

श्री शिक्षा अधिकृत,
हतुवागढी गाउँपालिका।

विषयः सरुवा सम्बन्धमा ।

मलाई निम्न विद्यालयमा सरुवा गरिदिनु हुन निम्न विवरणहरू खुलाई निवेदन गरेको छु । शिक्षकको नाम, थर ....स्थायी ठेगाना.. तह र श्रेणी ....हालको विद्यालयको नाम र ठेगाना ....सरुवा भई जान चाहेको विद्यालयको नाम र ठेगाना ....योग्यता र तालीम .... स्थायी नियुक्ति मिति ....हालको जिल्लामा काम गरेको अवधि .... सरुवा माग गर्नु पर्ने कारण ....

निवेदकको-
सहीः
नामः
कार्यरत विद्यालयः
मितिः

(१) सरुवा भई जाने विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको सहमति

(क) यस विद्यालयको .... तह .... श्रेणी .... बिषयका शिक्षक श्री .... लाई व्यवस्थापन समितिको मिति .... को निर्णय अनुसार यस विद्यालयबाट सरुवा भई जान सहमति दिइएको छ ।

विद्यालयको छाप
व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको-
सही :
नाम :
विद्यालय :
मिति :

(ख)................गाउँपालिका .... अन्तर्गतको .... विद्यालयका ....तह.................श्रेणीका........................बिषयका शिक्षक श्री .... लाई गाउँ शिक्षा समितिको मिति .... निर्णयानुसार सो विद्यालयबाट सरुवा भई जान सहमति दिईएको छ ।

कार्यालयको छाप

हतुवागढी राजपत्र

शिक्षा अधिकृत
सही :
नाम :
मिति :

(२) सरुवा भई आउने विद्यालयको व्यवस्थापन समिति तथा शिक्षा शाखाको सहमति

(क) ....विद्यालयका.........................तह................श्रेणीका ....बिषयका शिक्षक श्री .... लाई व्यवस्थापन समितिको मिति .... को निर्णय अनुसार यस विद्यालयमा सरुवा भई आउन सहमति दिइएको छ

विद्यालयको छाप
व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको-
सही :
नाम :
मिति :
विद्यालय :

(ख) ....विद्यालयका ....तह................श्रेणीका ....बिषयका शिक्षक श्री .... लाई गाउँ शिक्षा समितिको मिति .... निर्णयानुसार यस गाउँपालिकाको .... विद्यालयमा सरुवा भई आउन सहमति दिइएको छ ।

कार्यालयको छाप
शिक्षा अधिकृतको-
सही :
नाम :
मिति :

अनुसूची-१२

(दफा ८४ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धीत)

विद्यालयको आय व्ययको खाता राख्ने ढाँचा

विद्यालयले आफ्नो आयव्ययको खाता देहाय बमोजिम राख्नुपर्नेः-

सि. नं.	खाताको नाम	तोकिएको फाराम नं.
१	विद्यालयको बजेट खाता	फा. नं. १
२	आम्दानीको हिसाब खाता	फा. नं. २

हलेसी तुवाचुङ राजपत्र

३	खर्चको हिसाब खाता	फा. नं. ३
४	नगदी खाता	फा. नं. ४
५	बैंक खाता	फा. नं. ५
६	पेश्की खाता	फा. नं. ६
७	जिन्सी खाता	फा. नं. ७
८	मासिक आम्दानी खर्चको विवरण खाता	फा. नं. ८
९	शुल्कदर्ता किताब खाता	फा. नं. ९
१०	वासलात खाता	फा. नं. १०

नेपाल राजपत्र

फा. नं. १

विद्यालयको बजेट खाता
विद्यालयको नाम :
ठेगाना :

शैक्षिक सत्र............................ को बजेट

व्यय					आय					
शीर्षक नं	शीर्षकको नाम	गत शैक्षिक सत्रको व्यय	यस शैक्षिक सत्रको प्रस्तावित व्यय	स्वीकृत रकम	शीर्षक नं.	शीर्षकको नाम	गत शैक्षिक सत्रको आय	यस शैक्षिक सत्रको प्रस्तावित आय	स्वीकृत रकम	कैफियत
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११

प्रधानाध्यापकको सही

व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षको सही-

द्रष्टव्य :

(१) शीर्षकको सिलसिलेवार नम्बर लेख्ने

(२) शिक्षक तलब, मसलन्द, फर्निचर जस्ता खर्चतर्फ भएको शीर्षकको नाम लेख्ने

(३) नं. २ का शीर्षकहरूमा गत वर्ष भएको खुद खर्च उल्लेख गर्ने

(४) चालु शैक्षिक सत्रको प्रस्तावित खर्च रकम लेख्ने

(५) चालु शैक्षिक सत्रको लागि व्यवस्थापन समितिले स्वीकृत गरेको रकमसम्म उल्लेख गर्ने

(६) आयतर्फको शीर्षकको सिलसिलेवार नम्बर लेख्ने

(७) सरकारी अनुदान, विद्यार्थी शुल्क (निजीको हकमा) जस्ता अन्य शीर्षकको नाम उल्लेख गर्ने

(८) गत शैक्षिक सत्रको खुद आम्दानी शीर्षक अनुसारउल्लेख गर्ने

(९) यस शैक्षिक सत्रको आम्दानीको प्रस्तावित रकम उल्लेख गर्ने

(१०) स्वीकृत रकम उल्लेख गर्ने (सरकारी अनुदानको रकम स्वीकृत तलब स्केल अनुसार हुनु पर्नेछ

(११) अन्य कुनै कुरा भए उल्लेख गर्ने ।

फा. नं. २

आम्दानीको हिसाब खाता

विद्यालयको नामः

ठेगाना

वर्ष..महिना...

१	२	३	४				५	६	७
मिति	विवरण	रसिद नं.	शीर्षक				जम्मा रु.	बैंक दाखिला	कैफियत
			सरकारी अनुदान	शुल्क					
यस महिनाको जम्मा									

द्रष्टव्यः

(१) आम्दानी भएको मिति उल्लेख गर्ने

(२) कहाँबाट वा कसबाट प्राप्त भएको उल्लेख गर्ने

(३) रसिद नं. उल्लेख गर्ने

(४) कुन शीर्षक बापत प्राप्त भएको हो सोही महलमा लेख्ने र आवश्यकता अनुसारमहल बढाउने

(५) प्राप्त भएको जम्मा रु. उल्लेख गर्ने

(६ प्राप्त रकममध्ये बैंक दाखिला भएको रकम उल्लेख गर्ने

(७) अन्य कुनै कुरा भए उल्लेख गर्ने .

फा. नं. ३

खर्चको हिसाब खाता

विद्यालयको नाम :

ठेगाना .... वर्ष .... महिना ....

मिति	विवरण	भौचर नं.	तलब भत्ता			अन्य शीर्षक	जम्मा	कैफियत
			स्वीकृत दरबन्दी	कर्मचारी	दरबन्दी बाहिरको शिक्षक			
यस महिनाको जम्मा								

द्रष्टव्य :

(१) कारोबारको मिति उल्लेख गर्ने

(२) खर्चको विवरण उल्लेख गर्ने

(३) भौचर नं. उल्लेख गर्ने

(४) जि. शि. का. बाट अनुदान रकम प्राप्त हुने स्वीकृत दरबन्दी भित्रका शिक्षकहरूको तलब भत्ता खर्च रकम उल्लेख गर्ने

(५) विद्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको तलब भत्ता खर्च रकम उल्लेख गर्ने

(६) अनुदान रकम प्राप्त नहुने दरबन्दी बाहिरको शिक्षकहरूको तलब भत्ता खर्च रकम उल्लेख गर्ने

(७) यसमा आवश्यकता अनुसार मसलन्द, फर्निचर, छपाई, सेवा, दै.भ्र.भ. जस्ता महलहरू खडा गरी रकम उल्लेख गर्ने

(८) महल ४, ५, ६ र ७ को जम्मा रकम उल्लेख गर्ने

(९) अन्य कुनै कुरा भए उल्लेख गर्ने

फा. नं. ४, ५ र ६

नगदी /बैंक /पेश्की खाता

विद्यालयको नामः

ठेगाना .... वर्ष ....महिना ....

मिति	विवरण	भौचर नं.	डेबिट	क्रेडिट	डेबिट/क्रेडिट	बाँकी	कैफियत
१	२	३	४	५	६	७	८

द्रष्टव्य :

(क) नगदी खाता प्रयोग गर्दा :

(१) मिति उल्लेख गर्ने

(२) छोटकरीमा आम्दानी खर्चको विवरण उल्लेख गर्ने

(३) भौचर नं. उल्लेख गर्ने

(४) नगद प्राप्त भएमा उल्लेख गर्ने

(५) नगद रकम बैंक दाखिला वा खर्च भएमा उल्लेख गर्ने

(६) महल ७ को बाँकी रकम डेबिट वा क्रेडिट बाँकी के हो ? डेबिट बाँकी भए डे. र क्रेडिट बाँकी भए क्रे. उल्लेख गर्ने

(७) बाँकी रकम उल्लेख गर्ने

(८) अन्य कुनैकुरा भए उल्लेख गर्ने .

(ख) बैंक खाता प्रयोग गर्दा :

(१) मिति उल्लेख गर्ने

(२) आम्दानी खर्चको छोटो विवरण र चेक नं. वा बैंक दाखिला भौचर नम्बर उल्लेख गर्ने

(३) भौचर नम्बर उल्लेख गर्ने

(४) बैंक दाखिला भएको रकम उल्लेख गर्ने

(५) बैंकबाट खर्च भएको रकम उल्लेख गर्ने

(६) बैंकमा डेबिट बाँकी भए डे. र क्रेडिट बाँकी भए क्रे. लेख्ने

(७) बाँकी रकम उल्लेख गर्ने

(८) अन्य कुनैकुरा भए उल्लेख गर्ने .

(ग) पेश्की खाता प्रयोग गर्दा :

(१) मिति उल्लेख गर्ने

(२) पेश्की लिइएको वा फछ्र्यौट भएको काम उल्लेख गर्ने

(३) भौचर नम्बर उल्लेख गर्ने

(४) पेश्की दिएको रकम उल्लेख गर्ने

(५) पेश्की फछ्र्यौट भएको रकम उल्लेख गर्ने
(६) बाँकी पेश्की डेबिट बाँकी भए डे. र क्रेडिट भए क्रे. उल्लेख गर्ने
(७) पेश्की बाँकी रकम उल्लेख गर्ने
(८) अन्य कुनैकुरा भए उल्लेख गर्ने .

फा. नं. ७

जिन्सी खाता

विद्यालयको नाम
ठेगाना : वर्ष : महिना :

फा. नं. ८

मासिक आम्दानी खर्चको विवरण खाता

विद्यालयको नामः
ठेगाना : वर्ष : महिना :

व्यय						आय					
शीर्षक नं.	शीर्षक को नाम	वार्षिक स्वीकृत रकम	अघिल्लो महिनासम्मको खर्च रकम	यो महिना को खर्च	जम्मा व्यय रकम	शीर्षक नं.	शीर्षक को नाम	वार्षिक स्वीकृत रकम	अघिल्लो महिनासम्म को आय रकम	यो महिनाको आय	जम्मा आय रकम
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
जम्मा											

बाँकी रकमः-
नगदः-
बैंकः-
द्रष्टव्य :
(१) फा. नं. १ को व्ययको शीर्षक नं. उल्लेख गर्ने

(२) फा. नं. १ को व्ययको शीर्षकको नाम उल्लेख गर्ने
(३) फा. नं. १ को वार्षिक स्वीकृत व्यय रकम उल्लेख गर्ने
(४) गएको महिनासम्मको सम्बन्धीत शीर्षकको खर्च रकम उल्लेख गर्ने
(५) यो महिनाको सम्बन्धीत शीर्षकरूको खर्च रकम उल्लेख गर्ने
(६) महल नं. ४ र ५ को जम्मा रकम उल्लेख गर्ने
(७) फा नं. १ को आयको शीर्षक नं. उल्लेख गर्ने
(८) फा. नं. १ को आयको शीर्षक नाम उल्लेख गर्ने
(९) फा नं. १ को वार्षिक स्वीकृत आय रकम उल्लेख गर्ने
(१०) अघिल्लो महिनासम्मको सम्बन्धीत शीर्षकको आय रकम उल्लेख गर्ने
(११) महल नं.१० र ११ को जम्मा रकम उल्लेख गर्ने .
(१२) बाँकीरकममा आय र व्ययको जम्मा रकमको फरक उल्लेख गर्ने .

फा. नं. ९

शुल्क दर्ता किताब खाता

विद्यालयको नाम
ठेगाना
कक्षा : वर्ष : महिना :

रो.नं.	विद्यार्थीको नाम, थर	बैशाख	जेठ	असार	साउन	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फागुन	चैत्र
जम्मा													

फा. नं. १०

वासलात खाता

विद्यालयको नाम :

ठेगानाः

वर्ष...................... को आखिरी दिन...सम्मको

दायित्व	रकम	सम्पत्ति	रकम
१	२	३	४

प्रधानाध्यापक लेखापाल लेखापरीक्षक

द्रष्टव्यः

(१) विद्यालयको दायित्व विवरणहरू उल्लेख गर्ने,

(२) दायित्व रकम उल्लेख गर्ने,

(३) विद्यालयको चल अचल सम्पत्तिको विवरण उल्लेख गर्ने

(४) सम्पत्तिको रकम उल्लेख गर्ने ।

अनुसूची -१३

(दफा ५१ को उपदफा (५) संग सम्बन्धित)

प्रधानाध्यापक छनौटका आधारहरू

क्रस	छनौटका आधारहरु	अंक
१	शैक्षिक योगता (क) न्यूनतम शैक्षिक योग्यता (ख) माथिल्लो शैक्षिक योग्यता	 १५ १०
२	शिक्षण अनुभव	२५
३	तालिम (क) शैक्षिक तालिम (ख) विद्यालय ब्यवस्थापन तालिम	 १० ०२

नेपाल राजपत्र

४	अध्यापन गरेको बिषयमा प्राप्त नतिजा	१२
५	विद्यालय विकास प्रस्ताव (क) विद्यालय विकास प्रस्ताव (ख) विद्यालय विकास प्रस्तावको प्रस्तुतीकरण	 १० ०४
६	नेतृत्व लिने क्षमता (क)नगर शिक्षा समितिका अध्यक्षको मूल्याङ्कनवाट (ख) विद्यालय ब्यवस्थापन समितिको मूल्याङकनबाट (ग) समबन्धित विद्यालयका शिक्षकहरुको मूल्याङकनबाट	 ०५ ०५ ०२
	जम्मा	१००

द्रषटव्यः

(१) न्यूनतम शैक्षिक योगयता वापतको अङ्क प्रदान गर्दा न्यूनतम शैक्षिक योगयता वापत प्रथम श्रेणीको लागि १५ अंक द्वितीय श्रेणीको लागि १३ अंक र तृतीय श्रेणीको लागी ११ अंक दिइनेछ । माथिल्लो हैक्षिक योग्यता वापत अंक प्रदान गर्दा प्रथम श्रेणीको लागि १० अंक द्वितीय श्रेणीको लागि ८ अंक र तृतीय श्रेणीको लागि ६ अंक दिइनेछ । माध्यमिक तहको हकमा माथिल्लो शैक्षिक योग्यता भन्नाले एम०फिल०लाई जनाँउनेछ ।

तर दश वर्ष स्थायी सेवा गरेका शिक्षक उम्मेदवारको हकमा स्नातक तहको शैक्षिक योग्यताको क्रमशःप्रथम श्रेणीको भए १० अंक द्वितीय श्रेणीका भए ८ अंक र तृतीय श्रेणीको भए ६ अंक दिइनेछ ।

(२) शिक्षण अनुभव वापत अंक प्रदान गर्दा सम्बन्धित तह (विद्यालय) मा स्थायी नियुक्ति पाई शिक्षण गरेको भए प्रति वर्षको जुन तहको शिक्षक हो सो तहको प्रथम श्रेणी भए २.५ अंक द्वितीय श्रेणीको भए २ अंक र तृतीय श्रेणीको भए १.५ अंकका दरले बढीमा २५ अंक दिइनेछ ।

तर महिलाको हकमा २५ अंक ननाघ्ने गरि बीस प्रतिशत अंक थप गरिनेछ ।

(३)तालिम अन्तर्गत शैक्षिक तालिम वापत अंक प्रदान गर्दा प्रथम श्रेणीको भए १० अंक द्वितीय श्रेणीका भए ८ अंक र तृतीय श्रेणीको भए ६ अंक दिइनेछ । श्रेणी नखुलेको तालिमलाई द्वितीय श्रेणीको अंक दिइनेछ । शिक्षकले सम्बन्धित तहको लागि लिएको कुनै एउटा तालिम वापत मात्र अङ्क पाउने छ ।

तालिम अन्तर्गत विद्यालय ब्यबस्थापन तालिम वापत एकमुष्ट २ अङ्क प्रदान गरिनेछ ।

(४)अध्यापन गरेको बिषयमा प्राप्त नतिजा वापत पछिल्लो तीन शैक्षिक सत्रको प्रति शैक्षिक सत्रको बढिमा ४ अङ्कका दरले अधिकतम १२ अङ्क दिइनेछ । अध्यापन गरेको बिषयमा प्राप्त नतिजा वापत अङ्क दिँदा प्रतिवर्ष देहायका आधारमा दिइनेछ :

अध्यापन गरेको बिषयको कक्षागत औसत उत्तीर्ण प्रतिशत

.... गुणन ४

सम्बन्धित बिषयको भौगोलिक इकाईको औसत उतिर्ण प्रतिशत

(क) भोगोलिक इकाईको औषत उतिर्ण प्रतिशतको अंक ४० भन्दा कम भएमा ४० लाई मानिनेछ । यस खण्डको प्रयोजनका लागि *भौगोलिक इकाई* भन्नाले स्रोतकेन्द्रलाई जनाउँछ ।

(ख) सम्बन्धित विद्यालय बाहेक अन्य विद्यालयका शिक्षक प्रधानाध्यापक उम्मेदवार भएको अवस्थामा निजले पढाएको विद्यालयको विद्यार्थीको उपलब्धिको आधारमा यस खण्ड अनुसारको मूल्याङकन गर्नु पर्नेछ ।

(५) देहायको कार्य ढाँचामा तयार भएको विद्यालय विकास प्रस्ताव वापत अंक १० र सो को प्रस्तु**ती**करण वापत ४ अङ्क दिइनेछ । प्रस्ताव वापत अङ्क प्रदान गर्दा ८० प्रतिशत भन्दा बढि र ४० प्रतिशत भन्दा कम अंक दिइनु परेमा सो को पुष्टयाई समेत दिइनु पर्नेछ ।

(क) बर्तमान शैक्षिक र आर्थिक अवस्था

(ख) विद्यालयले हाँसिल गर्नु पर्ने अपेक्षित उपलब्धि

(ग) बर्तमान अवस्था र अपेक्षित उपलब्धिका सूचकगत अन्तर

(घ) अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न स्रोत पहिचान सहितको कार्ययोजना

(ङ) कार्ययोजनाको मूल्याङकनका सूचकहरु

(६) जिल्ला शिक्षा अधिकारी र व्यवस्थापन समितिले प्रधानध्यापकको उम्मेदवारको नेतृत्व लिने क्षमताको मूल्याङकन देहायका आधारमा गर्नु पर्नेछ ।

मूल्याङकनका आधारहरु	अति उतम (१.२५)	उतम (१.००)	मध्यम (०.७५)	सामान्य (०.५०)
(क)शिक्षण पेशाप्रति निष्ठावान तथा लगनशील				
(ख) विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर प्रतिको समर्पण भाव				
(ग) विद्यार्थी शिक्षक र व्यवसथापन समिति बिच प्रभावकारी सम्बन्ध सथापना गर्न र समुदायलाई प्रभावकारी परिचालन गर्न सक्ने क्षमता				

(घ) उतरदायित्व र पारदर्शिता सम्बन्धी व्यवहार				
जम्मा				

(७) सम्बन्धित विद्यालयका शिक्षकहरुले मूल्याङकन गरि अङ्क प्रदान गर्दा खण्ड ६ मा उल्लिखित मूल्याङकनको आधारमा अतिउत्तम, उत्तम, मध्यम सामान्य वापत क्रमशः ०.५ ,०.४ ,०.३ ,०.२ अंक प्रदान गर्नु पर्नेछ । शिक्षक छनौट समितिले व्यवस्थापन समितिद्वारा तोकिएको अवधिभित्र शिक्षकहरुबाट प्राप्त मूल्याङकनको औसत अंक निकाल्नु पर्नेछ । शिक्षकहरुले अलग अलग फाराममा गोप्य मूल्याङकन गरि व्यवस्थापन समितिले तोकेको अवधिभित्र आफ्नो मूल्याङकन शिक्षक छनौट समितिलाई बुझाउनु पर्नेछ । उम्मेदवार हुनेले मूल्याङ्कनमा सहभागी हुन पाउने छैन ।

(८) व्यवस्थापन समितिले उम्मेदवारको मूल्याङकन गर्दा बैठक बसी लिखत निर्णय गर्नु पर्नेछ ।

(९) नेतृत्व लिने क्षमता वापत अङ्क प्रदान गर्दा समेत ८० प्रतिशत भन्दा बढि र ४० प्रतिशत भन्दा कम अंक दिनु परेमा सो को पुष्टायाइ समेत गर्नु पर्नेछ ।

(१०) शिक्षक छनौट समितिले प्रधनाध्यापक पदको लागि शिक्षक सिफारिस गर्दा महिला दलित र अपाङ्ग उम्मेदवार र अन्य उम्मेदवारको अङ्क वरावर भएमा क्रमशः महिला दलित र अपाङ्ग उम्मेदवारलाई सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

रजिष्ट्रेशन नं. ....

कार्यालयः

मितिः

अनुसूचीः १४

दफा ५१ को उपदफा (८) संग सम्बन्धित

<u>शपथग्रहण</u>

म.......................... ईश्वरको नाममा सत्य/निष्ठासाथ शपथ लिन्छु कि विद्यालय शिक्षा सेवाको शिक्षकको हैसियतले मलाई तोकिएको काम मेरो ज्ञान विवेकले जाने बुझे सम्म इमान धर्म सम्झी राष्ट्र र शिक्षण पेशा प्रति वफादार रही भेदभाव, पक्षपात र द्वेष नराखि लोभ, लालच र मोलाहिजा नगरी ईमान्दारीसाथ ऐन एवं नियमावली र प्रचलित कानुनको अधिनमा रही गर्नेछु र मलाई ज्ञात हुन आएको सेवासँग सम्बन्धित कुनै गोप्य कुरा तोकिएको सम्बन्धित ब्यक्तिलाई बाहेक अरु कसैलाई म नोकरीमा वहाल रहेको वा नरहेको जुनसुकै अवस्थामा पनि प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपले भन्ने वा सङ्केत गर्ने छैन ।

शपथग्रण गर्ने शिक्षकःशपथग्रहण गराउने अधिकारीकोः

सहिः	सहिः
नामः	नामः
पदः	पदः
विद्यालयाः	कार्यालयः
मितिः	मितिः

<u>कार्यालयको छाप</u>

अनुसूची १५

(दफा ५१ को उपदफा (९) र दफा ५६ को उपदफा (६) संग सम्बन्धित)

<u>निरोगिताको प्रमाण पत्र</u>

प्राथमिक/ निम्न माध्यमिक/ माध्यमिक (आधारभुत र माध्यमिक) तहको शिक्षकको उम्मेदवार हुनु भएका श्री .... लाई जाँच्दा निजमा कुनै सरुवा रोग वा अरु कुनै किसिमको शारीरिक बिकृति वा आन्तरिक रोग पाईन । निजमा.................. रोग भए पनि निजले सो पदमा रहि काम गर्न सक्ने व्यहोरा प्रमाणित गर्दछु ।

निजको भनाई र प्रमाण पत्र अनुसार निजको उमेर............ बर्षको छ ।

निजको वर्ण, हुलीया र सहि छाप निम्न बमोजिम छः

क. वर्णः

ख. हुलियाः

ग. सहिः

घ. दाँया हातको बुढि औलाको छापः

कार्यालयको छाप

<u>**चिकित्सकको**</u>

सहिः

नामः

पदः

नेपाल मेडिकल काउन्सिलको दर्ता

हलुवागढी राजपत्र

आज्ञाले,

महेश निरौला

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत